

Översiktsplan 2018

Hammarö kommun

Dnr 2013/105

Antagen av Kommun fullmäktige 2018-06-25

Laga kraft 2018-07-19

Förord

På Hammarö är du alltid nära. Nära vattnet, skogen, staden och naturen. Vi är även nära varandra. De senaste åren har vi Hammaröbor blivit allt fler och många väljer att flytta hit för att vår vackra ö har just nära till väldigt mycket.

Vi är glada att så många väljer att bosätta sig här hos oss och att näringsliv väljer att starta upp nya verksamheter. Men med fler invånare ökar även kraven på våra kommunala tjänster. Vi får fler elever och barn till skola och förskolan samtidigt som vi blir allt äldre.

Vi hoppas att ännu fler väljer att bosätta sig här på vår vackra ö i många år framöver. För att kunna tillgodose våra Hammaröbors behovs krävs det både snabba beslut och långsiktiga planer. Det betyder även att vi måste jobba mer för att använda våra resurser på bästa sätt för att Hammarö ska fortsätta vara en kommun och plats att leva, bo och andas ut på.

Jag är stolt över att vi har tagit fram en översiktsplan där både invånare, politiker och anställda inom Hammarö kommun har varit delaktiga. I den ger vi uttryck för hur vi på bästa sätt utvecklar kommunen för att ge fler möjlighet att bo här på vår fina ö och samtidigt bevara de kvalitéer som gör vår kommun unik. Det är viktigt att vi utvecklas i samklang med naturen och utnyttjar vår kommuns resurser på bästa vis. Att alla ska ha tillgång till och möjlighet att uppleva skärgård och natur är jätteviktigt för oss och därför är ett av ställningstagandena att inte exploatera mer kring orörda kuster och södra halvan av Hammarö.

Nu tar vi chansen att utveckla Hammarö till att vara en hållbar grön ö och trivsamt plats för såväl invånare som besökare.

Per Aspengren

Sammanfattning

Hammarö kommun är en ö som ligger i norra delen av Vänern och gränsar till Karlstad kommun. Med våra 54 kvadratkilometer är vi till ytan en av Sveriges minsta kommuner. Kommunen har drygt 16 000 invånare.

Hammarö har utvecklats från att ha varit ett jordbruks- och fiskesamhälle till att under mitten av 1800-talet bli en del av den framväxande industrialiseringen. Uddeholmsbolaget etablerade under åren 1915-1919 både sulfit- och sulfatanläggningar i Skoghäll, idag Stora Ensos kartongfabrik, och med det så växte också Skoghalls befolkning och övrig infrastruktur starkt och blev en bruksort.

De senaste 30 åren har Hammarö varit under en stark omvandling och industrin under en stark omstrukturering. Stora Ensos betydelse för kommunen och regionen är fortsatt mycket viktig.

Hammarö kommun är en del av en större arbetsmarknadsregion – Karlstadsregionen. Cirka 70 % av befolkningen pendlar till sina arbeten utanför kommunen.

Översiktsplanen lagregleras genom 3 kap plan- och bygglagen (PBL). Planen är obligatorisk och ska hållas aktuell, vilket innebär att kommunfullmäktige under varje mandatperiod ska ta ställning till planens aktualitet. Kommunens gällande översiktsplan antogs 2005. Kommunstyrelsens arbetsutskott tog 2013-09-24 beslut att revidera den kommunomfattande översiktsplanen.

Översiktsplanen behandlar den framtida utvecklingen av Hammarö kommun och är en beredskap för den långsiktiga fysiska utvecklingen av kommunen. Planen ska ge vägledning för beslut om användningen av mark- och vattenområden samt om hur den bebyggda miljön ska bevaras och utvecklas och vara vägledande för efterföljande planläggning, lovgivning och tillståndsprövning.

Översiktsplanen ska även redovisa de statliga och allmänna intressen som anges i plan- och bygglagen (PBL) och miljöbalken (MB). Översiktsplanen ska leda till ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart samhälle.

Kommunen har i sitt arbete med den översiktliga planeringen beaktat och integrerat de nationella, regionala och kommunala mål, strategier och program som är av betydelse för den fysiska planeringen och utifrån dessa tagit fram ett förslag till ny översiktsplan.

Planeringsstrategier i form av riktlinjer har tagits fram för att ge uttryck för kommunens ambitioner för kommunens kommande utveckling när vissa avvägningar behöver göras. Hur kommunens bebyggelsestruktur och transportstråk ska utvecklas bäst för att ge förutsättningar för ett långsiktigt hållbara och snabba person- och godstransporter.

Hur kommunens gröns- och blåområden ska värderas, beaktas och prioriteras för att skapa de bästa förutsättningarna för en hållbar grön ö med många kvalitéer.

I arbetet med att ta fram utvecklingsområden i kommunen har de områden med bäst förutsättningar utifrån befintlig infrastruktur och god tillgänglighet prioriterats. Kommunen har pekat ut sex utvecklingsområden: Skoghalls tätort, Nolgård/ Jonsbol, Sätterstrand, Bärstad, Anneberg/ Bråten och Östanås.

Kommunen behåller sitt ställningstagande från den nuvarande/ gällande översiktsplanen att kommunens södra del ska fredas från ytterligare bebyggelse.

Karta över kommunens nuvarande markanvändning

Läsanvisning

Översiktsplanen är uppdelad i två delar där **första delen** beskriver nuläget och förutsättningar.

Första kapitlet beskriver översiktsplanens syfte, framtagandet och hur den förhåller sig till relevanta nationella mål och program samt kommunala planer, program, mål och strategier.

I **andra kapitlet** beskrivs kommunens bakgrund och förutsättningar vad gäller t.ex. kommunal service, infrastruktur, rekreation samt hälsa och säkerhet.

Det tredje kapitlet beskriver och pekar ut riksintressen som finns i kommunen, var dessa ligger, hur de ska beaktas i den kommunala planeringen och vilka mellankommunala frågor som finns.

I **andra delen** av översiktsplanen ser man framåt.

Fjärde kapitlet redogör för hur kommunens strategiska utveckling ska ske. Förklaringar för kommunens planeringsstrategier som ger uttryck för kommunens

ambitioner och riktlinjer när vissa avvägningar behöver göras för kommunens kommande utveckling. Hur bebyggelsestrukturen och transportstråken utvecklas för att skapa förutsättningar för långsiktigt hållbar utveckling. Kommunens grönstrukturprogram revideras och uppdateras till en grön- och blåstruktur som speglar kommunens utvecklingsstrategi.

I det **femte kapitlet** redogörs kommunens nya utvecklingsområden. De är; Skoghalls tätort, Nolgård/Jonsbol, Sätterstrand, Bärstad, Anneberg/ Bråten och Östanås. Områdenas karaktär och utvecklingsmöjligheter beskrivs och ställning tas för åtgärder och vilka förtätningsområden som finns samt vilken typ av förtätning som skulle vara lämplig.

I det här kapitlet lyfts också fram vad som gäller utanför detaljplanerat området, inom strandskyddet samt kommunens ställningstaganden av den södra halvan av ön.

Innehåll

Innehåll9

Vad är en ÖP?.....	9
Mål och visioner.....	13
Hållbar utveckling.....	14

Kommunens bakgrund och förutsättningar.....17

Befolkning, bostäder och service.....	17
Näringsliv och turism.....	24
Natur, friluftsliv och fritid.....	26
Kulturmiljö.....	30
Kommunikationer.....	31
Tekniska system.....	33
Risker, hälsa och säkerhet.....	38
Miljökvalitetsnormer.....	42

Riksintressen och mellankommunala intressen.....45

Riksintressen enligt 3 kap. Miljöbalken.....	46
Riksintressen enligt 4 kap. Miljöbalken.....	51
Mellankommunala frågor.....	53

Hammarö kommuns strategiska utveckling.....57

Riktlinjer.....	57
Kommunens utvecklingsstråk.....	58
Ekosystemtjänster.....	59
Grön- och blåstruktur.....	61
Miljökvalitetsnormer.....	65

Hammarö kommuns utvecklingsområden.....67

Skoghalls tätort.....	68
Nolgård/ Jonsbol.....	71
Sätterstrand.....	74
Bärstad.....	76
Anneberg- Bråten.....	78
Östanås.....	80
Övriga områden.....	81

Länstyrelsens yttrande.....84

Innehåll

Vad är en ÖP?

Översiktsplanen behandlar den framtida utvecklingen av Hammarö kommun och är en beredskap för den långsiktiga fysiska utvecklingen av kommunen. Planen ska ge vägledning för beslut om användningen av mark- och vattenområden samt om hur den bebyggda miljön ska bevaras och utvecklas. Planen ska redovisa hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen. Planen ska även redovisa de allmänna intressen som anges i plan- och bygglagen (PBL) och miljöbalken (MB). Översiktsplanen ska leda till ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart samhälle.

Översiktsplanen lagregleras genom 3 kap plan- och bygglagen (PBL). Planen är obligatorisk och ska hållas aktuell, vilket innebär att kommunfullmäktige under varje mandatperiod ska ta ställning till planens aktualitet.

Översiktsplanen är en överenskommelse mellan stat och kommun kring riksintressen, miljökvalitetsnormer m.m. och tydliggör de frågor där det råder skilda

uppfattningar. Planen utgör beslutsunderlag även för privata aktörer genom att den visar på kommunens långsiktiga ambitioner och tankegångar.

Översiktsplanen är kommunens viktigaste strategiska dokument för hur vi vill förvalta mark och vattenresurser på lång sikt. Beslut om lokalisering och markanvändning berör ofta många människor och olika allmänna intressen som ibland är svårförenliga eller till och med motsägande. Dessa beslut får dessutom ofta långsiktiga konsekvenser för omgivningen. Genom översiktsplanen kan sådana beslut bedömas i ett större sammanhang, så att god hushållning med naturresurser kan säkerställas, samt förankras bland medborgarna under processens gång.

Översiktsplanen är inte juridiskt bindande men ska vara vägledande för beslut i plan- och bygglovsfrågor. För att säkerställa översiktsplanens intentioner måste markanvändning och byggande regleras i områdesbestämmelser eller detaljplaner.

Kommunen ska samråda kring förslaget till ny översiktsplan. Inkomna synpunkter sammanställs och ett nytt justerat förslag ställs ut. Efter utställningen antas planen av kommunfullmäktige.

Tidigare översiktsplan

Plan- och bygglagen trädde i kraft 1987 och i och med den kom kravet på att alla kommuner ska ha en kommuntäckande översiktsplan. Kommunens första översiktsplan antogs 1990 och 2005 antogs kommunens andra översiktsplan. Kommunen har sedan dess antagit tre fördjupade översiktsplaner, vilka omfattar Tyehalvön, Rud och Hästviken.

Ny översiktsplan

Uppdrag och arbetsorganisation

Mark- och planavdelningen på Hammarö kommun fick 2013-09-24 av kommunstyrelsens arbetsutskott i uppdrag att revidera den kommunomfattande översiktsplanen.

Tillsammans med kommunens andra förvaltningar har man tagit fram en projektplan för arbetet med översiktsplanen där effektmål, projektmål, frågeställningar och risker med projektet gått igenom. Projektplanen har utgjort grunden för arbetet med att revidera översiktsplanen.

Effektmålen är de egna satta mål som kommunen önskar uppnå genom att revidera översiktsplanen. De kommer att bli mätbara efter det att den reviderade översiktsplanen blivit antagen och vunnit laga kraft.

Effektmål:

- Ett ökat användande av den kommunomfattande översiktsplanen ska leda till ökad måluppfyllelse.
- Översiktsplanen ska vara användarvänlig och lätt att förstå både för förvaltningar och för medborgare.
- Utveckla det interna arbetssättet samverkan
- Utveckla den externa förståelsen, kopplat till levande ÖP och ökad acceptans
- Översiktsplan ska genom aktivt deltagande både internt och externt med tydliga ställningstaganden förenkla kommande planprocesser
- Förenkla för framtida revideringar av översiktsplan

Medborgardialog

Medborgardialogen är grundläggande i planeringsarbetet och tidig dialog är viktigt. Genom att använda dialogen på rätt sätt kan den ge många goda idéer. Den bidrar till en samsyn mellan kommunala tjänstemän, politiker och allmänheten om inriktningen för framtiden. Detta är en sammanställning av de dialoger som kommunen genomfört under förarbetet med översiktsplanen.

Workshops med politiker och tjänstemän

För att få ett tidigt engagemang från politiker och tjänstemän började vi med att genomföra workshops med kommunstyrelsen och utvalda förvaltningar i december 2013. Det genomfördes en workshop med kommunstyrelsen och en workshop med tjänstemän från de olika förvaltningarna. Under workshopen med kommunstyrelsen delade vi in oss i tre mindre grupper där det var en tjänsteman i varje grupp som höll i workshopen. Huvudrubrikerna i workshopen utgick ifrån det då aktuella strategiska programmets del, Bo och leva, som berör boende, hållbar utveckling, entreprenörskap och fritid. Utifrån dessa rubriker ville vi skapa en diskussion kring hur kommunen ska förhålla sig inom de olika delarna. För att lättare få igång en diskussion hade vi tagit fram ett antal frågor under vissa av rubrikerna. Workshopen med tjänstemännen genomfördes på liknade sätt. Även senare under processen har workshoppar med politiker och tjänstemän hållits då man inriktat sig på att följa upp och utveckla resultatet från de tidigare workshoparna.

Öppet hus

Kommunen har genomfört två öppna-hus dialoger under maj och juni månad 2014. Där gavs det möjlighet till att tidigt påverka arbetet med översiktsplanen. Öppet-hus innebar i dessa fall att det var möjligt för alla att mellan klockan 11–19 komma och gå som de ville vid tillfället för dialogerna. Alla var välkomna att möta tjänstemän från kommunen och berätta om sina tankar och idéer om framtidens Hammarö. Vi annonserade om träffarna vid två tillfällen i Hammarö Nytt, satte upp planscher runt om på Hammarö, skrev om det på Facebook och på hemsidan.

Under dialogerna fanns det möjlighet för de besökande att svara på frågor och belysa olika områden genom att placera ut färgmarkeringar på kartor. Till dessa färgmarkeringar gick det även att utveckla genom att skriva lappar som var kopplat till olika områden. Frågorna med tillhörande färgmarkering var:

- Vilka är dina favoritplatser på Hammarö?
- Var finns kommunens otrygga eller bortglömda platser?
- Var på Hammarö tycker du att vi ska växa och bygga nytt?
- Vilka naturområden nyttjar du på Hammarö som du tycker är viktiga att bevara?
- Inom vilka områden kan du tänka dig en utbyggnad av verksamheter och service?

Utöver dessa frågor fanns det även en illustratör på platsen, som hjälpte till att ge liv åt de inkomna idéerna. Det fanns även en idélåda för de tankar och idéer som inte rymdes inom ramen för frågeställningen.

Det första öppna huset genomfördes i Sockenstugan på Lövnäs den 27/5 2014. Totalt under dagen besöktes vi av ungefär 65 personer. Det andra öppna huset genomfördes på Clevelotträffen i Skoghall centrum 5/6 2014. Totalt under dagen hade vi ungefär 30 besökare. Fördelningen mellan kvinnor och män bedöms som ganska lika. Däremot var majoriteten av besökarna äldre, 55+.

Webbenkät

I samband med att kommunen genomförde sina öppna-hus fanns det även en webbenkät att tillgå på kommunens hemsida. Alla som besökte det öppna-huset fick möjlighet att fylla i enkäten på plats om de ville. Enkäten gick att tillgå via kommunens hemsida och den hade även skickats ut till de som är med i Hammaröpanelen. Hammaröpanelen är en medborgarpanel där de som är intresserade av samhällsfrågor och planering kan anmäla sig och delta. Totalt så var det 89 personer som svarade på enkäten. Utav dessa var 58 svarande från Hammaröpanelen vilket innebär att 31 personer antingen svarade via webben eller på plats i lokalen under träffen. Fördelningen mellan manliga och kvinnliga svarande var nästan lika många. Könsfördelningen bland de svarande var relativt jämn, något fler kvinnor deltog dock.

Översiktsplanens förhållande till andra dokument

I samband med att Hammarö kommun antar en ny översiktsplan behöver också ställning tas till tidigare översiktsplanering. Vilka som ska fortsätta gälla och vilka som upphör.

Kommunen har flera planer och program som behandlar och tar ställning till den fysiska planeringen och som även fortsättningsvis kommer att fungera som ett tillägg och kompletterande dokument till översiktsplanen. Dock ska riktlinjerna som uppges i denna nya översiktsplan integreras in i den fortsatta planeringen även där befintliga fördjupade översiktsplaner finns.

2015 antog kommunen ett nytt strategiskt program, som gäller från och med budgetåret 2017, *På väg mot 2030* och fungerar som ett komplement till översiktsplanen.

Kommunen antog 2017 sitt första bostadsförsörjningsprogram. Det ska precis som översiktsplanen aktualiseras en gång per mandatperiod och verka som ett underlag för de bedömningar och ställningstaganden som görs i översiktsplanen gällande bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet samt vägledande i tillämpningen av översiktsplanen.

Serviceförvaltningen arbetar också med framtagandet av en kommunal VA-plan, denna kommer också att ligga som ett kompletterande dokument till översiktsplanen.

Antagna och godkända planer och program som fortsätter gälla:

- **Kulturmiljöprogram för Hammarö kommun, Värmlands län**, antogs av KF 2017
- **Avfallsplan 2017–2027 för Grums, Kil, Hammarö och Forshaga kommuner**, antogs av 2017
- **Bostadsförsörjningsprogram- Riktlinjer för bostadsförsörjning i Hammarö kommun 2017–2020**, antogs av KF 2017
- **Lokaliseringsutredning för hamnar**, godkänt av KS 2015
- **Gestaltningssprogram för centrala Skoghall**, godkänt av KS 2012

Kommunen har också sedan tidigare antagit och godkänt fördjupade översiktsplaner och planprogram. Dessa bedöms vara aktuella och gäller tills vidare och ska vara vägledande i beslut kring exploatering i de utpekade områdena.

- **Fördjupning av översiktsplanen för Tyehelvön**, antogs av KF 2011
- **Fördjupning av översiktsplanen för Rud**, antogs av KF 2014
- **Fördjupning av översiktsplanen för Hästviken-Bråten**, antogs av KF 2015
- **Planprogram för hästnära boende i Torp**, godkänt av KS 2012-08-28
- **Planprogram för Sundholmen**, godkänt av KS 2013
- **Planprogram för del av Bärstad och Gråberg**, godkänt av KS 2017-11-13

Denna översiktsplan ersätter följande planer:

- **Tillägg till översiktsplan grönstruktur**, antogs av KF 2011

Mål och visioner

Kommunen har i sitt arbete med den översiktliga planeringen beaktat och integrerat de nationella, regionala och kommunala mål, strategier och program som är av betydelse för den fysiska planeringen och utifrån dessa tagit fram riktlinjer för kommunens utvecklingsstrategi.

Vision Hammarö 2030

I juni 2013 antog kommunfullmäktige *Vision Hammarö 2030* som ska vara vägledande för kommunens arbete. De tre ledorden i visionen är *Grön ö*, *Nära* och *Framåtanda*. Ledorden kompletteras av följande text i visionen: "Skärgårdskommunen med framåtanda. Värmlands skärgård, Vänerens hjärta. vi är en grön ö med livskvalitet och omtanke. Här finns närhet och utrymme. Generationer bor och möts i trygghet. Nära till vänerens vågor."

Hammarö kommuns strategiska program På väg mot 2030

Utifrån visionen har ett strategiskt program tagits fram. Det antogs i december 2015 av kommunfullmäktige och gäller fr.o.m. budgetår 2017. Det anger riktningen och vägvalen för att uppnå visionen. Programmet består av tre strategiområden:

- Bo och leva
- Folkhälsa
- Hållbarhet

I strategiområdet *Bo och leva* finns tre rubriker. *Boende*, anger att det ska finnas ett varierat bostadsbestånd anpassat till livets olika skeden. Samhällsplaneringen ska utformas så att socialt utanförskap motverkas och naturliga mötesplatser över generationsgränser kan skapas. Bebyggelseutvecklingen ska ske på ett sådant sätt att unika naturmiljöer bevaras. Orörd natur är viktig för att skapa det hållbara samhället. Ny bebyggelse ska huvudsakligen förläggas till den norra delen av ön.

En förutsättning för att vara en attraktiv boendekommun är kommunal service med god kvalitet, vilket också skapar förutsättningar för ett starkt näringsliv.

Arbete är en förutsättning för att kunna skapa sig ett bra liv och därför ska Hammarö kommun genom arbetsmarknadsinsatser bidra till den enskildes möjlighet till arbete med egen försörjning, samt göra insatser för att kunna rekrytera nya medarbetare med rätt kompetens och säkra personalförsörjningen inför framtiden.

Strategiområdet *Folkhälsa* är en viktig del i att uppnå hållbarhet. Utgångspunkten är att alla, oavsett bakgrund, ska ha lika möjligheter till trygga levnadsförhållanden och en god hälsa.

Strategiområdet *Hållbarhet* består av de tre dimensionerna för hållbar utveckling som samspelar och stödjer varandra och handlar om att lämna över ett långsiktigt hållbart samhälle till kommande generationer.

För att nå social hållbarhet är folkhälsa, jämställdhet och social mångfald viktiga områden. Segregation och ojämlika villkor ska motverkas i samhällsplaneringen. Det sociala ansvaret stärks gentemot omvärlden i upphandling/inköp.

Ekologisk hållbarhet, För att uppnå detta behöver vi hushålla med resurser, använda förnybar energi, kretsloppsanpassa för att undvika skadliga ämnen i vår vardag och i naturen. Naturvården utvecklas för ökad biologisk mångfald och attraktivt friluftsliv.

Ekonomisk hållbarhet är verktyget för att uppnå det hållbara samhället. Ekonomiska satsningar ska stärka social och ekologisk hållbarhet.

Nationella och regionala mål

Boverket har gjort en sammanställning över de nationella mål, planer och program som är viktiga för kommunen att ta hänsyn till i den fysiska planeringen. Genom att lyfta dessa i den översiktliga planeringen kan kommunen lättare förhålla sig till dom.

Boverket har delat upp dessa mål i fem teman och de är; demografi, bebyggelse, ekonomi, natur och miljö samt infrastruktur.

Även regionalt lyfts mål och strategier som kommunen i sin fysiska planering ska förhålla sig till. Värmlandsstrategin är hela Värmlands strategi. Det är en plan för hur Värmland ska vara och uppfattas år 2020. Strategins vision är *Värmland – ett skönare liv*. Länstransportplanen anger målen för utvecklingen av den regionala transportinfrastrukturen i Värmland, med utgångspunkt i det övergripande nationella transportpolitiska målet om ett långsiktigt hållbart transportförsörjningssystem för medborgarna och näringslivet. Regionen tar också fram ett regionalt trafikförsörjningsprogram som är ett långsiktigt strategiskt dokument för kollektivtrafiken i Värmlands län.

Hållbar utveckling

Ekologisk hållbarhet

Ekologisk hållbarhet innefattar allt som har med jordens ekosystem att göra. Detta innefattar bland annat klimatsystemens stabilitet, luft-, land- och vattenkvalitet, landanvändning, jorderosion och en mångfald av både arter och livsmiljöer, och ekosystemtjänster som exempelvis pollinering och fotosyntes. Ekologisk hållbarhet handlar om att jorden har funktionsdugligheten att kunna upprätthålla ekosystemen. Människan är beroende av att ekosystemen fungerar, för att vi ska ha goda livsvillkor.

Vi lever i ett socio-ekologiskt samhälle där naturen och samhället samspelar i komplexa system. En samhällsplanering för ekologisk hållbarhet måste beakta att mänskliga samhällen är intimt sammanvävda med ekosystemen. Produktion av varor och tjänster i samhället får inte kompromissa med ekosystemens bärförmåga, det vill säga naturen måste hinna åter skapa uttaga resurser och återställa balansen i ekosystemen.

Samhällsplaneringen måste ha en socioekologisk systemsyn som omfattar både samhälle och ekologi. Att förstå kretsloppen i naturen och hur vårt samhälle påverkar naturen och hur samhället påverkar förutsättningarna för människan är viktigt för att bygga långsiktig hållbarhet. I den fysiska planeringen kan vi

skapa bebyggelse som gynnar resurssnål livsstil och samspel med ekosystem. Det kan handla om sun- da och miljövänligare byggnadsmaterial, boende miljöer med bara gång- och cykelinfrastruktur i anslutning till snabba kollektivtrafikstråk. Det kan vara bebyggelse som har en mångfald av livsmiljöer för ett rikt växt- och djurliv i kommunen.

Social hållbarhet

Social hållbarhet handlar om goda livsvillkor och om att skapa ett samhälle där människor trivs, känner sig trygga och får sina rättigheter respekterade. Ett socialt hållbarhetsperspektiv i samhällsplaneringen innebär att skapa miljöer där alla oavsett kön, ålder, ursprung eller funktionsvariation kan och vill röra sig och vistas oavsett tid på dygnet. För att kunna arbeta trygghetsfrämjande och tillitshöjande behöver vi skapa förutsättningar för ett bra vardagsliv för alla. Mötesplatser som exempelvis gator, torg och parker ska vara inbjudande och möjliggöra sociala möten mellan människor. Planeringen av en god och trygg miljö innefattas också av att möjliggöra en blandning av bostäder, kultur och service, planera för en god kollektivtrafik och att ställa krav på en kvalitativ och trygg utformning av de offentliga miljöerna.

En samhällsplanering med ett socialt hållbarhetsperspektiv måste ta hänsyn till alla människors behov och rörelsemönster. För att kunna uppnå detta behöver en rad perspektiv lyftas fram i planeringen, så som integration, trygghet, tillgänglighet, jämställdhet, folkhälsa, livskvalitet, kultur och mångfald. Barns och ungdomars behov ska särskilt uppmärksammas i all samhällsplanering och FN:s barnkonvention ska beaktas i kommunala beslut. Utifrån ett jämställdhets- och barn- och ungdomsperspektiv är det viktigt att identifiera offentliga miljöer och stråk som upplevs som otrygga och arbeta för att åtgärda detta. Det kan handla om att ändra på den fysiska utformningen genom att ta bort skrymmande buskage eller om att åtgärda med ökad belysning. Genom att särskilt prioritera frågor som rör ökad trygghet och tillgänglighet och attraktiva gång- och cykelstråk, förbättrar vi allas möjligheter att röra sig i samhället.

Ekonomisk hållbarhet

Det finns flera definitioner på ekonomisk hållbarhet. Två av de vanligast förekommande har sin grund i att man använt olika hållbarhetsmodeller som utgångspunkt. I den första av dessa två definitioner förstås ekonomisk hållbarhet som en ekonomisk utveckling som inte medför negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten. En ökning av ekonomiskt kapital får alltså inte ske på bekostnad av en minskning i naturkapital eller socialt kapital.

I den andra definitionen likställs ekonomisk hållbarhet med ekonomisk tillväxt, vilken anses vara hållbar så länge den totala mängden kapital ökar. Ett ökat ekonomiskt kapital kan därmed tillåtas att ske på bekostnad av en minskning av andra tillgångar i form av naturresurser, ekosystemtjänster eller välfärd.

Slutligen finns det även de som avstår från att använda ekonomisk hållbarhet som begrepp för att istället prata om ekonomin som ett verktyg där dess strukturer och institutioner antingen främjar eller hämmar en hållbar utveckling.

En viktig skillnad mellan ekonomisk hållbarhet och exempelvis ekologisk hållbarhet är att de ekonomiska strukturerna är skapade av människan. Därmed har vi också möjlighet att se de ur olika perspektiv och också påverka de för att stödja en hållbar utveckling.

Hammarö kommuns strategi är att basera ekonomin på långsiktigt tänkande och använda den som verktyg för att stärka ekologisk och socialt hållbar samhällsutveckling. Hammarö kommun skall sträva efter att ha en ekonomi i balans över åren. Investeringar, nybyggnation av bostäder och planerad befolkningsutveckling skall vägas mot detta krav.

Hammarö har haft en snabb befolkningsökning på senare år. Det är en följd av att Hammarö är en attraktiv kommun att bo i och att mycket bostäder byggts, framför allt egna hem. Det är positivt men ställer också krav på en service som motsvarar detta. Kommunen kan och måste styra befolkningsutvecklingen så att vi klarar dessa krav på kommunal service.

Kommunens bakgrund och förutsättningar

Hammarö kommun är en populär kommun att bosätta sig i. Det som lockar mest är vårt fina läge. Var på Hammarö man än bor har man nära till vatten och vacker natur. Ett stort serviceutbud finns i Skoghalls centrum men räcker inte det till är det nära till Karlstad.

Skolan på Hammarö är också något som lockar och som vi är mycket stolta över. Hammarö kommun har flera gånger de senaste åren utsetts till Värmlands bästa skolkommun, senast år 2017 då vi även hamnade på 28:e plats totalt i Sverige! Detta gör att många barnfamiljer väljer att flytta just till Hammarö. Vi har också ett stort föreningsliv i kommunen.

Befolkning, bostäder och service

Befolkning

Idag bor ca 16 174 invånare i Hammarö kommun (2017-12-31), varav 8031 är kvinnor och 8143 män. Störst befolkning har vi på den norra delen av delen av ön och de tätast befolkade områdena är, Skoghall, Lövnäs, Bärstad och Anneberg.

Befolkningsutveckling

Sedan mitten av 1970-talet har befolkningsutvecklingen i Hammarö varit positiv. Det har dock varit perioder då ökningen har stagnerat lite, till exempel mellan 1970-75. Detta var på inget sätt unikt för Hammarö utan såg liknande ut i stora delar av Sverige. Sedan i slutet på 70-talet kom den stora byggboomen som fortsatt en bit in på 80-talet, för att sedan stagnera lite igen under slutet av 90-talet. Under 2000-talet har återigen befolkningsökningen varit stadig positiv, mellan åren 2005 och 2015 har Hammarö haft en genomsnittlig befolkningsökning med omkring 130-153 personer per år, vilket procentuellt sett ger en ökning på mellan 0,85-1 %. Sett ur ett nationellt perspektiv ligger Hammarös befolkningsutveckling procentuellt något högre än den årliga ökning som skett i Sverige mellan åren 2005-2015 (0,8 % per år). Jämförs befolkningsutvecklingen i Hammarö med andra kommuner i Värmland är Hammarö den kommun som haft störst procentuell befolkningsökning under 2015 (1,06 %) (SCB. 2015).

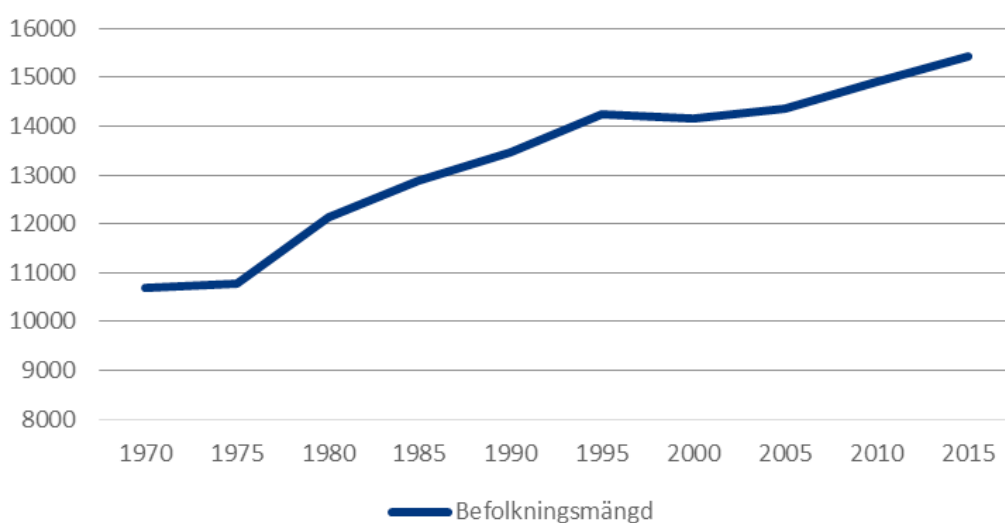

Diagram 1. Befolkningsutveckling i kommunen från 1970 tills idag, statistik hämtad från SCB

Åldersstruktur

Hammarö kommun har sammantaget en något yngre befolkning än genomsnittet för riket. Man kan också se att när genomsnittet för Sverige ökar från 41,2 år till 41,5 år under tidsperioden 2015-2025 så kommer Hammarö kommuns genomsnittsålder att minska från 40,7 år till 40,2 år.

Social struktur

Hammarö är en kommun där befolkningen har förhållandevis goda ekonomiska villkor. Visserligen är andelen personer med hög inkomst i förhållande till medianen fler i riket än i kommunen, men andelen personer i hushåll med låga inkomster är betydligt färre.

Befolkningen i kommunen har förhållandevis hög utbildningsnivå. 2014 hade 40 procent av kommuninvånarna en eftergymnasial utbildning vilket är fem procentenheter högre än för invånarna i riket och 11 procentenheter högre än för länsinvånarna.

Hammarö kommun har också en relativt hög förvärvsfrekvens, både bland kvinnor och män. Förvärvsfrekvensen är högre i kommunen än den är i länet och riket.

Andelen arbetssökande i den registerbaserade arbetskraften är också den lägre i Hammarö kommun än den är i länet och riket.

Prognoser för befolkningsutvecklingen

Hammarö kommun låter årligen göra befolkningsprognoser för en uppskattad befolkningsutveckling de kommande tio åren. Ju längre fram i tiden en prognos sträcker sig desto mer osäker blir den. Hammarö kommun har valt att göra en framskriven prognos, som bygger på SCB-statistik och en byggbaserad som baseras på hur planläget ser ut i kommunen. Den byggbaserade prognosen har de senaste åren angett en större befolkningsökning än den framskrivna, och har varit den mest korrekta. De senaste prognoserna för åren 2016–2025 redovisas nedan.

I de båda prognoserna ökar kommunens försörjningsbörda, dvs. kvoten mellan antalet personer i icke yrkesverksam ålder och antalet i yrkesverksam ålder. Detta beror delvis på att befolkningen lever längre. Ökningen sker främst bland åldersgruppen 65-79 år, men även åldersgruppen 80 år eller äldre ser ut att öka kraftigt. Även en stor ökning av åldrarna 0-15 år sker men inte i samma utsträckning som den äldre delen av befolkningen.

Andel (%) av befolkningen 20–64 år		
	Kvinnor	Män
Kommuner	82,0	82,7
Länet	74,8	74,7
Riket	76,0	78,5

Källa: SCB, Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS)
Förvärvsintensiteten mäts som andelen förvärvsarbete i befolkningen

Befolkningsutveckling 2016-2025

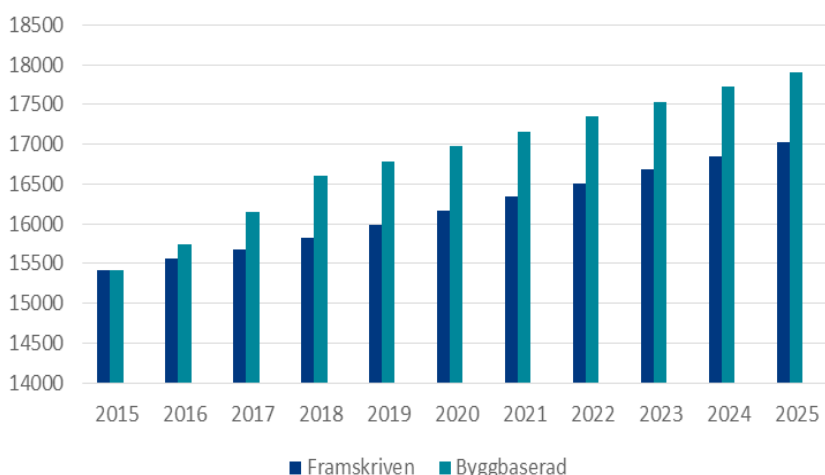

Diagram 2. Befolkningsutveckling från idag fram tills år 2025, statistik hämtad från Statisticon befolkningsprognoser Hammarö kommun 2016-2025.

Procentuell förändring i folkmängden efter åldersklass

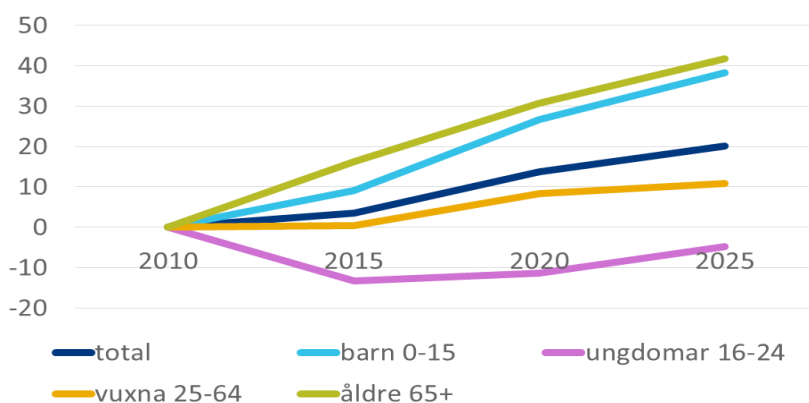

Diagram 3. Befolkningsutveckling procentuellt indelat i olika åldersgrupper. Statistik hämtad från Statisticon befolkningsprognoser Hammarö kommun 2016-2025, byggbaserad prognos.

Bostäder

Karaktären på Hammarös olika områden skiljer sig åt, allt från lite äldre traditionella villakvarter till nyare och på den södra halvan lantligare karaktär. I centrala Skoghall finns ett brett utbud av flerbostadshus, men som också blandats upp med äldre villor. På Hammarö har flera nya områden de senaste åren byggts fram och detta har skett främst på den östra sidan. Några nya områden är Anneberg, Östra Bärstad, Rosenlund, Östanås och Rud Ängen, i dessa områden har det till stor del varit småhus som byggts som friliggande villor och parhus.

Framförallt är det friliggande villor som byggs på Hammarö och störst intresse är det för fribyggartomter där valet av husleverantör är fritt. De senaste

åren har dock intresset och med det även byggandet av flerbostadshus ökat.

Hammarö kommun är förutom Karlstad, den kommun i Värmland med högst tillväxt, samt är den kommunen som längst haft en brist på bostäder.

I januari 2017 antog kommunfullmäktige *Bostadsförsörjningsprogram- Riktlinjer för bostadsförsörjning i Hammarö kommun 2017-2020* vars syfte är att är att säkerställa att alla i kommunen ska kunna leva i goda bostäder både nu och i framtiden oavsett ålder, ekonomi och familjeförhållanden. I bostadsförsörjningsprogrammet anges riktlinjer samt åtgärder som visar på kommunens planerade insatser för bostadsbyggande.

Servicestruktur

I en växande kommun där befolkningen ökar, ökar också kraven på den offentliga servicen. Det här avsnittet redovisar hur behovet ser ut i kommunen idag, vilka utmaningar vi har framför oss samt vilka strategier vi har för att bibehålla en god offentlig service till våra invånare med tanke på den växande och åldrande befolkningen.

Förskola och grundskola

Befolkningen i Hammarö kommun ökar stadigt varje år. Den omfattande inflyttningen av unga barnfamiljer ställer höga krav på ökat antal förskolor och skollokaler. Av 1000 inflyttade till kommunen har ca 21 procent varit barn under 16 år. Den övervägande delen, ca 14 procent, har varit barn under 6 år. Därför har de senaste åren många nya förskoleavdelningar öppnats i Hammarö kommun. De kommunala insatserna har dock endast lett till en marginell minskning av snittet barn per avdelning. För att nå den politiska ambitionen, samtidigt som antalet barn i kommunen ökar, krävs långsiktiga strategier och medvetna insatser på alla nivåer inom skolsystemet.

Kommunen ska erbjuda lärande för barn och elever i ett helhetsperspektiv 1-16 år. Antalet barn i förskole- och skolåldern kommer enligt prognosen att öka med 360 barn till 2020 och 549 barn till 2024 detta kommer att ställa stora krav på förskole- och skolverksamheten. Historiskt har förskoleverksamheten ökat med 1,5 avdelningar per år men ökningen de senaste åren är 2-3 avdelningar. Många av kommunens skolor och förskolor byggdes på 60-, 70-, och 80- talet och är i stort behov av att rustas upp och moderniseras. Idag byggs 3 permanenta avdelningar som blir förskolan Tallungen vid Lunna förskola och 6 avdelningar som nyss påbörjas mitt emot Bärstadsskolan. Bärstadsskolan är kommunens nyaste skola, en skola som invigdes 2015. I kommunen finns förutom de kommunala förskolorna fyra kooperativa förskolor, tre föräldrakooperativ och ett personalkooperativ. Om någon av dessa lägger ner sin verksamhet kommer trycket på kommunen att öka ytterligare.

Förskolor och skolor bör placeras på strategiska ställen med tillräckligt stora ytor kring befintliga byggnader för att möjliggöra utökningar. Att skapa goda miljöer runt förskolor och skolor i form av anläggningar och mötesplatser är också av yttersta vikt. Närheten till förskolor prioriteras högt av de familjer som flyttar in i kommunen. Därför bör nya förskolor och ev. skolor planeras in i föreslagna bostadsområden, där behov kommer att uppstå i samband med nybyggnation. För att främja en hälsosam livsstil är det bra om skolor, om möjligt, lokaliseras så att eleverna i så stor utsträckning som möjligt kan gå eller cykla till skolan.

Den byggbaserade prognosen har de senaste två åren bidragit med en relativt god bild av det framtida behovet av förskoleplatser. Det är därför en god idé att även fortsättningsvis använda byggbaserad prognos som ett underlag i uppskattningen av det framtida behovet av förskoleplatser. Hammarö kommun bör, likt Stockholm, införa ett så kallat "förskole-tal" och använda detta när nya bostadsområden ska byggas. Vilket innebär att det ska planeras för x antal nya förskoleplatser per varje 100 nya bostäder som tillkommer. Då kommunen har en hög inflyttning av barnfamiljer och ett begränsat utbud av lokaler som kan göras om till förskoleavdelningar behöver strukturen ses över.

Nybyggnation av ytterligare enheter inom förskolan är nödvändig ur en såväl pedagogisk som ekonomisk aspekt. Det är nödvändigt att kommunen genomför denna process omgående så att man kommer ifrån införandet med tillfälliga avdelningar som senare permanentas. Vilket i förlängningen leder till svårigheter såväl pedagogiskt som ekonomiskt. Om man koncentrerar förskoleverksamheten till större enheter/förskolor, får man enheter vilka är mera kostnadseffektiva än mindre enheter med bara en eller två avdelningar. Vid en förskola med sex avdelningar får man många samverkansvinster.

För att möta upp det ökade behovet kommer det att behövas ytterligare ca 14 avdelningar inom 3 år (utifrån nuvarande antal) i Hammarö kommun. Det förutsätter att man utgår från att avdelningarna ska ligga på nuvarande nivå (okt 2016), 16,4 barn per avdelning. Om vi istället tittar framåt 9 år behövs det ca 19 stycken avdelningar (utifrån nuvarande antal). Om man ska ta hänsyn till nuvarande felmarginal, utifrån gällande byggprognos, måste man lägga till ytterligare ca 2 procent. De kan därför komma att ändras, vilket i så fall betyder att vi behöver fler avdelningar än beräknat. Med tanke på de nya riktlinjerna gällande barngruppernas storlek kommer behovet av fler avdelningar att öka ytterligare.

Detta eftersom varje avdelning kommer att rymma färre antal barn i framtiden. Om vi ska minska antalet barn per avdelning från nuvarande snitt 16,4 till 15 krävs det istället ca 20 avdelningar inom tre år och ca 26 avdelningar om nio år. Då ska vi komma ihåg att 15 barn per avdelning är den övre gränsen i den nya riktlinjerna. För att exempelvis ha ett snitt på våra avdelningar om 12 barn blir motsvarande siffror ca 30 avdelningar 2019 och 46 avdelningar 2024.

Det fortsatta arbetet kring lokalbehoven bör, i första hand, syfta till att säkerställa fortsatt god kvalitetsutveckling genom att ge eleverna optimala förutsättningar för lärande och lärarna de bästa möjligheterna för undervisning. Skolan står inför stora utmaningar. En grund är att få en likvärdig skola i Hammarö kommun, dvs att alla skolenheter genom samma grundelevpeng ska ha lika förutsättningar att utforma och bedriva sin undervisning.

Tillvaron för kommunala grundskolor har på senare år förändrats i och med reformen om det fria skolvalet. Elevantalet i de kommunala grundskolorna följde tidigare främst långsiktiga trender. Genom det fria skolvalet kan efterfrågan per grundskola fluktuera mycket och snabbt. De tidigare upptagningsområdena för skolorna har förlorat betydelse eftersom det är föräldrarna som väljer skola. Det är fler och fler föräldrar som gör ett aktivt val idag. Detta leder till att det ibland skapar minskad efterfrågan på vissa skolenheter samtidigt som andra upplever ett ökat söktryck. Vi har idag skolor som man väljer att söka till och skolor som man väljer att söka ifrån. Vilket medför att de upptagningsområden som finns inte speglar verkligheten och de förutsättningar som vi har att hantera.

Grundsärskola

När en elev ska få sin undervisning i en annan skolform är det viktigt att det på alla nivåer i organisationen finns kompetens och idéer om hur man kan arbeta på bästa sätt. Inom organisationen bör vi arbeta för att utveckla ett inkluderande förhållningssätt. Det är därför av yttersta vikt att grundsärskolans lokaler integreras tillsammans med någon av grundskolans skolor, för att genom detta möjliggöra fyra aspekter av integrering.

- Fysisk integrering, innebär att det råder geografisk närhet mellan två grupper. Ett exempel på detta är att en särskola lokalintegrerats på en grundskola.
- Funktionell integrering, innebär gemensamt resursutnyttjande i form av samutnyttjande av resurser, samtidigt utnyttjande och samverkan.

- Social integrering, innebär att alla upplever sig som en naturlig del av gruppen. Interaktion råder utan att någon av grupperna, psykologiskt, känner sig utanför.
- Samhällelig integrering, innebär att alla har rätt att använda sig av samma resurser och man ingår i en samhörighet med andra.

Här är det viktigt att tänka på ytan, för en elev inom grundsärskolan beräknas ytan per barn till 20 kvm vid nybyggnationer. För elever som tillhör träningsskolan beräknas motsvarande yta till 40 kvm per barn. För elever inom grundskolan beräknas 10 kvm per elev, vid nybyggnationer.

Kultur och ungdomsenhet

Befolkningsökningen kommer även att innebära en större efterfrågan på kulturaktiviteter. Att planera för mötes- och aktivitetsplatser för kulturverksamhet är en viktig faktor som inte får förbises. Funktioner inom kulturlivet måste dimensioneras utifrån det ökande bostadsbyggandet.

Med stora ungdomskullar och ett samhälle som är i snabb expansion och förändring ökar behovet av mötesplatser och aktiviteter som inte finns vare sig i den kommersiella eller i den kommunala verksamheten. Dagens mötesplatser för ungdomar 12 till 17 år är dels den kommunala fritidsgårdsverksamheten, dels de olika föreningsanläggningarna för de ungdomar vars egna intressen är knutet till utbudet av föreningsanläggningar. Funktioner inom ungdomsenheten måste dimensioneras utifrån det ökande bostadsbyggandet.

Det är viktigt att ungdomarna görs delaktiga i beslut som rör deras vardag. Uppgiften att göra ungdomarna delaktiga i skolor och på fritiden är viktig och kan genomföras genom olika demokratiska forum såsom elevråd, ungdomsfullmäktige och ungdomsråd.

Kultur är en väsentlig del i livskvaliteten för de flesta människor, den främjar folkhälsan och befäster humanistiska värden såsom respekt och tolerans. I dagens samhälle, där kunskap och utbildning är viktigare än någonsin och där IT-tekniken har förändrat människors möjligheter och förutsättningar att söka och hantera information, spelar biblioteken en central roll. Detta i form av lokala informationscentrum. Här har kommunens invånare möjlighet att få hjälp och råd i olika informationsärenden. Biblioteken påverkas dessutom indirekt av ett ökat tryck vad gäller skolornas behov av böcker.

Ett rikt lokalt utbud av kultur för alla åldrar är viktigt. I kulturskolan bereds kommunens barn och ungdomar b.l.a. möjlighet att lära sig spela, dansa och sjunga.

Det är viktigt att ta hänsyn till kulturskolans verksamhet med undervisning på samtliga skolor, i så väl anpassade lokaler som möjligt, med rum avsedda för verksamheten.

Omsorg

Äldreomsorg och särskilda boende

I Hammarö kommun finns 2 särskilda boenden. Gunnarskärsgården med 74 platser och Björkhagsgården med 30 platser. På Björkhagsgården finns även kommunens korttidsboende med 10 platser. Gunnarskärsgården byggdes på 1960-talet och har vid olika tillfällen byggts om. Byggnaden uppfyller inte kraven för att helt och hållet kunna ge en modern vård och omsorg enligt dagens mått. Björkhagsgården är ett ändamålsenligt boende som ligger centralt placerat intill vårdcentralen.

Kommunen har beslutat om att bygga ett nytt särskilt boende som ska ersätta Gunnarskärsgården. Det ska placeras på Djupängen intill Hammarö Arena och innehålla 100 platser och beräknas vara inflyttningsklart under 2019. Där ges möjlighet att bygga in moderna lösningar som ökar de boendes självständighet och livskvalitet.

Trygghetsboende

I Lillängshamnen finns ett trygghetsboende för personer över 70 år. Trygghetsboende är ett "mellanboende" som erbjuder mer än det ordinära boendet men inte som ett särskilt boende. Där finns en öppen dagverksamhet. Trygghetsboendet ingår i det ordinarie bostadsbeståndet och förvaltas av Hammaröbostäder.

Behov av boende

I takt med en åldrande befolkning ökar behovet av både tillgängliga bostäder med hiss men också av fler platser i särskilt boende. I kommunens centrala delar byggs idag flera flerbostadshus med god tillgänglighet.

Funktionsstöd

Verksamheten ger stöd till personer med kognitiva och/eller psykiska funktionsnedsättningar. Insatserna ges i form av boendestöd, boende i gruppboende eller serviceboende samt personlig assistans. Kommunen har 6 gruppboenden varav en är ett personboende kooperativ. Ett är beläget i ett flerbostadshus och de övriga som friliggande byggnader. Under 2017 planeras ett ytterligare boende mer inriktat för personer med psykiska funktionshinder. Behovet av gruppboenden är för övrigt relativt konstant. Det behov man ser öka är serviceboenden för personer som till största delen klarar sig själva men som behöver ett visst personstöd. Där skulle behovet kunna tillgodoses genom ett trapphusboende, dvs en trappuppgång där en lägenhet är en personallägenhet.

Nyanlända och ensamkommande barn och unga

Hammarö kommun började 2015 att ta emot nyanlända. Under 2016 och åren framöver kommer antalet nyanlända öka och därmed också behovet av bostäder. Det är en stor utmaning för det kommunala bostadsbolaget att kunna tillgodose behovet. En annan målgrupp som också har ett behov av bostäder är ensamkommande barn och unga. När de anländer till kommunen får de en plats i ett hem för vård och boende, HVB-hem, som är beläget på Sätterstrand och på Djupsundet. De som får uppehållstillstånd innan de fyllt 18 år blir kommuninvånare och behöver då ett eget boende. Med anledning av det stora antal som anlände hösten 2015 kommer behovet av lägenheter att vara stort främst under 2017 men även under 2018.

Näringsliv och turism

Kommunens näringsliv

Hammarö har utvecklats från att ha varit ett jordbruks- och fiskesamhälle till att under mitten av 1800-talet bli en del av den framväxande industrialiseringen. Sågverk etablerades med ångmaskindrift och timret flottades via Klarälven och deltat ner till Lysåsen i Skoghall. Ur transportsynpunkt var det en mycket bra lokalisering ansågs det då. Skoghallssågen räknades ända fram till 1950-talet som en av de största. Anläggningen var i drift till 1987.

Uddeholmsbolaget etablerade under åren 1915-1919 både sulfit- och sulfatanläggningar i Skoghall, idag Stora Ensos kartongfabrik, och med det så växte också Skoghalls befolkning och övrig infrastruktur starkt och blev en bruksort.

De senaste 30 åren har Hammarö varit under en stark omvandling och industrin under en stark omstrukturering. De senaste åren har näringslivet förändrats radikalt. Under 20 år har antalet företagsförekomster gått från cirka 400 och 1600 sysselsatta till dagens cirka 800 och 2600 sysselsatta. Andelen sysselsatta inom tillverkande företag är idag cirka 40% mot cirka 75% för 20-25 år sedan.

Hammarö kommun är en del av en större arbetsmarknadsregion – Karlstadsregionen. Cirka 70 % av befolkningen pendlar till sina arbeten utanför kommunen. Stora Ensos betydelse för kommunen och regionen är fortsatt mycket viktig.

Industri

Tillverkningsföretag (enligt SNI.) är fortfarande en betydande och viktig del i Hammarös näringsliv. Inom det privata är Stora Enso den klart största arbetsgivaren. Kommunens möjligheter att planlägga för ny större industri ses som liten. Stora Enso har inom sin fastighet en viss expansomöjlighet. Kommunen har för egen del ett 100 000 m² stort planlagt område vid Vidön, avsett för småindustrietableringar.

Handel

Handelsföretag (enligt SNI) är till antalet 165 stycken och sysselsätter cirka 500 personer. I definitionen ingår även företag som har provisions- och parti-handel. Närheten till Karlstad och utbudet där gör att kommunens försäljningsindex för dagligvaror och sällanköpsvaror är lågt 40 %, det vill säga att 60 % av handeln sker utanför kommunen. (HUI 2015).

I kommunen finns en aktiv Centrumförening.

På Hammarö finns 5 st. dagligvarubutiker, 3 st. i Skoghalls centrum och 2 st. vid Nolgårds handelsområde. Försäljningsindex för dagligvaror är 72 (100) på Hammarö. I och med den nya etableringen av ny butik på Nolgård förväntas dagligvaruhandeln öka de närmsta åren. I kommunen finns cirka 40 företag som säljer sällanköpsvaror och som sysselsätter cirka 80 personer. Försäljningsindex för sällanköpsvaror är 7 (100). Företag inom övrig handel är relativt omfattande. Exempel på företag som är grossister och agenturer är Matgard som säljer fisk till storhushåll och butiker, och Equality Line som säljer hästrelaterade produkter till hästsportsbutiker.

Tjänster

Tjänsteföretagen står för en stor andel av företagsförekomsterna på Hammarö. Cirka 500 och sysselsätter cirka 700 personer.

Planlagd mark

Hammarö kommun har cirka 100 000 m² planlagd mark vid Vidön för småindustri. Och handelsändamål, varav 70 000 m² är byggbar. Utöver det så finns framtida möjligheter för näringslivsutveckling på Sätterstrand. Företagen upplever en brist på etableringsbar mark i attraktiva lägen.

Utvecklingsarbete näringsliv

Hammarö kommun tillsammans med fyra andra kommuner, Karlstad, Grums, Forshaga och Kil, ingår i ett partnerskap, Karlstad Business Region, som samarbetar inom etableringar, kommunikationer och marknadsföring för att Karlstadsregionen ska växa och utvecklas. Det är de fokusområden, i ett utökat samarbete, som syftar till att locka fler etableringar till regionen.

Besöksnäring

Många av turistmålen i kommunen är knutna till Vänern och den fina naturen som finns på ön. Med en kuststräcka på cirka 83 kilometer och dess stora tillgänglighet från både sjö- och landsväg finns här fantastiska möjligheter till segling, paddling, fiske, bad med mera. Sommartid kan man ta båtbus till och från ön. Det finns även mycket fin natur att vistas och vandra i inåt land i både mer eller mindre anordnade former, vandringsleder, friluftscenter med motionsspår eller besöka något av kommunens naturreservat. Skärgårds/sportfisketurismen är, vid sidan av camping, en viktig gren av turismen. Utvecklingen är mycket beroende av tillgången på lax, öring och andra fiskarter som är attraktiva för sportfiskare.

Övernattningsmöjligheter finns för dom som vill. I kommunen finns en camping och det är Möruddens Camping som ligger intill Vänern där det finns en hamn, badplats och restaurang. I kommunen finns också Sätterstrands vandrarhem som ligger i anslutning till Hammarö golfklubb, Sättersviken och med mycket fin natur att njuta av.

Populära turistattraktioner i kommunen är:

- Hammarö skärgårdsmuseum- ett populärt besöksmål för kommunens förskolor och skolor. Här finns möjlighet att uppleva öns historia som är knuten till Vänern och skärgården med olika utställningar. Ute på udden finns ett fiskeläger med båtar och redskap
- Hammarö kyrka med anor från 1100 talet och kulturbbygden omkring med gravfält och domarring vid Hammars udde, Hammars gård (café sommartid), Hembygdsgård, Sockenstuga och klockarbostad
- Hammars udde- med gravfält och domarring
- Lillängshamnen- här finns en välutrustad båthamn och i hamnens fiskaffär kan man

köpa färsk och rökt fisk. Strandpromenader och solbryggor håller på att anläggas

- Skoghalls bangolf, två 18-hålsbanor i filt och betong.
- Kilenegården- friluftscener med spår, leder, utegym, lekpark, motion- och styrkehall, bastu och grillplatser.
- Hammarö sydspets- här kan man hitta Skage fyr byggd år 1872 och Hammarö fågelstation.
- Hammarö golfklubb med 18-håls golfbana och en korthålsbana med 8-hål finns vid Sätter.

Sedan 2004 har turistverksamheterna i Karlstadsregionen (Forshaga, Grums, Hammarö, Karlstad och Kil) arbetat tillsammans. Kommunerna ligger geografiskt nära och kan komplettera varandra ur turistisk synvinkel. För en turist är det tämligen ointressant vilken kommun man befinner sig i om de aktiviteter, boenden m.m. är så attraktiva att man väljer resmålet Karlstadsregionen. År 2005 antog de berörda kommunerna en strategi för turismen inom regionen. Sedan dess har planen reviderats några gånger.

Natur, friluftsliv och fritid

Hammarö ligger i norra Vänerskärsgården som är del av Sveriges största sötvattensskärsgård, med cirka 2000 öar och unika naturtyper som klapperstens- och sandstränder, vindpinad tallskog. Terrestra, limniska och marina inslag förenas här. Norra Vänerskärsgården är av riksintresse för naturvård och friluftsliv. Stora delar av skärsgården runt Hammarö är också skyddade av Natura 2000 områden och naturreservat. Vänerskärsgården erbjuder många möjligheter som upplevelser och rekreation, naturupplevelser, långfärdsskidor, båt och kanotliv.

Klarälvsdeltat är ett av Sveriges största aktiva delta utanför fjällkedjan, med geologiska värden. I Klarälvsdeltat finns sex olika naturtyper. Naturtyperna omfattar både sjö, fuktäng, gräsmark och sump- och lövnaturkogar. Området är utpekad i EU:s nätverk för värdefull natur, Natura 2000, för att skydda djur och växter från utrotning och att förhindra att deras livsmiljöer förstörs. I de här miljöerna finns nio olika skyddsvärda arter rapporterade, bl.a. har man dokumenterat mer än 30 rödlistade arter, bland annat rödrom, mindre hackspett, fisken asp, ett flertal skalbaggar och citronfläckad kärrtrollslända. Klarälvsdeltat är också viktigt för upplevelser och

friluftsliv, inte minst eftersom det ligger nära ett tätt befolkat område.

Det finns flera skolskogar inom kommunen. Det ger barn och elever närhet till olika typer av skogsområde som kan nyttjas under raster och i undervisningen.

Anläggningar för friluftsliv, rekreation och fritid finns på ett flertal ställen inom kommunen. Det stora friluftsområdet på norra delen av kommunen är Kilenegården. Det är ett stort sammanhängande område med en motionsanläggning och ett flertal spår och leder för såväl sommar- som vinterbruk, som nyttjas av ett stort antal av kommuninvånarna. Motionsspår finns vid Gunnarskär, Hälltorp, Vidön och Lillängen. 18-håls golfbana och en korthålsbana med 8-hål finns vid Sätter. Vid Torp finns ridanläggning med såväl utomhus- som inomhusmanege. I kommunen finns ett stort antal ridhästar. Skjutbana (viltmålsbana) finns vid Tvärhult. Banan med dess säkerhetszon är inlagd på karta. Anläggningar för utomhusidrott finns vid Lunnevi och Mörmön samt vid Hammarlundens skola och hallar för inomhusidrott på Hammarö Arena, i Mörmohallen och Hammarlundens skola. Dessutom finns en tennishall i närheten av Hammarö Arena, samt en ishall intill Folkets Park.

Hammars udde är ett vackert friluftsområde med vandringsled och gravhögar. Från Edsviken-Lillängshamnen längs vänerstranden föreslås en vandringsled fram till Bonäsleden, som knyter samman Skoghalls tätort med Kileneområdet och Bonäsudden i den sydöstra delen av kommunen.

I Hammarö kommun finns goda möjligheter till ett aktivt friluftsliv, oavsett om man vill ströva fritt i kommunens skogar och skärgård eller besöka en fritidsanläggning eller vandringsled.

Naturresevat

Hammarö kommun har i dagsläget två naturresevat. Skärgården och stranden från Bonäsudden till Hammarö sydspets och Västra Söön m.fl. omkringliggande öar och skär.

Vi har också Klarälvsdeltat, ett Natura 2000 område som kommunen tillsammans med Länsstyrelsen och Karlstad kommun håller på att resevatbildas.

Sjöar och älvar

Hammarö kommun är en ö i Vänern, och då kommunen är knappt 60 kvadratkilometer stor i landyta är avståndet till Vänern aldrig stor och här finns många fina rekreationsområden att besöka om man vill fiska, bada, ströva eller bara njuta. I norra delen av ön har vi även Klarälven.

Rekreation

Kommunala badplatser

Möruddens badplats – Här finns kommunens största badplats. Här finns bad med bryggor, sandbotten och stora gräsytor att vara på. Camping, kiosk och restaurang finns i området. Parkering, lekplats, grillmöjligheter, toaletter, tillgänglighetsanpassad toalett och badramp finns också. Simskolor/sommarläger anordnas här av kommunen.

Gefingbergets badplats – Långgrunt bad med sandbotten, stora gräsytor att vara på och en liten lekplats finns här. Toalett med tillgänglighetsanpassad del, kiosk, grillmöjligheter, parkering och ställplats för husbilar finns, än så länge utan el och latrintömning (planeras 2017).

Räggårdsviken – Klippbad med stora möjligheter att sola, liten inre vik för de minsta, grillplatser, utedass och omklädningshytter finns här.

Västra Söön – Badplats i naturresevat i skärgården. Djup vik med sand och sandstrand. Stigar runt ön till fler mindre badställen mm. Utedass, grillplatser och bryggor finns här. Nå endast med båt.

Ruds badplats – Liten badvik med sandbotten och gräsmattor att vara på. Utedass, grillplats och omklädningshytt finns här.

Västra Skagene badplats – Liten badvik med klippor att sola och vara på. Utedass, grillplats och omklädningshytt finns här.

Lillängens badplats – Ny badplats nära centrum. Liten badvik med sand, och längre ut grytuddens fina klippor.

Bärstad badplats – Planeras nu och ska stå klar till sommaren 2019.

Spår och leder

Kilenegården – Motionsanläggning med spår 1,1 – 2,5 (elljus) – 4,8 och 9,6 km spår. Cykelled, gångstigar och längre leder utgår härifrån. Gården har anläggning med omklädnings, gym, motionshall, bastu, toaletter och servering. Ytor för fotboll mm och en lekplats finns här. Vik med möjlighet till paddling och skridskoåkning finns. På motionsspåren läggs skidspår för klassisk skidåkning vintertid (ej snökanoner).

Mörmospåret – 2,2 km elljusspår finns i Mörmoskogen nära Hammarö arena.

Pilgrimsleden – 3 km promenadled i området på Hammars udde. Möjligheter till kortare (Tillgänglig med rullstol) och längre avstickare finns.

Bonäsleden – går i nord-sydlig riktning längs med Hammaröns östra sida. Den går naturskönt i skogsterräng och även vid Vänerns strand. Kileneleden börjar vid Gunnarskär, går igenom området Hästviken/Bråten och knyter ihop tätorten med Bonäsleden och med Kileneterrängen. Vandringsleden mellan Kilene och Bonäsudden är mycket välbesökt liksom vandringsleden mellan Kilene och Mörudden. Genom tätorten finns det kopplingar längs strandpartierna fram till Lillängshamnen.

Vandringsspång i Lillängsområdet – Från Lillängshamnen till Edsviken, via Lillängens badplats och St Olofs gryta finns en ca 1,5 km lång led bestående av träspång och grusväg.

Parker

Skoghallsparken – Gammal folkpark med lekplats, scen, grönytor, planteringar och vintertid en liten isbana. Toaletter finns i den intilliggande ishallen. Kiosk finns vid arrangemang.

Parker med grönytor och lekplatser - Skogåsparken, Lövnäsparken, Folkungaparken, mfl mindre parker.

Skog och strövmråden

Fina strövmråden i kommunen – Kileneskogen, Hammars udde, Hammarö sydspets och Bonäsud-den. Stora delar av öns södra och östra delar består av skog man kan ströva i. Centrumnära finns området Lillängshamnen och Mörmoskogen.

Fiske

Ett flertal fiskeplatser finns anlagda i Klarälven. Hela ön mot Väneren inbjuder till fiske från land och båt. Trolling är en populär verksamhet runt ön.

Båthamnar

Hammarö kommun har tagit fram en lokalisering-utredning för hamnar som godkändes i kommunstyrelsen 2015-10-20.

Syftet med lokalisering-utredningen var att ge ett underlag till översynen av kommunens översiktsplan, genom att utreda lämpliga platser för småbåtshamnar och upplag, beskriva nuläge, potential, värden och restriktioner, förslag och konsekvenser.

Det finns ett stort behov av ytterligare angränsningsplatser för fritidsbåtar. Detta finns dokumenterat från flera olika håll; båtklubbar, kommunen, grannkommuner samt privatpersoner. Utredningen fokuserar på lämpliga platser för utveckling av småbåtshamnar i relation till övriga allmänna intressen samt utifrån ett övergripande hållbarhetsperspektiv. Efterhand som behov uppstår av nya småbåtshamnar kan lokalisering-utredningen ge stöd åt prövning av sådana förfrågningar.

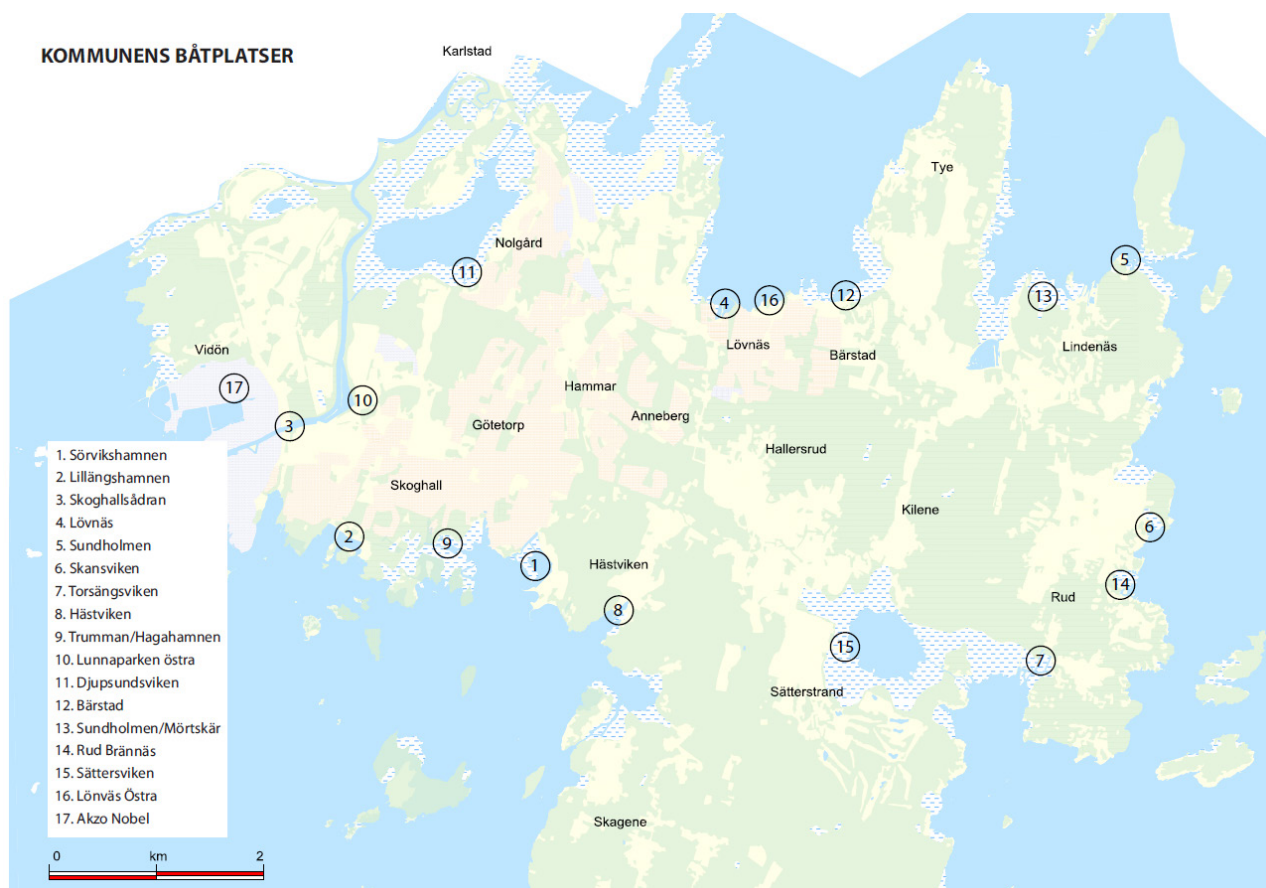
I utredningen delades behovet och utformningen av småbåtshamnarna in i tre kategorier, dessa är:

- Större, allmänna småbåtshamnar (Kategori A-hamnar)
- Boendekomplementhamnar (Kategori B-hamnar)
- Turism- och besöksnäring (Kategori C-hamnar)

Lokalisering-utredningen har lett till att ett antal småbåtshamnar och potentiella lägen för småbåtshamnar har utretts. Det finns idag knappt 1300 båtplatser (som har utretts i lokalisering-utredningen) och potential för ytterligare 1500-2000 båtplatser bedöms kunna finnas. Det är viktigt att tillägga att det varken är troligt eller önskvärt att samtliga småbåtshamnar som har utretts ska genomföras. Lokalisering-utredningen ska ses som ett stöd för utvecklingen av Hammarös attraktivitet och främja utveckling där den gör mest nytta. Om utveckling sker inom ett av de områden som potentiellt kan ge flest båtplatser bör detta kunna innebära att utveckling på andra liknande platser kanske aldrig kommer att genomföras.

HAMN	KATEGORI HAMN	BEFINTLIGA BÅTPLATSER	UPPSKATTAD YTTERLIGARE POTENTIAL
1. Sörvikshamnen	A	540	200
2. Lillängshamnen	A	285	150
3. Skoghallsådran	A	50+20	50
4. Lövnäs	B	50+20	70
5. Sundholmen	B	82	25
6. Skansviken	B	25	upp till 25
7. Torsängsviken	B	20+10+10	upp till 50
8. Hästviken	C	10	upp till 50
9. Trumman/Hagahamnen	B	40+20	100-150
10. Lunnaparken östra	A	0	upp till 50
11. Djupsundsviken	B	5	0-50
12. Bärstad	A	100	100+100(etapp 2)
13. Sundholmen/Mörtskär	B	0	0
14. Rud Brännäs	B	0	80
15. Sättersviken	A	0	200+
16. Lönväs Östra	B	20	upp till 10
17. Akzo Nobel	A	0	500
Summering		ca 1270	ca 1860

Till vänster ses en sammanställning av utredda hamnars utvecklingspotential samt vilken typ av hamn det klassas som.

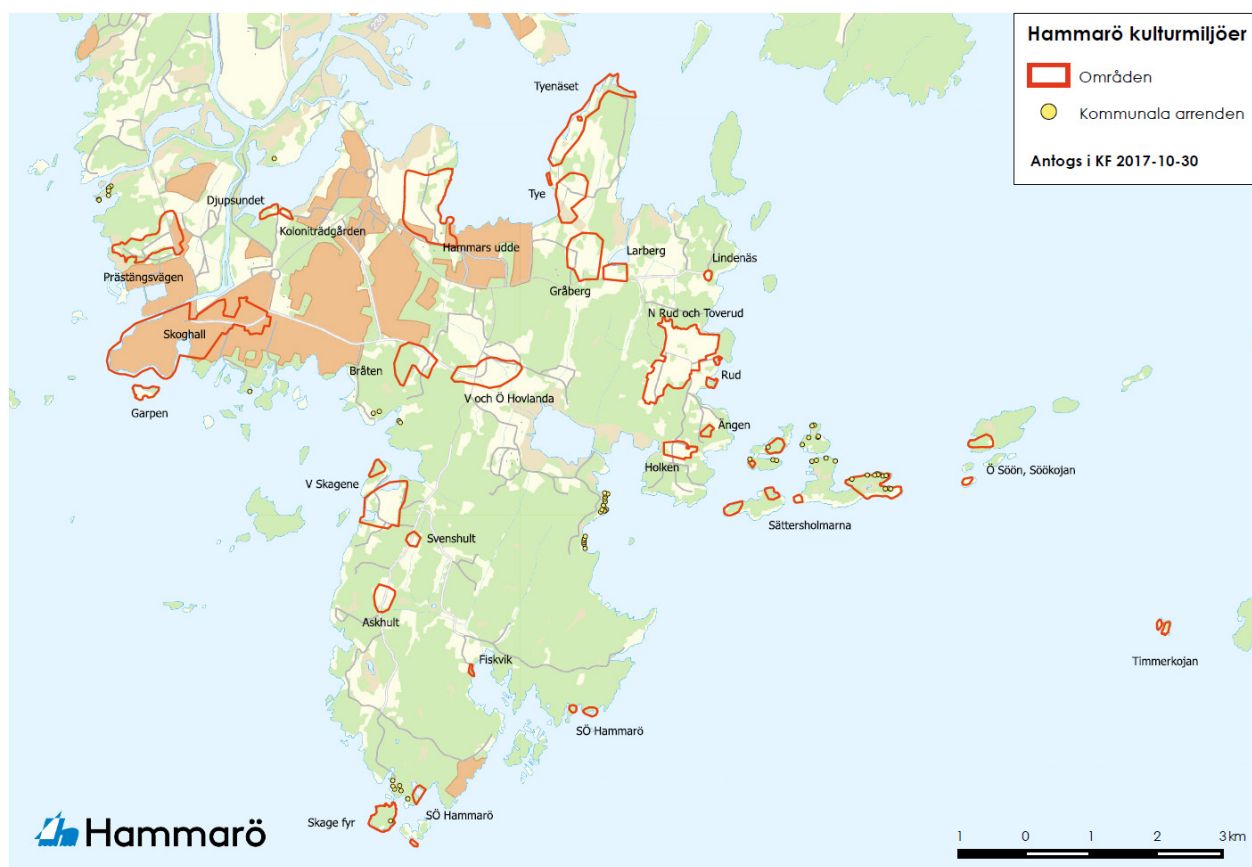

Karta över hamnarnas olika lägen på Hammarö

Strandskydd

Strandskydd råder vid hav, sjöar och vattendrag och tillkom 1950 med syftet att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden. Numera syftar strandskyddet också till att bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet. I allmänhet gäller strandskyddet 100 meter inåt land och lika långt ut i vattnet från strandlinjen. I december 2014 fattade Länsstyrelsen

beslut om utvidgat strandskydd för samtliga kommuner i Värmlands län. Det infördes 1 januari 2015 och innebär att strandskyddsområdet är 100 meter från strandlinjen upp till 300 meter från strandlinjen beroende på om nödvändigt för att säkerställa strandskyddets syften. Det utvidgade strandskyddet gäller dock enbart på land, i vattnet är det alltid det generella strandskyddet på 100 meter som gäller.

På kartan framgår vilka miljöer som är utpekade i kulturmiljöprogrammet.

Kulturmiljö

Att skydda och vårda vår kulturmiljö är en viktig nationell angelägenhet som idag engagerar allt fler människor. Den snabba samhällsomväxling som ägt rum i vårt land under 1900-talet, och särskilt från tiden efter andra världskriget och framåt, har i grunden omgestaltat vår byggda och odlade miljö. Moderniseringar, strukturomvandlingar, bebyggelseutveckling och förändrade boendevillkor har lett till ett starkt ökat intresse för bevarande av vårt kulturella arv. Det har blivit viktigt att ta tillvara sådana tillgångar i vår omgivning som inte kan återskapas om de en gång försvinner.

Ökade krav har riktats mot myndigheter och enskilda då det gäller att bevara, vårda och levandegöra kulturmiljön. Samhällets insatser har också ökat under senare år, men ännu återstår mycket arbete innan kulturmiljövårdens intressen säkerställs på ett tillfredsställande sätt. Ansvaret

för kulturmiljön delas av alla Stat, kommun, länsmuseum, intresseorganisationer och enskilda har alla

ansvar att på bästa sätt förvalta den materiella miljö som människor skapat i vårt land.

Det är viktigt att allmänna och enskilda insatser på kulturmiljövårdens område sker målmedvetet och inte avskilt eller utan samband med annan samhällelig verksamhet. Kunskap om och förståelse för de kulturhistoriska värdena i miljön är en förutsättning för ett framgångsrikt arbete. Information och vägledning är i många fall ett alternativ och komplement till detaljreglering och skyddsbestämmelser. Insatserna för att möta människors intressen har därför stor betydelse.

Hammarö kommun har tagit fram ett kulturmiljöprogram som godkändes i kommunfullmäktige 2017-10-30. Syftet med programmet är att skapa ett användarvänligt planeringsunderlag till översynen av kommunens översiktsplan samt för att ge råd och stöd vid framtida planering och bygglovsgivning där utpekade kulturmiljöer berörs. Ytterligare var syftet att inventera kulturhistoriskt intressanta byggnader och miljöer och att öka förståelsen och intresset kring kulturmiljöer inom kommunen så att de ses som tillgång till kommunens attraktivitet. Programmet är

uppbyggt kring en tidsaxel som börjar på stenåldern och avslutas med villabygget på 1900-talet. I texterna för de utpekade kulturmiljöerna beskrivs karaktärsdragen, de särskilda värdena som miljöerna eller objekten besitter samt de förhållningsätt dessa kräver.

Kommunikationer

Biltrafik

Hammarö kommun är en ö som har tre förbindelser till fastlandet och Karlstad kommun. De två statliga vägarna väg 236, Hammaröleden i öster och väg 554, Dingeslundsleden i väster är de primära. Den gamla Karlstadvägen samt Jakobsbergsbron används också i viss utsträckning trots att den gamla bron har enkelriktad signalreglerad trafik och viktbegränsningar. Hammaröleden och Dingeslundsleden binds samman av Skoghallsleden och Industrileden som också är statliga. Övriga gator och vägar har kommunal huvudman eller är enskilda. Trafikverket är även huvudman för huvudlänken söderut, Hallersrudsleden. Huvuddelen av vägarna har tillfredsställande standard som är anpassad till förekommande trafikmängder och fordon. Den förtätning som sker kräver dock en översyn så att de uppsamlade väglänkarna används på rätt. Viktigast är dock att säkerställa säkra korsningspunkter för oskyddade trafikanter samt att cykel och kollektivtrafik alltid finns med i nya områden. Arbete pågår med en ny Ty-näsväg enligt tidigare planer för att minska genomfartstrafiken genom Bärstad och möjliggöra ytterligare exploatering på Tyehalvön.

Pendling

Karlstad kommun står för 40 % av arbetstillfällena i hela Värmland, det innebär att en stor del av Hammarös arbetsföra befolkning arbetspendlar till Karlstad kommun dagligen, till största del med bil. Kommunen arbetar aktivt för att öka arbetspendlingen med buss och cykel för att därmed minska pendlingen med bil. Detta ställer krav på att nybyggnationen av bostäder ska ha nära till busstationer och gång- och cykelvägar som är sammanlänkade med pendlingsstråken.

Tågtrafik

Skoghallsbanan är ett industrispår som förbinder Stora Enso med Karlstad C och vidare ut i landet. Hantering av gods och utveckling av banområdet för rangering sker direkt mellan Stora Enso och Trafikverket. Skoghallsbanan är en viktig del av transportflödet av både inkommande virke och utgående produkter. Arbete pågår för att öka andelen gods på järnväg från 26 % till 40 % på inkommande och utgående ligger redan idag på 45 %. Ett problem för ökningen är kapacitetsbrist på Värmlandsbanan samt begränsade rangeringsmöjligheter på Karlstad C. Med de förutsättningar som gäller idag finns det ingen möjlighet att öka kapaciteten på Skoghallsbanan. I åtgärdsvalsstudien Tåg i Tid föreslås lösningar för att på lång sikt öka kapaciteten och robustheten på Värmlandsbanan, samt att på lite närmre sikt frigöra tåglägen på Karlstad C.

Skoghallsbanans påverkan på närboende på Hammarö ses idag som liten och ger utrymme för ökad intensitet.

Gång- och cykeltrafik

Utbyggnaden av kommunens gång- och cykelnät pågår kontinuerligt. Kommunen ser dessa delar som centrala för att minska energiförbrukningen i kommunen, folkhälsoarbetet, tillgänglighet och för besöksnäring, varför dessa typer av kommunikationer prioriteras.

Det finns idag tre viktiga pendlarstråk för cykel mellan Hammarö och Karlstad. Hammaröleden för östra delen av Hammarö, Dingeslundsvägen för västra delen och gamla Karlstadvägen via Jakobsbergsbron som är det genaste stråket till Skoghall. Stråken används redan idag av många men potentialen är obegränsad tack vare de korta avstånden. Den östra och västra delen har separat belyst cykelväg till stor del medan Karlstadvägen är blandtrafik utan belysning. Planer finns att belysa Karlstadvägen samt att ge de oskyddade trafikanterna högre prioritering än idag inom befintlig vägbredd då stråket går genom Natura 2000-område.

Den västra kopplingen till Skoghall fungerar bra idag och även inom tätorten Skoghall finns ett fungerande nät av gång och cykelvägar som binds ihop med blandtrafik på lokalgator. Den östra delen fungerar väl men har inte byggts ut i samma takt som Hammarö har växt österut. Planering sker för cykelstråk Hallersrud- Bärstad-Rud samt Bärstad-Tye för att knyta an nya och kommande områden till cykelnätet.

Saknade länkar för att få ett heltäckande cykelnät till våra stora målpunkter är även Hovlanda – Kilene, Hovlanda – Sätterstrand samt Bärstad- Kilene.

Gång- och cykelvägnätet byggs ut successivt i takt med att nya områden detaljplanearter och det är viktig parameter att ha med i planarbetet för att göra det enkelt att välja cykel framför bilen.

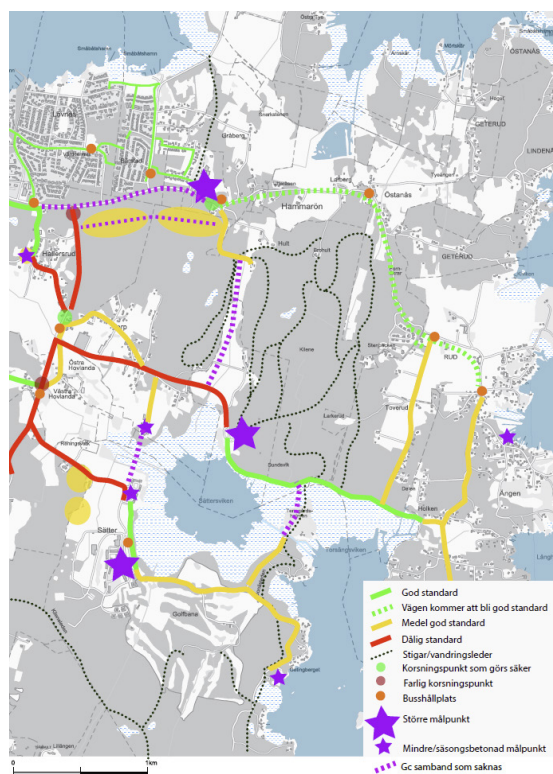
Kollektivtrafik

Kollektivtrafiken i kommunen sköts av Värmlandstrafik. Det finns idag 9 busslinjer med varierad turtäthet. 2 av dem är enbart anropsstyrda, vilket innebär att de endast går vid beställning. De nordvästra och centrala delarna av ön har högre turtäthet och högre täckningsgrad av busshållplatser medan den östra och södra delen har lite sämre kollektivtrafik möjligheter med lägre turtäthet och täckningsförmåga. Att ta sig mellan de västra och östra delarna i kommunen och vice versa fungerar dåligt.

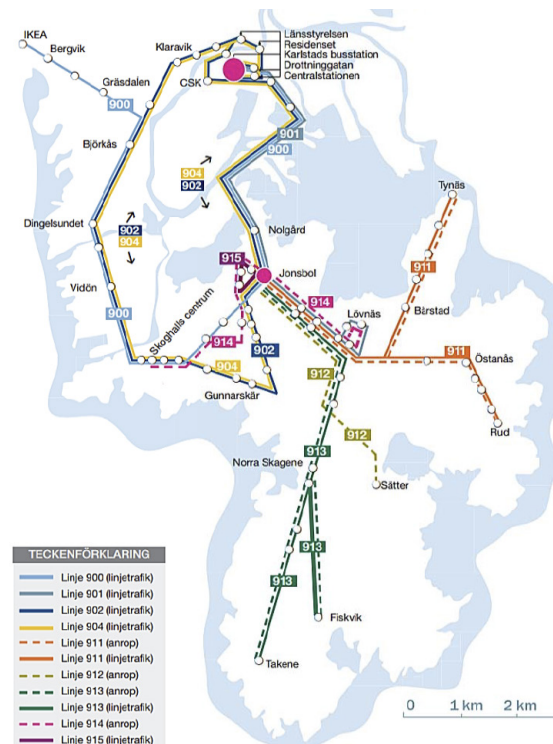
Kommunen har de senaste åren tillsammans med Värmlandstrafik förbättrat standarden på hållplatserna.

För att minska på trafikens miljöbelastning samt belastningen på vägarna är kommunens ambition att förbättra möjligheterna till att resa kollektivt inom och till och från kommunen genom en ökad tillgänglighet till kollektivtrafiken.

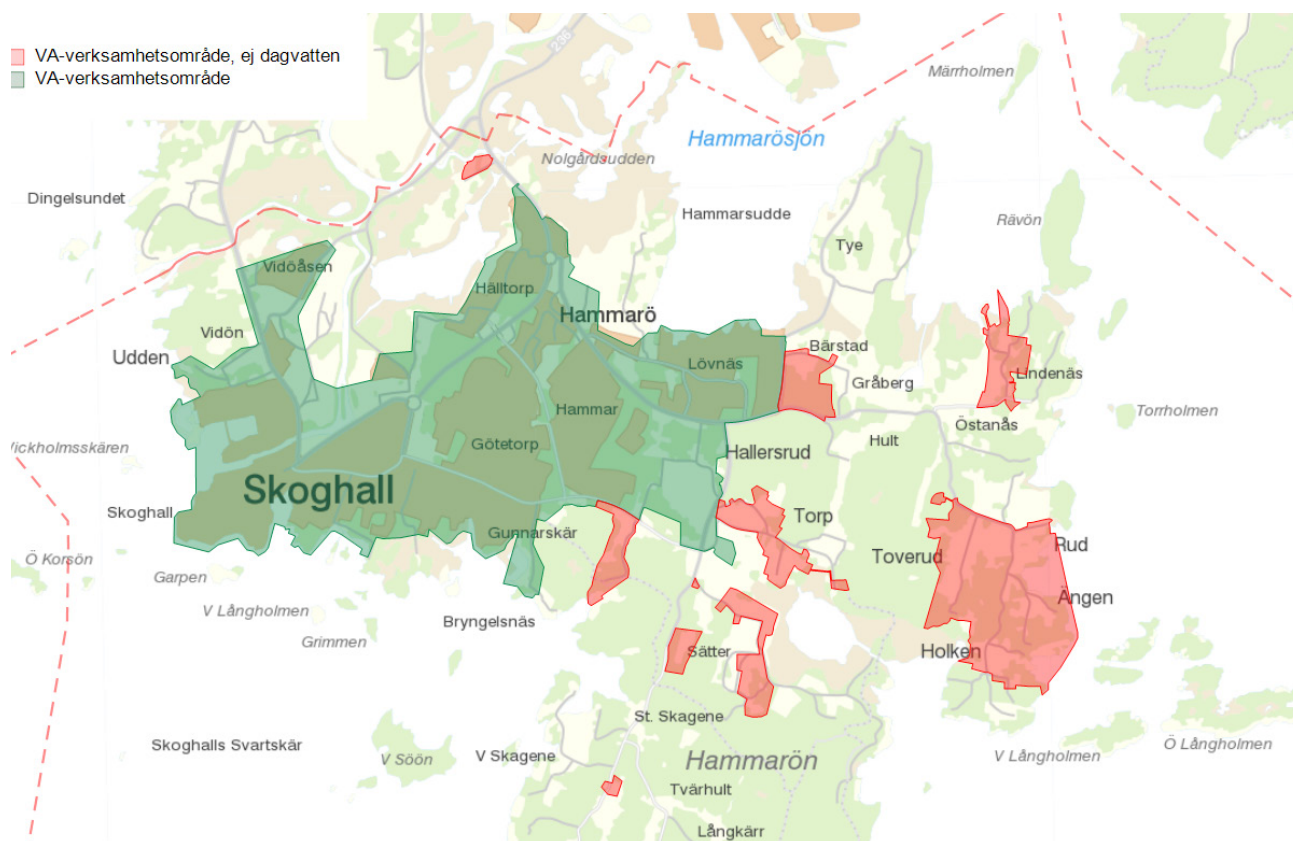
Sommartid finns även möjlighet till kollektivtrafik med båtbus. Båtbusarna trafikerar av Karlstadbus och är ett alternativ både för dem som pendlar in till Karlstad för arbete samt som ett trevligt dagsutflyktsmål. 3 båtbuslinjer trafikerar Hammarö sommertid, varav den ena går Karlstad- Skoghall, den andra linjen Karlstad- Hammarö- Kristinehamn och den tredje linjen Karlstad- Hammarö- Grums.

Klassificering av vägar och gc-vägar samt målpunkter och saknade samband, från Utredning av gång- och cykelnätet inom och kring Kileneområdet Hammarö kommun

Värmlandstrafiks linjekarta över Hammarö kommun

Karta över kommunens Va-verksamhet

Tekniska system

VA-översikt, VA-policy och VA-plan

Tillgång till rent dricksvatten, ett gott omhändertagande av spillvatten och dagvatten är viktiga förutsättningar för samhällsutvecklingen. Klimatförändringar och översvämningar, ökade miljökrav och en åldrad infrastruktur innebär ökade krav på kommunernas vatten- och avloppsverksamhet. Utanför verksamhetsrådet riskerar bristfälliga små avloppsanläggningar att sprida smittoämnen och bidra till att vattenförekomster inte uppnår god status.

Sveriges kommuner står inför stora investeringar för att nå en hållbar VA-försörjning. En strategisk och långsiktig VA-planering som omfattar både dricksvatten, spillvatten och dagvatten blir kommunens verktyg för att lyfta fram problem och prioritera åtgärder för att kostnadseffektivt möta de utmaningar som man står inför.

Hammarö kommun strävar efter en hållbar långsiktighet i sin planering av VA, både vad gäller den

allmänna VA-anläggningen, utbyggnadsområden och områden för enskilt VA. Långsiktighet innefattar olika tidsperspektiv beroende på kontexten. Exempelvis innebär långsiktighet avseende ledningsnätet ett tidsperspektiv på hundra år eller mer medan en långsiktig investeringsbudget har ett tidsperspektiv på cirka 10 år framåt.

Den övergripande VA-planeringen är uppdelat i tre olika steg enligt Havs- och vattenmyndighetens vägledning om VA-planering: VA-översikt, VA-policy och VA-plan. VA-översikten antogs 141015, VA-policy 160223 och VA-planen kommer upp till politiskt beslut.

VA-planeringen är ett verktyg för att lyfta fram utmaningar och för att visa var, när och i vilken ordning som den allmänna VA-anläggningen ska byggas ut. Det ger även en möjlighet att planera för en hållbar VA-försörjning i områden som inom överskådlig tid inte berörs av de allmänna vattentjänsterna. VA-planeringen ska resultera i att åtgärder genomförs på ett metodiskt och effektivt sätt. Planeringen sker förvaltningsövergripande så att samtliga berörda förvaltningar också känner ett gemensamt ansvar för VA – både hur det påverkar

den egna verksamheten men också hur den egna verksamheten påverkar VA. Hammarös vatten- och avloppshantering ska kännetecknas av en ekonomi i balans, en genomtänkt dricksvatten- och avloppsförsörjning i hela kommunen samt en driftsäker och kontinuerligt underhållen allmän VA-anläggning. Vidare ska energiförbrukning och påverkan på miljön minimeras från hela verksamheten, både från den allmänna anläggningen och från de enskilda anläggningarna.

En mer detaljerad bild av nuläget finns i VA-översikten, bifogad.

Ledningsnätet

Den allmänna VA-anläggningens utbredning definieras av verksamhetsområdet, det finns ett för vatten, spill och dagvatten samt ett för vatten och spill.

Flera omvandlingsområden har anslutits de senaste åren varav de stora är Nolgårdholmarna, Rud, Torp, Sundholmen samt Tye där arbete pågår och alla ska kunna ansluta sig efter 2017. Vissa av områdena har blivit prioriterade med hot om föreläggande från länsstyrelsen och i VA-planen kommer fortsatta prioriteringar bli tydligare.

Även exploateringsområden ansluts kontinuerligt, de flesta finns inom befintligt verksamhetsområde.

Ledningsnätet är uppdelat i 133 km vattenledningar, 127 km avloppsledningar och 91 km dagvattenledningar. Inom kommunen är ledningsnätet till största delen utbyggt med duplikatssystem med skilda ledningar för dagvatten och spillvatten. Dagvatten leds i separata ledningar eller dikessystem direkt till recipienten. Inspektioner och filmning har visat att spillvattennätet är påverkat av så kallat ovidkommande vatten med ursprung från dag och dräneringsvatten. Spillvattennätet består till stor del av betongledningar från 1930-1970. Inom kommunen finns 47 avloppspumpstationer, inkl. LTA-stationer.

Stora delar av verksamheten, reningsverk, pumpstationer, vattenreservoarer och tryckstegringsstationer är anslutna till det centrala driftövervakningssystemet UniView.

Dricksvatten

Ca 80 % av Hammaröborna får sitt dricksvatten via den kommunala VA-anläggningen, 13 000 personer. Hammarö kommun köper sedan många år allt distribuerat dricksvatten av Karlstad kommun och har två huvudvattenledningar som binder oss till Karl-

stads dricksvattennät. Den äldsta ledningen ligger på västra sidan tillsammans med en tryckstegring vid kommungränsen, den nyare på östra sidan (2011) via en vattenförlagd ledning och en tryckstegring på Bärstad. Tack vare att dricksvattnet kommer från två håll och nätet är sammankopplat är kommunen nu mindre känsligt för vattenläckor eller andra avbrott i distributionen på det egna nätet. Vid den senaste stora vattenläckan 2013 hade de flesta abonnenter vattnet kvar men med lågt tryck. I vårt nät finns också ett vattentorn som fungerar som reservvolym och utjämningsmagasin. Vattentornet är gammalt och har stora renoveringsbehov och dess funktion som utjämningsmagasin bör utredas vidare med hänsyn till de nya förutsättningarna med två inloppsledningar.

Hammarö får sitt vatten från Karlstads största vattenverk som heter Sörmons vattenverk. Det är en grundvattentäkt som tar in ytvatten från Kattfjorden, en vik i Vänern. Sörmons vattenverk är utpekad som riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning då det nyttjas av många människor, har stor kapacitet och god kvalitet samt behövs för framtida användning.

Totalt är över 80 000 personer i Karlstad och Hammarö varaktigt anslutna till Sörmons vattenverk, fler abonnenter försörjs temporärt. Från Kattfjorden tas ca 22 000 m³ råvatten upp per dygn för infiltration till grundvatten vid Sörmoverket. Från den konstgjorda infiltrationen tas sedan ungefär lika mycket grundvatten upp per dygn för dricksvattenproduktion vid Sörmoverket. Det finns förutsättningar att öka kapaciteten vid vattenverket om behov uppstår.

Distributionsnätet för vatten är liksom för avlopps och dagvatten uppbyggt under många år från 1930-talet och kommunen har länge haft problem med läckage och stor andel svinnvatten, upp emot 65 % svinn. Strategiskt arbete med att aktivt söka läckor och byta ledningar mer systematiskt med ett helhetstänk gör att svinnvattnen nu ligger runt 25 %. Mycket arbete kvarstår och en del i detta arbete är att under 2017 göra en förtätning av flödesmätare för att kunna sektionera av och lokalisera läckor enklare.

Avlopp

Hammarö har två avloppsreningsverk (ARV), Vidöns ARV från 1974 och Sättersvikens ARV från 2007. Vidöns ARV med en kapacitet på 15 000 pe har stora renoveringsbehov och arbetet med en större re-investering i verket påbörjas 2017. Karlstad kommun kommer att ansluta ett närliggande omvandlingsområde till Vidöns ARV 2018/2019.

Sätters ARV med en kapacitet på 4000 pe byggdes i samband med att nordöstra delen av Hammarö skulle anslutas den kommunala VA-anläggningen-

Bräddning vid reningsverken, från ledningsnätet eller pumpstationer förekommer mycket sällan. Slam från Vidön och Sättersvikens avloppsreningsverk planeras att tas om hand externt.

Dagvatten

Inom verksamhetsområdet för dagvatten finns inte ett separat dagvattennät utbyggt till alla områden. Det eftersträvas vid omläggning av befintligt ledningsnät samt även vid insatser för att minimera ovidkommande vatten i reningsverk och spillvattenpumpstationer.

Hammarö har drabbats av ett antal stora regn, senast 2014, som har drabbat fastighetsägare med översvämningar. Detta har resulterat i ett ökat fokus på att skilja på spill och dagvatten samt ytterligare kontrollera att fastigheterna inte anslutit dagvatten på spillvatten där alternativ finns. Tillsammans med åtgärder och planering för möjliga bräddområden och vattenmagasin är detta en viktig pusselbit för att klara framtida utmaningar med högre flöden och tätare skyfall. Redan 2017 ligger ett större projekt där ett helt område ska få separat dagvattenledning.

Inom kommunen har dagvattenmagasin anlagts på flera platser. Några rena fördröjningsmagasin där utloppet ligger högre än inloppet för att få ett mer kontrollerat flöde nedströms men också dagvattendammar som regleras med pumpar vid höga flöden och skyddas mot höga nivåer i Vätern. Dessa anläggningar har inte bara en viktig funktion i att undvika översvämning på oönskade platser som fastigheter, utan dessa extra volymer byggs vatten på uppströms tills dess att det fyller källare m.m. när utflödet inte hinner med. Viss sedimentering sker givetvis i dessa magasin och dammar.

Enskilda avlopp

På Hammarö kommun finns det cirka 500 enskilda avlopp som är belägna utanför det kommunala verksamhetsområdet för vatten och avlopp. Den största andelen enskilda avlopp finns på den södra delen av Hammarö. Tunna jordtäcken och berg i dagen, närhet till dricksvattentäkter och ytvatten medför att det ofta är svårigheter att anordna enskilt avlopp.

I takt med att en ökad andel bebyggelse och permanentboende ökar belastningen på närmiljön.

Statusen och belastningen från de enskilda avloppen varierar. Genom inventering av enskilda avlopp kan man skaffa sig en bild över de enskilda avloppens status och därifrån också ställa krav på bättre rening. Miljö- och byggnadsnämnden är ansvariga för tillsyn och inventering av enskilda avlopp. Det är fastighetsägarens ansvar att se till att det enskilda avloppet uppfyller miljöbalkens krav på rening. I samband med nybyggnation ska en godkänd avloppsanläggning inrättas. Miljö- och byggnadsnämnden ska inte ge slutbesked för nybyggnation förrän en godkänd avloppsanläggning inrättats.

Områdesvisa avloppsinventeringar har utförts de senaste åren men även längre tillbaka i tiden. Många av de äldre inventeringarna behöver på sikt inventeras igen. Det pågår ett arbete under 2016-2017 med att ta fram en VA-plan. VA-planen kan till viss del vara vägledande i arbetet med att prioritera områden för inventering.

Energi

Energiaspekter i samhällsplaneringen

Det finns ett flertal olika sätt som energirelaterade frågor är kopplade till samhällsplaneringen och där energifrågor har en geografisk dimension. Särskilt tydligt är det när det gäller energianvändningen för transporter som på längre sikt till stor del påverkas av samhällsplaneringen. Det tas upp i en annan del av översiktsplaneringen och berörs därför inte här.

Även när det gäller bebyggelsens energianvändning och förutsättningarna för olika energirelaterade försörjningssystem kan de, åtminstone till en liten del, påverkas genom samhällsplanering. Det gäller exempelvis gällande byggnaders

- Utformning – exempelvis om det ska byggas fristående eller sammanbyggda hus.
- Orientering – dvs i vilka väderstreck byggnader är orienterade i vilket påverkar fönsterplacering och möjligheten att använda solenergi.
- Placering/läge – vilket påverkar hur exponerat byggnader är för vind och solinstrålning eller om de ligger i kalla sänkor.

Koppling till regionala och kommunala mål

I "För ett klimatneutralt Värmland", den regionala handlingsplanen för samverkan inom energiomställning och minskad klimatpåverkan pekas 14 insatsområden ut. Av dessa insatsområden är det framförallt tre insatsområden som påverkas av översiktsplanen.

- Arbetspendling och tjänsteresor med kollektivtrafik och cykel
- Samhällsplanering som verktyg för minskat bilberoende
- Elproduktion från vind och sol

Av dessa berörs framförallt elproduktion från vind och sol i nedanstående avsnitt.

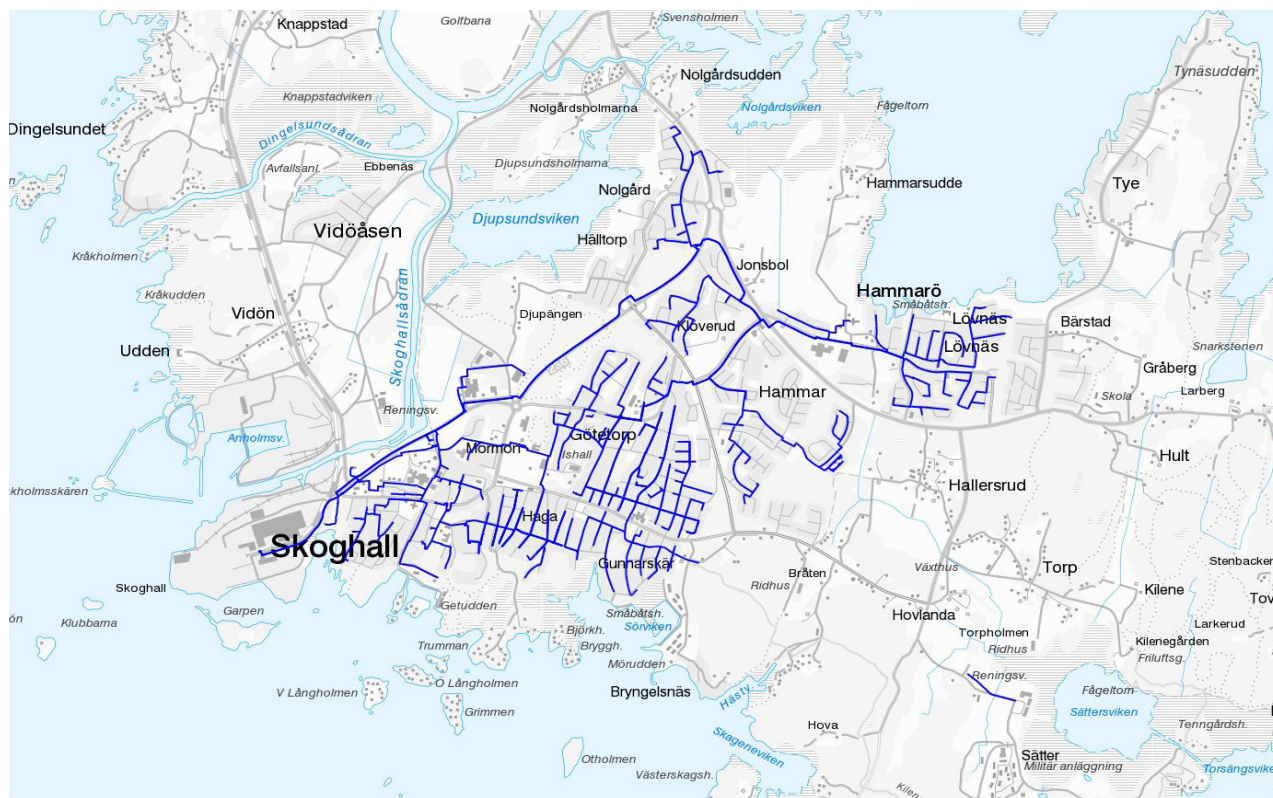
Fjärrvärme

Det finns idag två fjärrvärmenät i kommunen, ett större som täcker de nordvästliga delarna av kommunen och ett mindre som försörjer Sätterstrandsområdet. Det större nätet är sammankopplat med fjärrvärmen i Karlstad och genom det produceras all fjärrvärme av Karlstad Energi AB. Fjärrvärmen i Hammarö kommun ägs och drivs av det kommunägda Hammarö Energi AB. Eftersom investeringskostnaderna är höga för ledningsdragning är det önskvärt

med en hög värmetetthet i områden där fjärrvärme kan förväntas bli aktuellt som uppvärmningsalternativ. Inom de närmaste åren är det inte troligt med någon större utbyggnad av fjärrvärme i nya områden, om inte 100% anslutningsgrad uppnås utan nyanslutning kan främst förväntas inom eller nära nuvarande fjärrvärmeområde.

Vindkraft

Idag finns en mindre anläggning för vindkraft vid Vidön samt den större vindkraftsparken vid Gässlingegrundet med vindkraftverk både i Hammarö kommun och Karlstad kommun. Två områden som sträcker sig in i kommunen är utpekade som riksintressen för vindbruk. Det nämnda Gässlingegrundet samt ett område kring Sten Kalles grund. När det gäller det senare riksintresseområdet är det troligt att en eventuell vindkraftsetablering i huvudsak sker inom Karlstad kommun då vattendjupet är större på Hammarösidan och att farleden in till Skoghall ligger på Hammarösidan.

Karta över fjärrvärme utbredningen

Solenergi

Tillvaratagande av solenergi sker i Sverige i huvudsak på två olika sätt:

- Solvärme i vilken solenergi används för uppvärmning
- Solceller i vilken solenergi används för att direktgenerera el.

Intresset för framförallt solceller har ökat under de senaste åren då priserna har sjunkit kraftigt.

Kommunen är generellt positiv till en ökning av solenergianvändandet. En prövning enligt plan- och bygglagen ska dock ske i vissa fall. Generellt krävs inget bygglov, men däremot en anmälan, om installation sker på byggnadens tak och följer taklutningen. Om en installation på tak däremot är uppinklad jämfört med takets lutning krävs bygglov. Likaså om solcellerna är integrerade i byggnaden, dvs solenergiinstallationen ersätter annat byggmaterial. Kontakta gärna kommunens Miljö- och byggförvaltning samt Energi och klimatrådgivningen om du har frågor gällande solenergi.

Vid detaljplanläggning bör kommunen beakta möjligheterna att kunna använda solenergi med hänsyn till skuggning, huvudorienteringar och läge. Eller bör vi kanske inte det?

Värmeuttag ur mark och vatten

Värmepumpar är en vanlig uppvärmningskälla i småhus. Särskilt i de östra delarna där fjärrvärme inte finns framdraget kan man förvänta sig att olika typer av värmepumpar dominerar uppvärmningen. Värmepumpar som utnyttjar berg/jord/vatten som värmekälla behöver man idag söka tillstånd från kommunen för att installera. Det är viktigt för att säkerställa att installationen inte får negativa följder på omgivningen.

Vid detaljplanläggning i områden där värmepumpar med mark eller berg som värmekälla kan förväntas bli en viktig uppvärmningskälla, d.v.s. områden med större småhus och lokaler i områden där fjärrvärme inte finns framdragen, bör kommunen beakta om tillräckliga avstånd mellan värmekällor kan medges.

Det finns idag inga generella områden i kommunen där kommunen inte tillåter borring för bergvärme.

Avfall

Avfallshanteringen regleras av kommunens renhållningsföreskrifter med avfallsplan. Övergripande mål för kommunens avfallsplanering är att förebygga uppkomsten av avfall, effektivisera utsorteringen av farligt och organiskt avfall, utöka insamlingssystemen för materialåtervinningen och att effektivisera energiresurserna i avfallet. För att lyckas med dessa mål avser kommunen att tillhandahålla effektiva och hållbara insamlings- och behandlingssystem för avfallet i Hammarö kommun. Genom ett samarbete med Grums, Kil och Forshaga kommun höjs den gemensamma volymen när upphandlingar genomförs. Hushållsavfall transporteras till avfallsanläggning utanför kommunens gränser, just nu Karlstad energi. Utsortering av matavfallet är aktuellt och planeras påbörjas så snart som möjligt. En återvinningscentral (ÅVC) finns centralt på Hammarö den är välbesökt och möjliggör sortering och återvinning av ett stort antal fraktioner samt miljöfarligt avfall. Det finns fem stycken återvinningsstationer i kommunen inklusive den som finns på kommunens ÅVC.

Kommunfullmäktige antog i april 2017 *Avfallsplan 2017-2027* samt ett inriktningsbeslut om införande av optisk sortering av hushållsavfall i samarbete med Kil, Grums och Forshaga.

Risker, hälsa och säkerhet

I och med planmonopolet har kommunen rätt att bestämma om markanvändningen i kommunen, detta innebär att kommunen också har ett ansvar att genom sin planering skapa ett tryggt och säkert samhälle med goda boendemiljöer samt leva upp till de krav som plan- och bygglagen ställer. Detta betyder att bebyggelsen ska placeras på mark som är bäst lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat människors hälsa och risken för olyckor.

Riskhantering

Idag finns goda kunskaper kring de risker som finns i samhället och gott om analyser att använda sig av i samhällsplaneringen.

Hammarö kommun arbetar tillsammans med Länsstyrelsen och andra kommuner i många av dessa frågor. Man har tillsammans med kommunerna Forshaga, Grums, Karlstad, Kil och Munkfors en gemensam krisledningsorganisation och en gemensam krisledningsnämnd.

Man tar också tillsammans med Räddningstjänsten Karlstadsregionen fram en Risk- och sårbarhetsanalys inför varje ny mandatperiod, som sammanställs och rapporteras till Länsstyrelsen. Analysen används sedan som underlag vid planering och beslut om åtgärder för att minska sårbarheten och stärka riskhanteringsförmågan i kommunala verksamheter.

Riskhänsyn i samhällsplaneringen

Riskbilden ska belysas tidigt i planärenden. I de fall det behövs utredningar för att bedöma om ett område är lämpligt för en viss typ av bebyggelse ska detta ske tidigt i planprocessen. Det kan också gälla om det visar sig att området kräver skyddsåtgärder för att göra området lämpligt för bebyggelse då ska dessa skyddsåtgärder införas i detaljplanen. På grund av läget vid Vänern är kommunen restriktiva mot ny bebyggelse på vattennära och låglänta områden.

Hälsoskydd

Hälsoskyddet inom kommunen omfattar många olika områden, exempelvis buller, bostadsklagomål och radon.

Frågorna regleras i huvudsak av bestämmelser i miljöbalken, men även andra lagstiftningar.

I Hammarö kommun hanteras dessa frågor av miljö- och byggnadsnämnden och dess förvaltning, miljö- och byggförvaltningen.

Översvämning

Hammarös läge vid Vänerns stränder och Klarälvsdeltat är en av kommunens styrkor och en viktig förutsättning för kommunens utveckling. Det bidrar till stora rekreativa värden och är en attraherande kvalitet vad gäller boenden och verksamheter. Närheten till Vänern är en av flera anledningar att många söker sig just till Hammarö. Men på grund av sitt läge riskerar också kommunen att översvämmas vid höga flöden i Vänern och Klarälvsdeltat vilket innebär stora utmaningar.

Klimatförändringen kommer orsaka fler extrema vädersituationer, vilket ökar risken för värmeböljor och översvämningar från Vänern, Klarälven, dagvatten, grundvatten, kulvertar och ledningsnät. Översvämningar i Klarälvsdeltat och Vänern är en del av naturen och något samhällen levit med i alla tider. Skillnaden nu är att de förväntas inträffa oftare och bli allt värre. Det gör att kommunen måste anpassa planering och byggande till dessa förändrade förutsättningar.

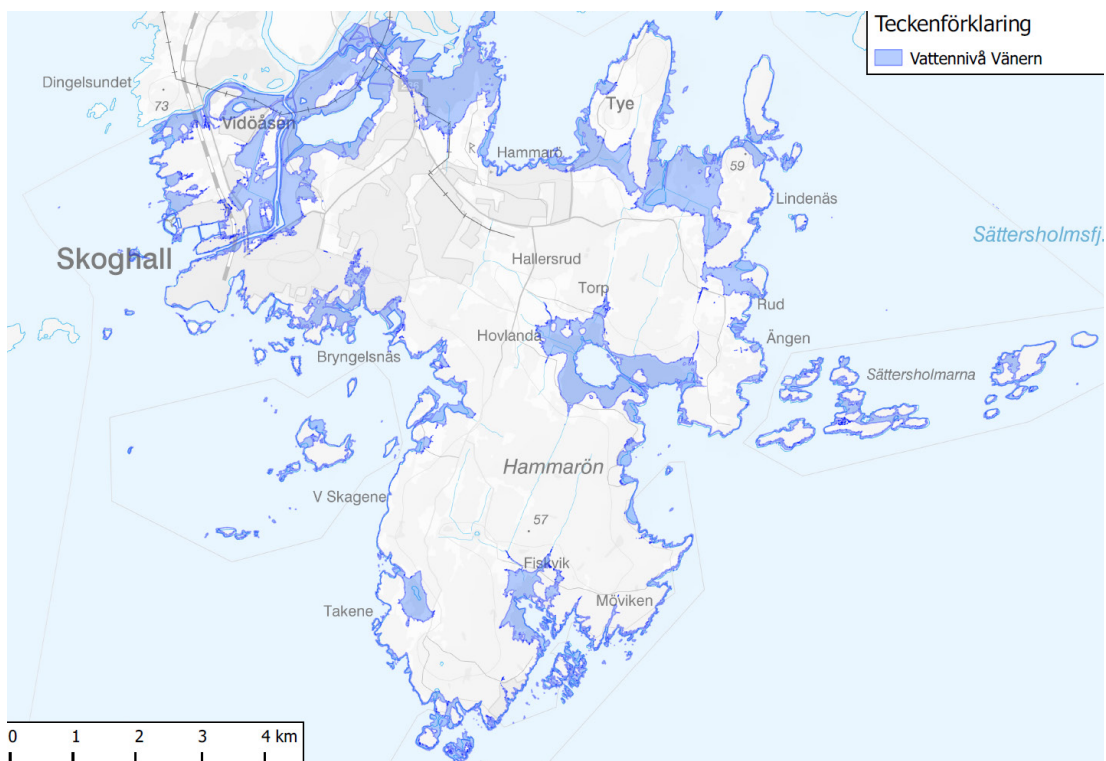
Kommunen arbetar idag med traditionell översvämningshantering, med tekniska skyddsåtgärder i form av invallning och barriärer för samhällsviktiga byggnader och funktioner som avloppsreningsverk, pumpstationer för avlopp. Riktlinjer för lägsta golvnivåer används vid nybyggnation.

Länsstyrelserna i Värmland och Västra Götaland gav 2017 ut en reviderad upplaga av *Stigande vatten- en handbok för fysisk planering i översvämningshotade områden*, en rapport som kommunen använder som underlag när planering ska ske i riskområden för översvämning.

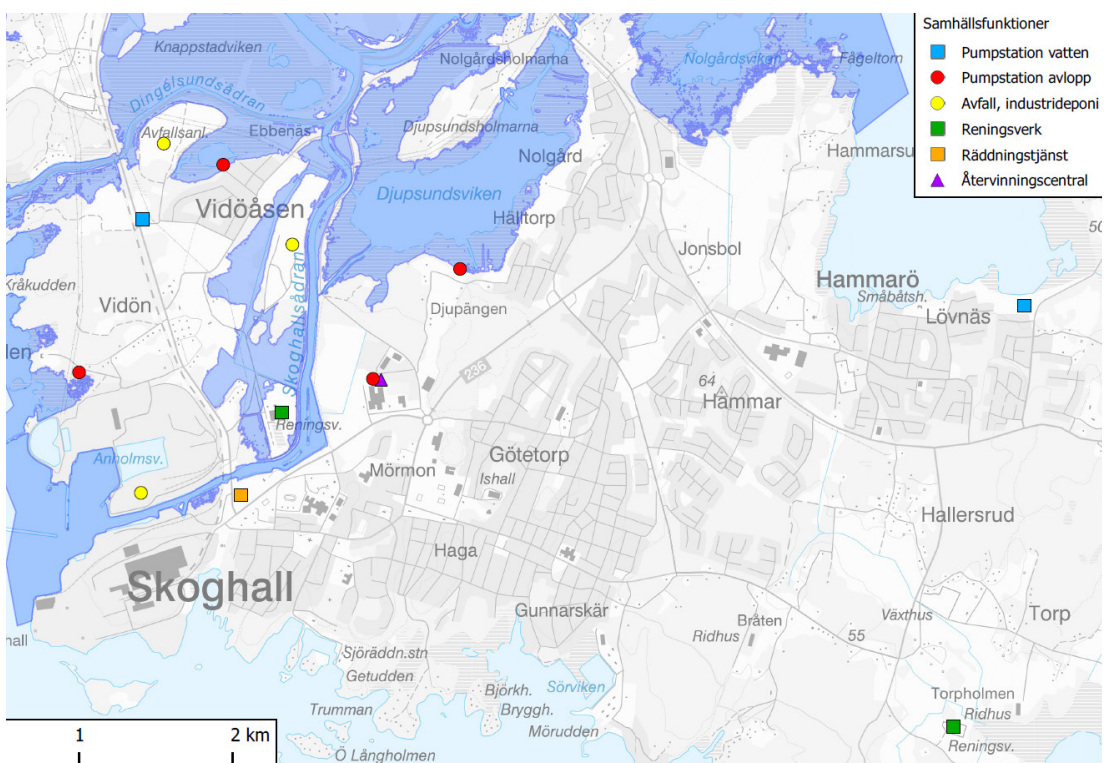
I februari 2018 släppte Boverket sin rapport Tillsynsvägledning avseende översvämningrisker som är ett uppdrag för att skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar bebyggelse och att länsstyrelsernas tillsyn blir samordnad och förutsägbart. I denna rapport finns allmänna råd om planläggning med hänsyn till risken för översvämning och grundläggande utgångspunkter för olika typer av bebyggelse.

Enligt den nya vägledningen bör ny sammanhållen bebyggelse, större riskobjekt eller bebyggelse med samhällsviktig verksamhet lokaliseras till områden som inte hotas av översvämning. Vilket innebär att ovanstående bebyggelse bör lokaliseras till områden som klarar högsta beräknade nivå för Vänern eller beräknat högsta flöde för andra vattendrag. För Hammarö ligger denna nivå på 47.00.

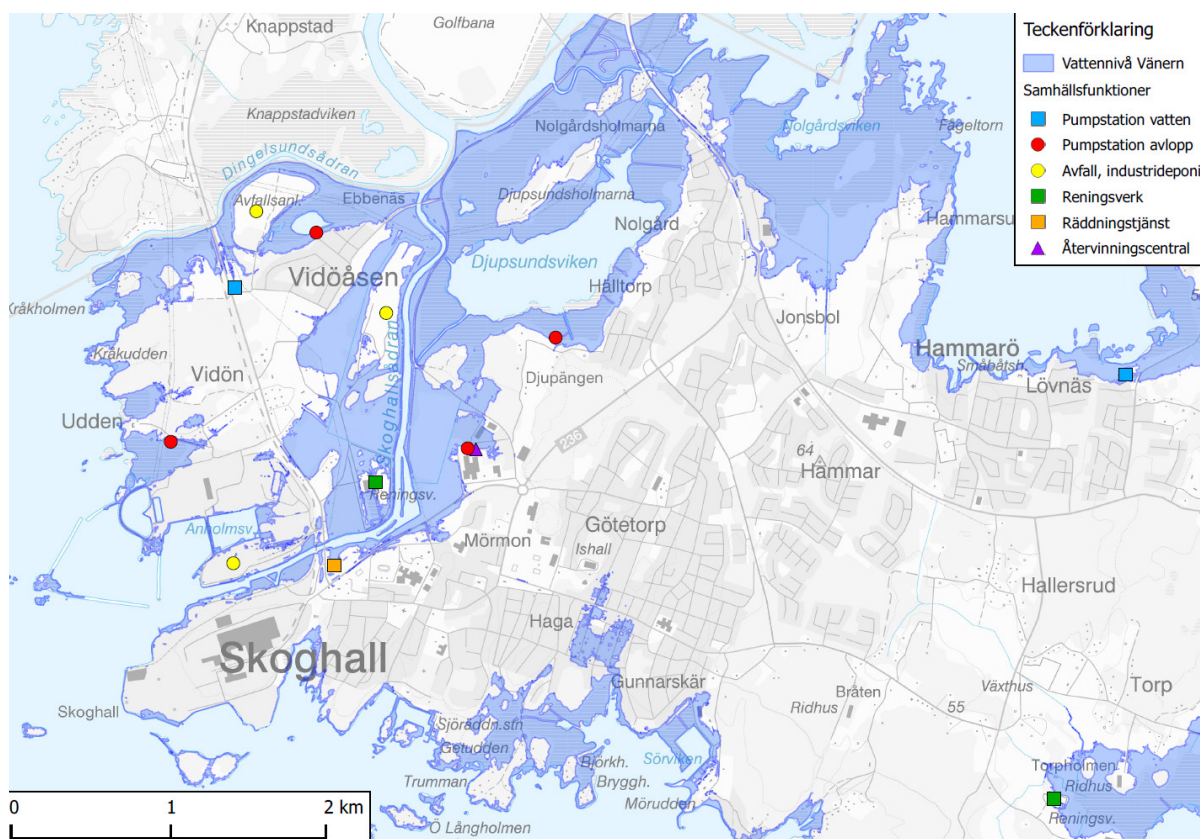
För samhällsfunktioner och bebyggelse av mindre vikt kan tillåtas lokaliseras till områden med måttlig sannolikhet för översvämning. Det kan röra sig om

Karta med översvämningsnivå +46.33 m för Vänern som är beräknad vid 100-årsnivå med vindpåslag. (100-årsnivå inträffar genomsnittligt en gång på 100 år)
Källa: Centrum för klimat och säkerhet, Rapport 2013:1.

Karta med översvämningsnivå för Klarälven vid 100-årsflöde, tillsammans med samhällsviktig verksamhet. (100-årsnivå inträffar genomsnittligt en gång på 100 år Källa: MSB.

Karta med översvämningsnivå +46.33 m vid 100-årsnivå och vindpåslag för Vänern, tillsammans med samhällsviktig verksamhet. (100-årsnivå inträffar genomsnittligt en gång på 100 år. Källa: Centrum för klimat och säkerhet, Rapport 2013:1.

enstaka villor, fritidshus, restauranger, mindre industrier med liten eller obetydlig miljöpåverkan, vägar med förbifartsmöjligheter med mera. Den årliga sannolikheten för översvämnning bör då vara mindre än 1/200. I områden som hotas av en översvämnning från sjöar, vattendrag eller hav med en årlig sannolikhet som är större än 1/200, bör det inte tillkomma någon bebyggelse utöver vissa enklare byggnader av lågt värde där få personer vistas, som exempelvis garage och båthus.

På grund av kommunens läge vid Vänern och Klarälvsdeltat ökar risken för översvämnning, framför allt på de områden som ligger lågt. Vid nybyggnad ska lägsta nivå på färdigt golv ligga på +47,00 (RH 2000), undantag kan ges på enklare byggnader enligt Boverkets allmänna råd.

Det finns många vägar inom kommunen som riskerar att översvämmas vid höga vattennivåer. För att minska riskerna av översvämmade vägar och att boende och i synnerhet räddningstjänst och sjukvård ska ta sig fram har kommunen beslutat att större vägar ska uppnå en återkomsttid på 200 års-nivå +47,41 (RH 2000) och mindre vägar på 100 års-nivå +47,21 (RH 2000).

I en risk- och konsekvensrapport gällande klimatanpassning från 2016, pekas Örsholmen i Karlstad ut som ett riskområde som vid en översvämnning riskerar att leda till allvarliga regionala följder avseende livs- och drivmedelsförsörjningen.

Dagvatten

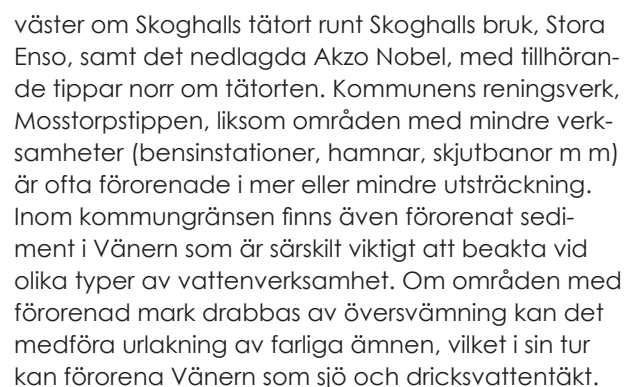
Dagvatten är ett samlingsbegrepp för ytligt avrinande av regn- och smältvatten från gårdsytor, gator, tomtor, takytor med mera. Dagvattnet kan innehålla föroreningar som kan förorsaka problem för recipienten vid snabb avbördning. Grundprincipen är att så mycket som möjligt av dagvattnet ska omhändertas lokalt. Genom lokalt omhändertagande av dagvatten minskas belastningen på recipienten. Hammarö renar idag inget dagvatten och har mycket nära till recipienten Vänern överallt på ön. I nya områden som exploateras är det viktigt att inte öka belastningen nedströms för att minimera problem, på Hammarö har senaste åren anlagts dagvattenmagasin på flera platser.

Det är fortsatt viktigt att utforma områden som får översvämmas vid höga flöden vilket även blir en

Eftersom forskning visar att antalet skyfall kommer att öka och det som normalt kallas tioårsregn faller i betydligt tätare intervaller kommer dagvattenhantering att bli en viktig fråga att ta med i planläggningen av nya områden. Uppskattningsvis genererar ett tak om 100 kvm ca 53 kubikmeter dagvatten per år sett till hur nederbördsmängden ser ut idag. Att bygga ut dagvattennät som kan hantera ökande mängder är vare sig långsiktigt hållbart eller realistiskt och därför måste vattnet tas omhand på annat sätt. Något som kan bli vanligare framöver är att leda dagvattnet till diken eller andra öppna ytor där vattnet i sig kan bli en tillgång för området genom en kvalitativ utformning. Det är också viktigt att medvetet minimera andelen hårdgjord yta, både i kvartersmark men också styra utformning av byggnader i detaljplanen. Att utforma byggnader med sedumtak är ett bra sätt att minska belastningen på det kommunala dagvattennätet och minska risken för översvämningar. I planförslaget i de föreslagna exploateringarna anges särskilt om dagvatten kan komma att behöva ytterligare utredning i samband med detaljplaneringen.

En av de absolut viktigaste vattenrelaterade frågor landets kommuner står inför är att säkra dricks-vattenförsörjningen. Värdet av rena och säkra vattentäkter är omöjligt att beräkna. Hammarö kommun köper dricksvatten av Karlstad kommun och har två huvudvattenledningar som binder oss till Karlstad dricksvattennät. Sörmons vattenverk är utpekad som riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning då det nyttjas av många människor, har stor kapacitet och god kvalitet samt behövs för framtida användning.

I kommunen är de kända förorenade områdena framför allt koncentrerade till de tunga industrierna

Inom kommunen finns verksamheter som är anmälnings- och tillståndspliktiga enligt miljöbalken. De större tillståndspliktiga anläggningarna (A-respektive B anläggningar) såsom bruket, Stora Enso, och de kommunala reningsverken har Länsstyrelsen miljötillsyn över. De mindre miljöfarliga verksamheterna (C- och U anläggningar) som exempelvis bensinstationer, värmeverk, lantgårdar, småbåtshamnar m.m. har kommunens miljö- och byggförvaltningen miljötillsyn över.

Buller och vibrationer

Buller i tätorter utgör ofta ett folkhälsoproblem med stora kostnader för samhället som följd. Det påverkar människors hälsa genom att det exempelvis leder till sömnproblem, irritation och stress. Buller kan också orsaka hörselskador och ge effekter på hjärtkärtsystemet.

Trafikbuller

Kommunen har två infartsvägar, Hammaröleden samt Dingelsundsvägen, vid vissa tidpunkter blir dessa hårt trafikerade vilket medför störningar i form av trafikbuller. Närheten till den tunga industrin, StoraEnso m.fl. medför en hög andel tung trafik intill bostadsområdet längs Dingelsundsvägen vilket förstärker besvärsupplevelsen.

Övriga bullerkällor

Järnvägen Skoghall-Karlstad trafikeras endast med godståg. Hastigheterna är låga och störningar i form av buller eller vibrationer har inte rapporterats. Befintlig bebyggelse i nära anslutning till de tunga industrierna i Skoghall berörs givetvis av industribuller. Industribuller från övriga verksamheter såsom exempelvis skjutbanan på Tvärhult, upplevs ej som något större problem. I samband med nybyggnation så kan eventuell krossning av berg samt trafik från tunga transporter uppfattas som en tillfällig bullerstörning.

Radon

I Hammarö kommun finns ingen framtagna markradonkarta. Inom redan bebyggda områden finns ändå ganska god kunskap om radonsituationen, då det under flera år aktivt arbetats med att få fastighetsägare att kontrollera radon i inomhusluften.

Informationen är dock inte tillräckligt säker för att direkt kunna användas vid detaljplanering och inför bygglovsprövning. Inte heller en markradonkarta kan användas på detta sätt.

Inför en sådan prövning bör därför alltid en bedömning av radonförhållanden göras för varje plats. Vid lokalisering av ny bebyggelse ska markradonrisken alltid beaktas.

Vedeldning inom tätbebyggt område

Störningar på grund av småskalig vedeldning förekommer, främst inom tätbebyggda områden. Klagomålen uppkommer främst på grund av undermå-

liga eller felaktigt använda anläggningar, ofullständig förbränning eller eldning med olämpligt bränsle.

Utsläppen från vedeldning drabbar framför allt astmatiker och människor som lider av luftrörs- och andningsbesvär, men påverkar naturligtvis även andra i omgivningen.

I tätbebyggda områden är det därför olämpligt att välja vedeldning som huvudsaklig värmekälla. Andra bättre lämpade källor finns, såsom fjärrvärme, bergvärme, solvärme, luftvärme eller liknande.

Miljökvalitetsnormer

Luftföroreningar utomhusluft

Hammarö kommun är medlem i Värmlands läns luftvårdsförbund och medverkar i det provtagningsprogram som förbundet samordnar.

Halter av kväveoxider

Fordonstrafiken och vedeldning är källor till utsläpp av kväveoxider. Under 2012 har Hammarö kommun uppmätt, med indikativ metod, kvävedioxid med ett årsmedelvärde på 7,7 µg/m³ luft, vilket kan jämföras med miljökvalitetsnormens nivå. Enligt MKN-nivå i utomhusluft får inte kvävedioxid förekomma med mer än i genomsnitt 40 µg/m³ under ett kalenderår (årsmedelvärde).

Halter av bensen

Fordonstrafiken är främsta källan till utsläpp av bensen, vedeldning kan också vara en källa till bensenutsläpp. Hammarö kommun har under 2013 uppmätt ett årsmedelvärde på 0,8 mikrogram per kubikmeter luft vid mätpunkten på Åråsvägen i Skoghall. Enligt luftkvalitetsförordningen, för att skydda människors hälsa, får bensen inte förekomma i utomhusluft med mer än i genomsnitt 5 mikrogram per kubikmeter luft under ett kalenderår (årsmedelvärde).

Halter av ozon i utomhusluft

Marknära ozon bildas i förorenad luft under inverkan av solljus. Främsta källan är fordonstrafik som släpper ut kvävedioxid. Vid mätningar i Karlstad uppgick sommarhalvårsmedelvärde för ozon (O₃) till 61 µg/m³ vid regional mätplats A (Randviken) och 58 µg/m³ i tätort år 2006. MKN för ozon i utomhusluft ska inte överstiga 120 µg/m³ för medelvärdet under ett dygn. Det ska eftersträvas till skydd för människors hälsa. SOMO35 (WHO) anger årssumman för varje dygns högsta glidande åttatimmarsmedelhalt över-

stigande gränsen för hälsorelevant ozonkoncentration (70 µg/m³ eller 35 ppb).

Halter av Partiklar PM₁₀, PM_{2.5}

Fordonstrafik och arbetsredskap är källa till utsläpp av partiklar. Senast mätningen av PM₁₀ utfördes november 2006 - april 2007 på Hammarö. Värdena ligger långt under miljökvalitetsnormens nivå (40 µg/m³). Hammarö ligger också under antal tillåtna dygn för halten >30 µg/m³ (ÖUT: övre utvärderingströskeln).

För PM_{2.5} har ingen mätning utförts på Hammarö. Mätning utfördes inom luftsamverkan Värmland i Torsby 2012, Filipstad 2013 och Forshaga 2014. Alla tre kommunerna ligger långt under MKN.

Kadmiumexponering (partiklar)

Kadmium sprids via luft främst genom förbränning av fossila bränslen. Mätningar i Sunne 2012 och i Arvika 2013 gav årsmedelvärden på 0,04 respektive 0,035 ng/m³. MKN målvärde 5 ng/m³ får överskridas för totalinnehållet i PM₁₀.

Buller

På Hammarö finns ingen kommunövergripande kartläggning för omgivningsbuller, då förordning om omgivningsbuller gäller kommuner med mer än 100 000 invånare. De kommunerna är skyldiga att kartlägga buller och upprätta åtgärdsprogram. Det förekommer omgivningsbuller från vägar och från verksamheter på Hammarö. Hammarö kommun gör därför utredning/kartläggning av buller i samband med planärenden där behovsbedömningen visar behov av utredning. Åtgärder vidtas i de fall utredning visar att omgivningsbuller kan orsaka skadliga effekter på människors hälsa eller naturmiljön.

Fiskevatten och ytvattenkvalitet

År 2000 beslutade EU om ett ramdirektiv för vatten, det så kallade vattendirektivet. Direktivet syftar till ett långsiktigt och hållbart nyttjande av våra vattenresurser för att säkerställa god dricksvattenkvalitet. I Sverige har vi vattenförvaltning hos fem vattenmyndigheter i fem vattendistrikt. Värmlands län tillhör Västerhavets vattendistrikt. Miljökvalitetsnormer (MKN) för vatten har införts i miljöbalken för att säkerställa kvaliteten.

Kommunen är medlem i Vänerns vattenvårdsförbund, Klarälvens vattenvårdsförbund och medverkar i Klarälvens vattenråd som medlem och har en ledamot i styrelsen.

Hänsyn ska tas till vattnets ekologiska status. Den ekologiska statusen hos sjöar och vattendrag är viktig för bland annat djur- och växtliv men även för friluftsliv, fiske och annat mänskligt välbefinnande, ofta kallat ekosystemtjänster.

Storvänerns vattenförekomst, Värmlandssjön, söder om Hammarö har måttlig ekologisk status. Det beror på att Vänern regleras på ett sätt som påverkar sjöns ekologiska status. Sjön saknar naturliga vattenståndsvariationer och strandmiljöer, som är beroende av perioder av högvatten/lågvatten, växer igen. Strandvegetation ökar kraftigt på Vänerns stränder, vikar, öar och skär. Den ekologiska statusen är måttlig, vilket beror på att hydrologisk regim (vattenregleringen). De biologiska kvalitetsfaktorer bottenfauna, växtplankton och makrofyt/vattenväxter bedöms som god eller hög status och sjön har bra vattenkvalitet där näringsämnen och förorening visar på hög status. Inga särskilda förorenande ämnen har bedömts påverka ekologisk status i Värmlandssjön eller dess vikar.

Hammarösjön och Kattfjorden har måttlig ekologisk status då vikarna problem med hydrologisk regim (vattenregleringen).

Vid användning av vatten finns det idag krav på hänsyn till vattnets kemiska status, för att inte orsaka miljöproblem såsom utsläpp av miljögifter och ämnen som orsakar förorening och övergödning. Syftet är att säkerställa vattnets kemiska status för att inte äventyra tillgången på dricksvatten. Kemisk status sätts utifrån EU:s gränsvärden för 45 prioriterade ämnen. Varken Värmlandssjön, Hammarösjön eller Kattfjorden når god kemisk status på grund av för höga halter av kvicksilver och flamskyddsmedlet PBDE. Båda dessa ämnen är över EU:s gränsvärden för fisk. Kvicksilver och bromerade flamskyddsmedel kan transporteras långa vägar i luften och kommer sen ner över mark och vatten. Ämnena finns kvar i miljön under en mycket lång tid och kan hittas i relativt höga halter som förorening i bottensediment och i vattenlevande djur. Hammarösjön har dessutom problem med bekämpningsmedlet tributyltenn (TBT) i sediment, som gör att god kemisk status inte nås. Tributyltenn (TBT) har bland annat använts som bekämpningsmedel i bottenfärg till fartyg och fritidsbåtar. Hammarösjön har också problem med övergödning.

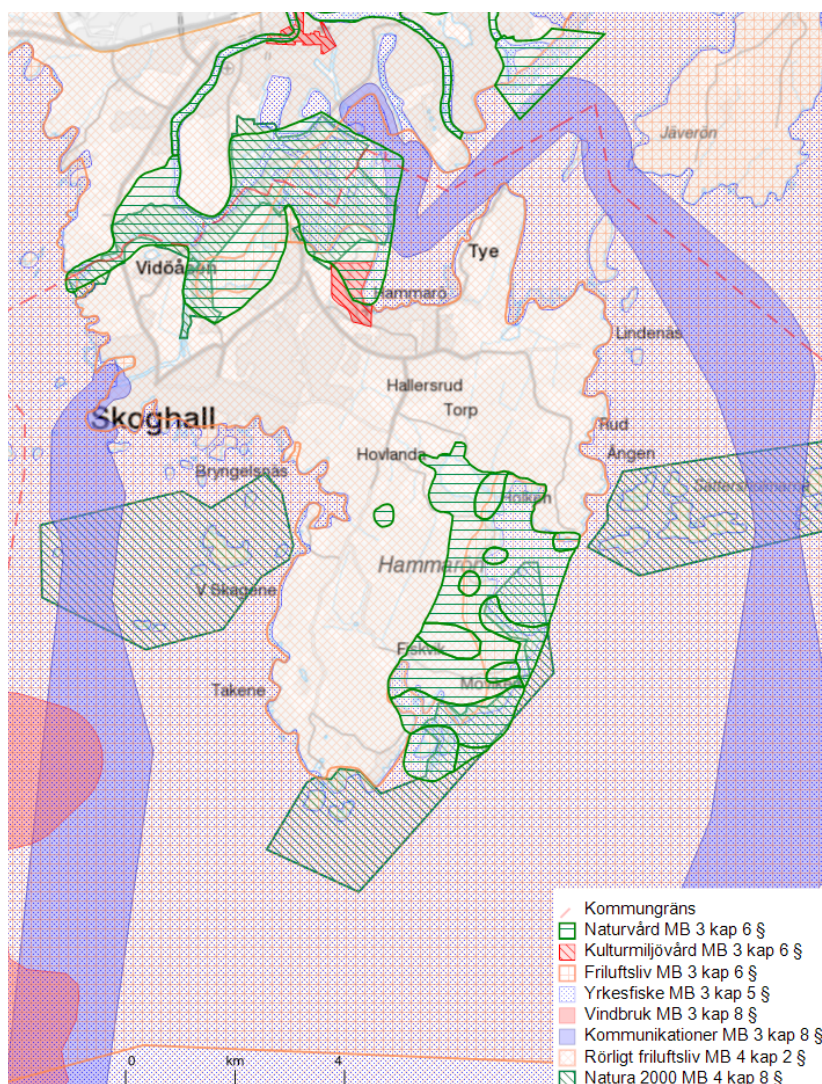
Riksintressen och mellankommunala intressen

I Miljöbalken kapitel 3 och 4, anges ett antal allmänna intressen som enligt Plan- och bygglagen ska beaktas vid planering och beslut gällande markanvändning. Länsstyrelsen har redovisat de områden som berörs av riksintressen, denna redovisning utgör underlag för den dialog som ska finnas mellan kommunen och Länsstyrelsen för hur dessa allmänna intressen ska beaktas.

Kommunen är skyldig att i sin översiktsplanering redovisa hur man ställer sig till avgränsningarna och

hur man ämnar att beakta områdenas värden vid kommande beslut angående markanvändning.

De på Hammarö utpekade riksintressena omfattar i flera fall hela kommunen och detta innebär att motsättning mellan riksintressen och samhällsutbyggnaden kan uppstå. De föreslagna utvecklingsområden som berör någon form av riksintresseområde beskrivs under utvecklingsområden och analyseras i miljökonsekvensbeskrivningen.

En översiktlig karta som redovisar de områden som är utpekade som riksintressen

Riksintressen enligt 3 kap. Miljöbalken

Områden av riksintresse ingår i miljöbalkens (MB) grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden och ska enligt plan- och bygglagen anges i översiktsplanen. I miljöbalken står det bl.a. att mark- och vattenområden skall användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov och att företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Områden som är utpekade som riksintresse ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada områdets värde eller försvåra utnyttjandet av det aktuella intresset.

Naturvård MB 3 kap 6 §

Ett område kan vara av riksintresse för naturvården om det särskilt väl belyser viktiga skeden av natur- och kulturlandskapets utveckling. Det är ostört och inrymmer en stor mångfald av naturtyper eller därför att det hyser unika och hotade eller sårbara naturtyper eller arter.

Hammarö har två utpekade områden inom riksintresse för naturvård, Fiskvik och Klarälvsdeltat.

Fiskvik

Riksintresseområdet Fiskvik omfattar ett större land- och vattenområde av den sydöstra delen på Hammarö kommun. Området utgör en framskjuten del av norra Vänerkusten och är beläget på den östra delen av Hammarö. Området hyser en samling goda illustrationer till landskapets utveckling i ett långt perspektiv fram till nuvarande processer vid Vänerkusten. Inom det relativt stora området finns en mångfald former. Området har bevarat naturlighet i förhållande till övriga delen av Vänerkusten. En kontinuitet i utvecklingen fram till våra dagar illustreras inom området. För regionen typiska karaktärer uppvisas både beträffande berggrundsgeologi och landhöjningsformer.

Det relativt ursprungliga och samtidigt lätt tillgängliga området har goda förutsättningar för ett friluftsliv, som väl kan kombineras med bevarande av naturvärdena och området utnyttjas relativt intensivt av såväl Hammarös befolkning som innevånare i angränsande kommuner. Kilene friluftsgård omedelbart norr

om området är en välbesökt och mångsidig anläggning. Sommartid strömmar ytterligare besökare till stränderna.

Ställningstagande:

- En natur- och vattenvårdsplan för kommunen ska upprättas, som tillser att bevarandevärdena i området tas hänsyn till, bevaras och stärks. Om det finns andra riksintressen får en bedömning av motstående intressen vägas in i planen.
- I kommande detaljplaner kommer kommunen redogöra för hur riksintressenas värden kan tillvaratas och utvecklas.

Klarälvsdeltat

Klarälvens nutida delta i Vänerkusten är det senaste tillskottet till den serie deltaområden älven bildat från Edebäck och söderut från tiden för inlandsisens avsmältning. Riksintresset för Klarälvsdeltat ligger inom Hammarö och Karlstad kommun. Deltabildningen är c:a 3000 hektar från Färjestad i Karlstad till Hammarö. Deltat har två stora älvarmar som i sin tur delar sig så att sammanlagt åtta mynnningar bildats. Inom Hammarö kommun omfattar riksintresset Dingelsundsådran, Djupsundsviken, Nolgårdsholmarna och Hammarsudde.

Klarälvens delta i Vänern är ett av landets största aktiva deltans. Trots att stor del upptas av stadsbebyggelse är de betydande områdena i deltats yttre delar fortfarande oexploaterade. Utöver de stora geomorfologiska värdena hyser området biologiska värden genom förekomsten av vegetationskomplex där lövnaturskogar, buskkärr och sumpkärr spelar stor roll.

Av särskilt intressen är vegetationsdynamiken och de olika successtadierna, genom landhöjning och ackumulation av material, på nyetablerad fastmark. Fågelfaunan är rik såväl i vattenområden som i den komplexa landvegetationen. På Hammars udde i Nolgårdsviken finns ett fågeltorn.

Delar av området är även klassat som ett Natura 2000- område enligt Miljöbalken 7 kap 27-28§, riksintresse för friluftsliv 3 kap 6§, samt som naturreservat.

Ställningstagande:

- Kommunen arbetar tillsammans med Länsstyrelsen för att Klarälvsdeltat blir naturreservat. En åtgärdsplan för att hur man kan tillgängliggöra området samt en skötselplan för området bör upprättas.
- Kommunen ska utföra åtgärder enligt förstudien över Hammarös våtmarker med hänsyn till Klarälvsdeltat.
- Kommunen ska genom tidiga samråd med Länsstyrelsen utreda hur skyddade arter och Natura 2000 värden kan komma att undvikas att påverkas av kommande planering
- I kommande detaljplaner kommer kommunen redogöra för hur riksintressenas värden kan tillvaratas och utvecklas.
- En natur- och vattenvårdsplan för kommunen ska upprättas, som tillser att bevarandevärdena i området tas hänsyn till, bevaras och stärks. Om det finns andra riksintressen får en bedömning av motstående intressen vägas in i planen.

Kulturmiljövård MB 3 kap 6 §

Riksintressen för kulturmiljövården är miljöer som ur ett nationellt perspektiv är av stor betydelse på grund av sina kulturhistoriska värden. De ska belysa hela samhällets historia, näringsliv, sociala villkor, byggnadsskick och estetiska ideal m.m. I Hammarö kommun finns ett område utpekad för riksintresse kulturmiljövård.

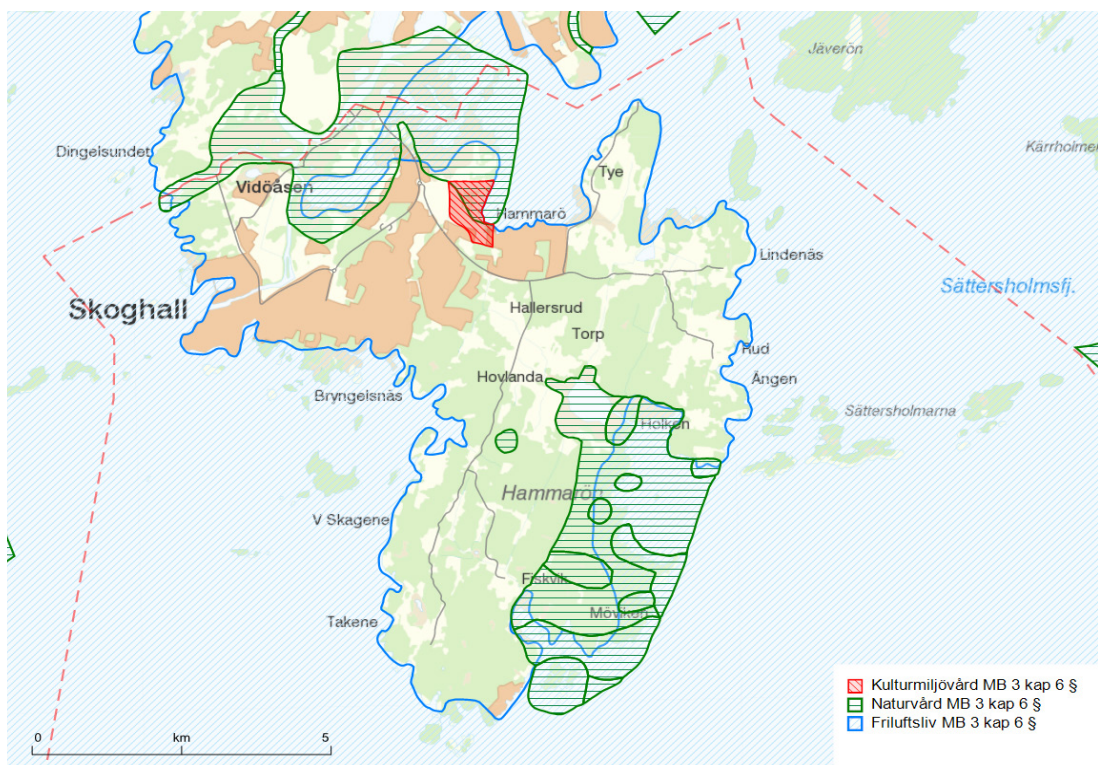
Hammarö kyrka och Hammars udde

Riksintresse området sträcker sig från Hammarö kyrka och ut mot Hammars udde. Hammars udde belyser en lång kontinuerlig kulturlandskapsutveckling och utgör en av få bevarade bygdeenklaver vid Vänerstranden som i sambandet mellan förhistoriska gravfält och kyrkobebyggelse kan följas tillbaka till järnåldern och brytningen mellan forntid och medeltid. Vid Hammars udde finns ett större järnåldersgravfält med högar, stensättningar och en domarring med karakteristisk lokalisering till en höjdrygg i odlingslandskapet och med utblick mot Vänern. Söder om gravfältet finns Hammarö medeltida träkyrka.

Fornlämningsförekomsterna, kyrkan och begravningsplatsen skyddas av kulturminneslagen. För området vid kyrkan finns även detaljplan.

Ställningstagande:

- Vid revidering av gällande detaljplan bör den generella lovplikten kompletteras med q-bestämmelser för den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen liksom utökad bygglovspflicht införas.
- Områdets karaktär och riksintressestatus gör det särskilt känsligt att för varje form av ändrad markanvändning. Vid bygglovsprövning inom gällande detaljplaneområde bör särskilt värnas om den samlade miljöbilden och ett bibehållande av byggnadsexteriörernas ursprungliga karaktär (PBL 8:13, 8:14 och 8:17). Prövning av lov i ärenden som påtagligt kan skada kulturmiljön bör ske i samråd med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

Karta över områden för riksintressen kulturmiljövård, naturvård och friluftsliv

Friluftsliv MB 3 kap 6 §

Riksintresset för friluftsliv syftar på att det ska finnas möjlighet för vistelse utomhus i natur- och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling.

Norra Vänerskärgården

Länsstyrelsen i Värmland gjorde under 2013 en översyn av riksintresseområdena för friluftsliv på uppdrag av regeringen via Naturvårdsverket. Arbetet ledde till ett uppdaterat underlag med värdebeskrivningar och förbättrat kartmaterial. I Värmlands län finns det idag förslag på 11 områden utpekade av riksintresse för friluftsliv inför Naturvårdsverkets hantering av länens förslag på revideringar, varav 4 är nya utpekade områden och 7 av dessa är revideringar av befintliga. Enligt förslaget finns inga tillkommande eller borttagna områden för Hammarö kommun utan enbart en revidering av befintligt. Beslut om riksintresseområden för friluftsliv förväntas fattas under 2017.

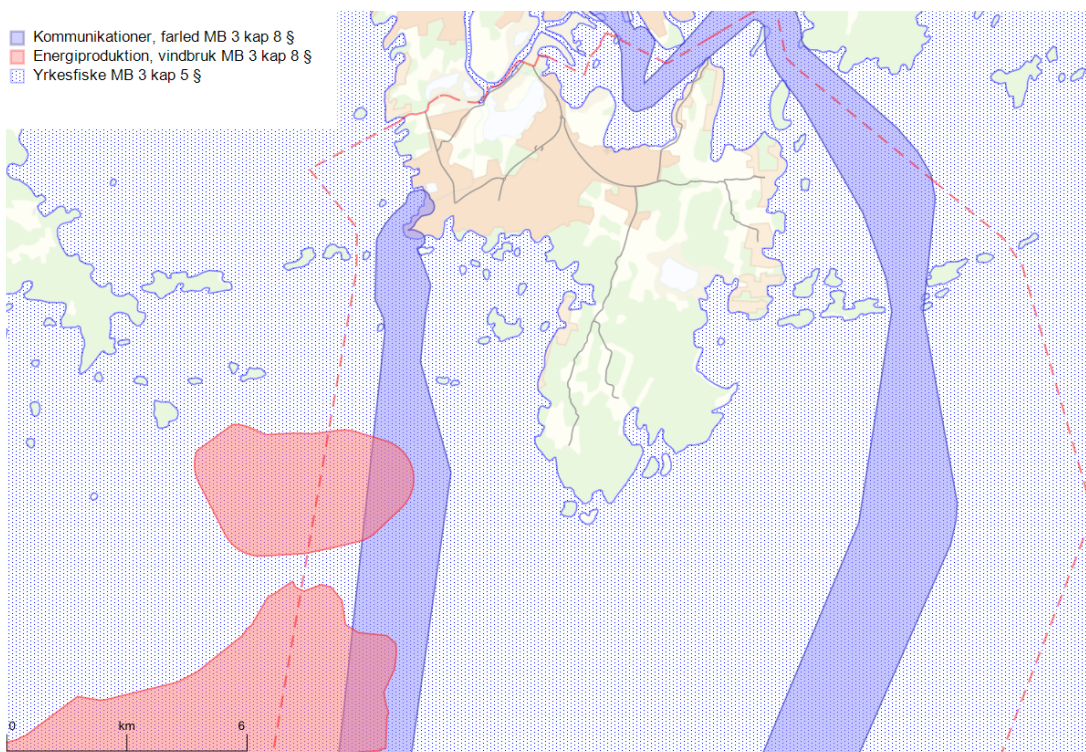
Hammarö kommun har ett utpekad område inom riksintresse för friluftsliv och det är norra Vänerskärgården, vilket innebär att hela kommunens kustremsa berörs av riksintresset.

Norra Vänerskärgården utgör en stor del av Vänerns skärgårdar och med sin närhet till bebyggda områden och iordningsställda områden med anordningar för friluftsliv finns god tillgänglighet och möjlighet att ta del av skärgårdsmiljön. Skärgårdsmiljön är variationsrik med en del mer eller mindre påverkade områden och många intressanta kulturmiljöer.

Båtlivet är omfattande men det finns även goda förutsättningar att färdas med kanot och kajak eller under vintern, skridskor och skidor. Både fisk- och fågelfaunan är art- och individrik, vilket skapar goda förutsättningar för fritidsfiske och fågelskådning.

Ställningstagande:

- Kommunen ska verka för att göra Vänern och skärgården tillgänglig och skapa förutsättningar för friluftsliv och turism.
- Kommunen har för avsikt att freda oexploaterade skärgårdsmiljöer för ytterligare exploatering som innebär att områden blir eller upplevs privatiserade

Karta överområden för riksintressen yrkesfiske, sjöfart och vindbruk

Yrkesfiske MB 3 kap 5 §

Mark- och vattenområden som har betydelse för rennärings- eller yrkesfisket eller för vattenbruk skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringarnas bedrivande. Ansvarig myndighet är Havs- och vattenmyndigheten.

I Värmlands län omfattas Vänern av riksintresset för yrkesfiske.

Hela Vänerns fiskeområde är utpekade som riksintresse för yrkesfiske. Fisket i Vänern är betydande och sjön hyser Sveriges mest omfattande yrkesmässiga söt-vattenfiske både när det gäller mängd och värde. I Vänern är skärgårdsområdena viktigast för varmvattensarterna gös, abborre, gädda, och ål medan sik, siklöja, lax och öring fiskas ute i sjön. Det småskaliga insjöfisket är uppbyggt på att fisket på ett flertal arter gör det möjligt att leva på fisket. För att säkerställa fisket finns omfattande bestämmelser för hur och var fisket får bedrivas samt för vilka redskap som får användas.

Ställningstagande:

- Riksintressets avgränsning omfattar områden som inte är av intresse för fiskerieringen varav en precisering av avgränsningen bör ske.

Energiproduktion, vindbruk MB 3 kap 8 §

Att ett område anges som riksintresse för vindbruk innebär att det ska vara särskilt lämpligt för utvinning av elproduktion från vindenergi ur ett nationellt perspektiv. Bedömningen görs med hänsyn till bland annat medelvind i området. Mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för energiproduktion ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Energimyndigheten är ansvarig för utpekandet av områden lämpliga för etablering av vindkraft.

Inom Hammarö kommun finns det två utpekade riksintresseområden belägna i Vänern. Båda områdena delar Hammarö kommun med Karlstad kommun. Området **Vindpark Vänern** som ligger vid Gässlingegrund med fem vindkraftverk samt **Sten-Kalles grund** som ligger söder om Gässlingegrund, detta område delas även med Säffle kommun.

Ställningstagande:

- Kommunen kommer inte att medverka till åtgärder som försvårar tillkomsten av vindkraft i de utpekade områdena.

- Placering av verk och kabeldragning kan behöva ta hänsyn till farleder och kulturmiljölämningar
- Områdena gränsar med andra kommuner och kan bli en mellankommunal angelägenhet.
- En särskild konsekvensbeskrivning för påverkan på fåglar bör upprättas i samband med en eventuell etablering av vindkraft i området.
- Bottensediment ska innan etablering undersökas för att utreda om miljögifter finns.

Kommunikationer MB 3 kap 8 §

Riksintresse för kommunikationer gäller för luftfart, järnväg, sjöfart och hamn, varav Hammarö kommun har utpekade områden inom sjöfart och hamn. För att få ett samverkande och sammanhållet transportnät varav det nationella syftet är att främja samverkan mellan trafikslagen. Övergripande kriterier för utpekade områden är att mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för industriell.

produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning eller avfallshantering för såväl befintliga, planerade och för vissa framtida kan pekas ut som riksintresse, för att så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Hamn

Karlstads hamn är utpekad, varav området för riksintresse är så pass omfattande att Hammarös norra skärgård påverkas av riksintresset.

Sjöfart

Inom Hammarö kommun finns det två riksintressen för sjöfart. Luröleden via Stångudden har farledsklass 1, den andra Skoghall-Djurö har farledsklass 2.

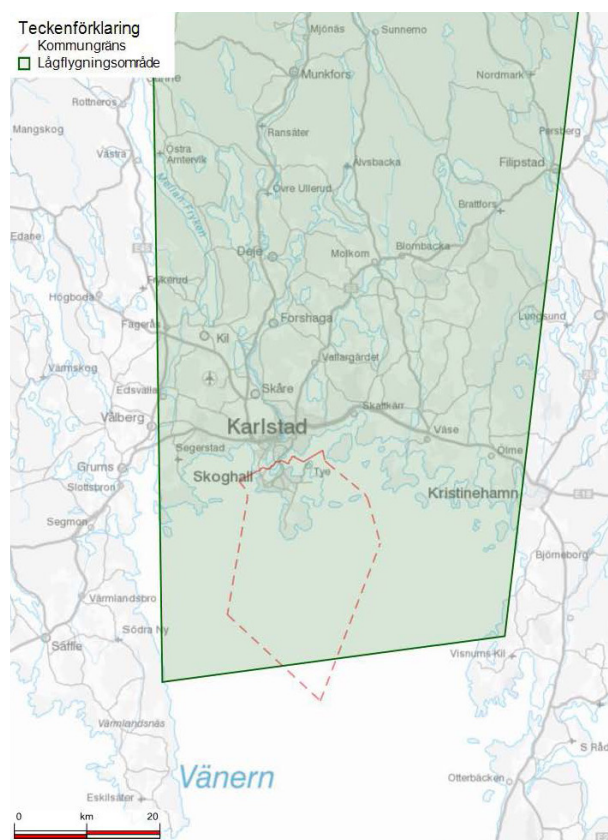
Ställningstagande:

- Kommunen avser inte att genomföra några åtgärder som påverkar dessa utpekade farleder.
- Farleden in mot Skoghalls bruk och Akzo Nobel är ej riksintresse men utgör också en viktig transportled. Sjöfartsverket skall tillse att farleden håller så hög standard att den kan nyttjas dygnet runt och året om.

Totalförsvaret 3 kap 9 §

Riksstresset för totalförsvarets militära del (3 kap 9§ andra stycket miljöbalken) kan i vissa fall redovisas öppet i översiktsplanen, i andra fall inte. Dels finns områden i form av övnings- och skjutfält och flygflottiljer som redovisas öppet, dels områden som av sekretesskäl inte kan redovisas öppet. De senare har oftast koppling till spanings-, kommunikations- och underrättelsesystem. Huvuddelen av Sveriges kommuner är i olika omfattning berörda av riksstresset.

Försvarsmaktens lågflygningsområden utgör område av betydelse för totalförsvarets militära del enligt MB 3 kap 9§ första stycket och berör hela Hammarö kommun då området sträcker sig från Vänern över Värmland till Älvdalen (se karta). För att säkerställa att ingen skada sker på de riksintressen som omfattas av sekretess och inte alls kan redovisas öppet på karta, är hela landets yta är samrådsområde för objekt högre än 20 m utanför tätort och högre än 45 m inom tätort. Det innebär att alla ärenden avseende höga objekt måste skickas på remiss till Försvarsmakten. Informationen används också som förberedelse för införandet av höga objekt i landets flyghinderdatabas.

Riksintressen enligt 4 kap. Miljöbalken

De områden som anges i 4 kap. miljöbalken är, med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i områdena, i sin helhet av riksintresse. Exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får komma till stånd endast om det inte möter något hinder och att det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden. Riksintressen enligt 4 kap. miljöbalken gäller bara områden med natur- och kulturvärden. Dessa områden anges direkt i lagen och har beslutats av riksdagen. Men områdena anges bara mycket grovt i lagen. Avsikten är att områdenas närmare avgränsning ska göras i samband med kommunernas översiktsplanering.

Rörligt friluftsliv MB 4 kap 2 §

Riksintresseområden för det rörliga friluftslivet pekas ut genom riksdagsbeslut. Avsikten med de här områdena är att turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt ska beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Områdena rymmer både höga naturvärden och intressanta kulturmiljöer och dessa ingår som viktiga delar i riksintresseutpekandena.

Vänern med öar och strandområden

Enligt 4 kap 1 och 2 § miljöbalken är Vänern med öar och strandområden av riksintresse för rörligt friluftsliv med hänsyn till de samlade natur- och kulturvärdena. Detta gör att riksintresset omfattar Hammarö kommun i sin helhet. Avsikten med riksobjektet är att turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt ska beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. För Värmlands del handlar riksintresseutpekandet om stora landskapsavsnitt som har stor betydelse för Värmland som landskap. Med stöd av plan- och bygglagen kap 12 2§ kan staten ingripa mot plan- eller tillståndsbeslut som innebär att natur- kulturvärden inte tillräckligt beaktas. Det som åsyftas är då framförallt större industrianläggningar och täktverksamheter som utgör ett hot eller exploatering med fritidsbebyggelse som utestänger allmänhetens tillgång till Vänerns stränder.

Dock ska bestämmelserna inte utgöra ett hinder för utveckling av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet.

Ställningstagande:

- Hammarö kommun delar inte Länsstyrelsens tolkning av områdets avgränsning. I och med att riksintresset täcker in Hammarö kommun i sin helhet har kommunen gjort bedömningen att det framförallt är skärgården och de södra delarna av Hammarö som ska fredas från bebyggelse och vara till för friluftslivet.

Natura 2000 MB 4 kap 8 §

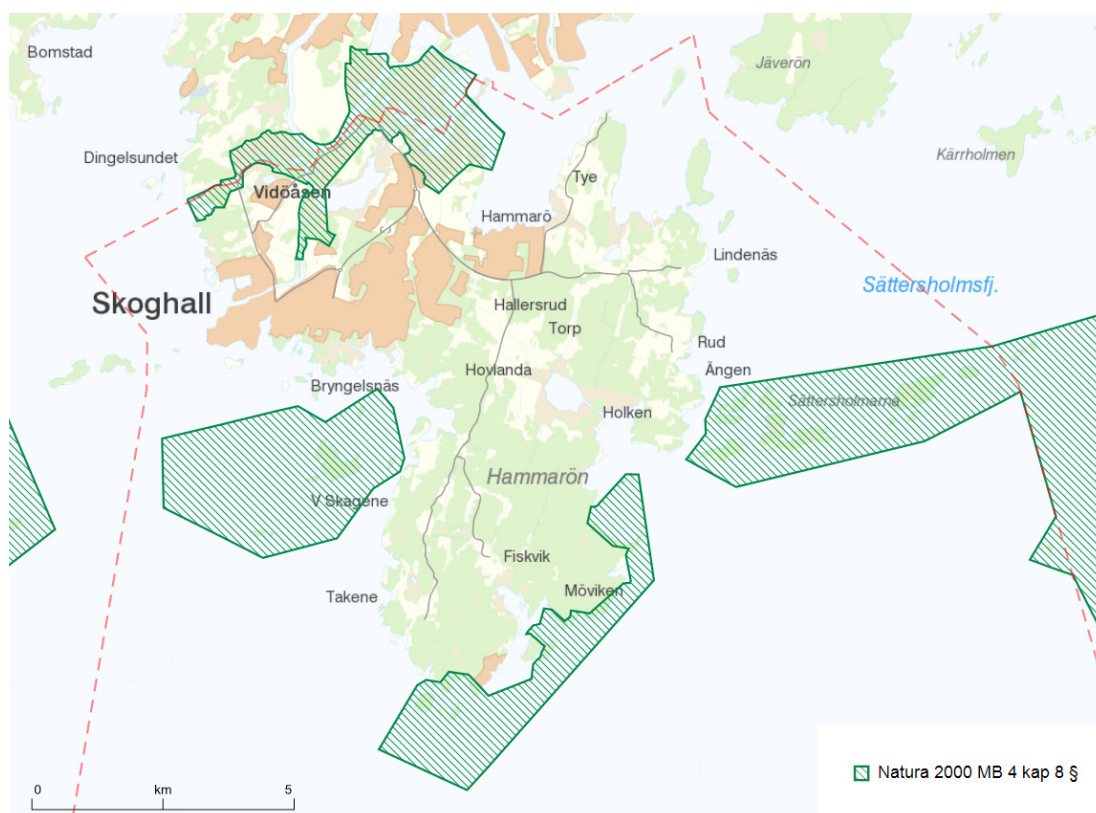
Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Syftet med nätverket är att hejda utrotningen av djur och växter och deras livsmiljöer och på så sätt bevara den biologiska mångfalden för framtida generationer.

Inom Hammarö kommun finns fyra områden utpekade som skyddsvärda som s k Natura 2000 enl. 7 kap 27§ och 4 kap 1 och 8 §§ MB. Tre av dessa ligger inom Vänerskärgården och skyddas genom naturreservatsbestämmelserna. Området inom Klarälvsdeltat sammanfaller i stort med riksintresset för naturvård och naturreservatsbildning pågår.

Ställningstagande:

- Kommunerna arbetar tillsammans med Länsstyrelsen för att Klarälvsdeltat blir naturreservat och i samband med det undersöks också möjligheter att göra området mer tillgängligt. En åtgärdsplan för hur man kan tillgängliggöra området bör upprättas.

- I kommande detaljplaner kommer kommunen redogöra för hur riksintressenas värden kan tillvara tas och utvecklas inom klarälvsdeltat.
- En natur- och vattenvårdsplan för kommunen ska upprättas, som tillser att bevarandevärdena i områdena tas hänsyn till, bevaras och stärks. Om det finns andra riksintressen får en bedömning av motstående intressen vägas in i planen.
- Kommunen ska genom tidiga samråd med Länsstyrelsen utreda hur skyddade arter och övriga Natura 2000-värden kan komma att undvikas att påverkas av kommande planering
- På östra Söön som ligger inom natura 2000-området Vänerskärgården finns Söökajans fyr, området har stort kulturhistoriskt värde som en av Väners bevarade gamla fyrplatser och skärgårdsbosättningar. Till skydd för kulturmiljön bör området med hänvisning till beslut om naturreservat inte bebyggas. Dock bör åtgärder för att tillgängliggöra för besökare kunna tillåtas.

Karta över områden för riksintressen naturg 2000

Mellankommunala frågor

Vissa frågor inom planeringen berör inte enbart den egna kommunen utan det behövs en samverkan över kommungränserna. Kommunen har i sin översiktsplan skyldighet att redovisa för hur man tänker hantera frågor som rör utvecklingen i ett mellankommuntalt perspektiv. För Hammarö kommun är det främst i frågor som berör kommunikation, Väner och Klarävsdeltat som detta är aktuellt.

Kommunikation

Hammarö kommun är beroende av att trafiken till och från Hammarö fungerar på ett bra och säkert sätt. Då kommunen är en ö belägen utanför Karlstad och enda vägen att nå ön är genom Karlstad, är ett samarbete och en väl fungerande dialog kring infrastruktur och bebyggelseutveckling väldigt viktigt mellan de två kommunerna, det är viktigt att man ser till att tillgängligheten och säkerheten inte försämras.

Det är framför allt under dagtid som trycket är stort då den största delen av arbetspendling sker. Karlstad kommun står för 40 % av arbetstillfällena i hela Värmland, vilket innebär att en stor del av Hammarös befolkning arbetspendlar till Karlstad kommun dagligen samtidigt som många utifrån också pendlar in till arbeten på Hammarö. Denna arbetspendling sker till största del med bil. Det är även under dagtid som den största delen av trafik i form av leveranser till och från företag sker.

Det finns främst två vägar som leder till Hammarö, huvudvägen in till Hammarö är väg 236, Hammaröleden. Detta är den mest trafikerade vägen och den som knyter ihop Hammarö med E18. Väg 554, Skoghallsbanan trafikerar ofta av tung trafik då vägen i första hand leder till industrierna på Skoghall och sedan vidare mot Skoghalls centrum. Längs med Skoghallsleden går järnvägsspåret Skoghallsbanan.

Hammarö kommun och Karlstad kommun har tillsammans med Trafikverket tagit fram en ÅVS, Åtgärdsvalsstudie vars syfte har varit att undersöka vilka problem, brister och behov som finns med den nuvarande transportinfrastruktur som förbinder de två kommunerna. Även Länsstyrelsen, Region Värmland, Värmlandstrafik, Stora Enso, Vänerhamn och Handelskammaren har deltagit i framtagandet av ÅVS'n. De har tillsammans kommit fram till ett övergripande mål:

- Säkerställa en långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgare och näringsliv där tillgänglighet och stadsutveckling balanseras och där trafiksäkerhet, kollektivtrafik, cykel och godstransporter prioriteras.

Vatten och avlopp

Dricksvatten

Hammarö kommun köper sedan många år allt distribuerat dricksvatten av Karlstad kommun och har två huvudvattenledningar som binder oss till Karlstads dricksvattennät.

Avlopp

Karlstad kommun kommer att ansluta ett närliggande omvandlingsområde till avloppsreningsverket på Vidön.

Fjärrvärmeförsörjning

Det finns idag två fjärrvärmenät i kommunen, ett större som täcker de nordvästliga delarna av kommunen och ett mindre som försörjer Sätterstrandsområdet. Det större nätet är sammankopplat med fjärrvärmen i Karlstad.

Vindkraft

De två områden som är riksintressen för vindbruk går in i både Karlstad och Hammarö kommun. Det är därför viktigt att man har en samsyn kring vindkraft i dessa med Karlstad och eventuella andra områden som kan bli aktuella för vindkraftsetablering och med de då berörda kommunerna.

Vänern

Vänern är Sveriges största insjö och den tredje största i Europa. Med sina 22 000 öar, holmar och skär utgör Vänern Europas största sötvattenskärgård. För Hammarö är Vänern en oskattbar resurs då Hammarö är en skärgårdskommun. Det är närheten till vatten, skärgårdsnaturen och skärgårdstraditionerna som genom seklerna givit Hammarö dess karaktär.

Vänern är också en fantastisk tillgång för friluftslivet, båtsport, bad och sportfiske, samt för yrkesfiske.

Vänern har också stor betydelse som transportled, varje år fraktas ca 3 miljoner ton på Vänern och Göta älv. En olycka med utsläpp av olja eller kemikalier skulle kunna ställa till stor skada för exempelvis dricksvattenförsörjning, fiske och fågelliv.

Vänern tillsammans med Göta älv försörjer omkring 800 000 personer med dricksvatten.

Det finns många stora och viktiga frågor kring Vänern som kräver samverkan och det finns idag olika typer av samarbeten kring Vänern. Hammarö kommun medverkar i Vänersamarbetet som består av 13 kommuner vars syfte är att verka för gemensamma insatser och aktiviteter kring Vänern, samt framtågandet av en region- och kommunövergripande strategi för Vänern som verkar för en hållbar utveckling och en attraktiv miljö som syns och är tillgänglig för alla. Viktigt att gemensamma frågor kring Vänern i första hand sker genom Vänersamarbetet.

Det finns ytterligare ett initiativ till samverkan, detta kring norra Vänerskärgården som är mellan de värmändska kommunerna och där syftet är framtågandet av en BLÅ ÖP. Medverkar gör också Länsstyrelsen Värmland, vilka var initiativtagare kring denna samverkan.

Klarälvsdeltat

Med sitt läge mellan Karlstad och Hammarö är en samsyn kring Klarälvsdeltats utveckling viktigt. Hammarö och Karlstad kommun är båda delaktiga tillsammans med Länsstyrelsen att bilda ett naturreservat av Klarälvsdeltat.

Näringsliv

Tillsammans ingår Hammarö med kommunerna Kil, Forshaga, Grums och Karlstad i regionsamarbetet Karlstad Business Region (KBR). Syftet med KBR är att stärka företagsklimatet i regionen genom att samarbeta över kommungränserna i etableringsfrågor, kommunikationer och marknadsföring och KBR arbetar för att hela regionen ska utvecklas och växa.

Turism

Sedan 2004 har Hammarö tillsammans med de övriga kommunerna i Karlstadsregionen (Forshaga, Grums, Karlstad och Kil) arbetat tillsammans med turistverksamheterna i Karlstadsregionen. Kommunerna ligger geografiskt nära och kan komplettera varandra ur turistisk synvinkel och man har tillsammans tagit fram och antagit en strategi för turismen inom regionen.

Hammarö kommuns strategiska utveckling

Översiktsplanen är kommunens viktigaste strategiska dokument för hur vi vill förvalta mark och vattenresurser på lång sikt. Beslut om lokalisering och markanvändning berör ofta många människor och olika allmänna intressen som ibland är svårförenliga eller till och med motsägande. Dessa beslut får dessutom ofta långsiktiga konsekvenser för omgivningen. För att ge en bild över hur kommunen skulle kunna utvecklas i framtiden har vi i arbetet med framtagandet av en ny översiktsplan tagit fram tre möjliga scenarier. Scenarierna tar utgång från olika punkter. I det första scenariot, nollalternativet, växer kommunen utan strategisk planering, planeringen sker där behov uppkommer, planeringen blir reaktiv istället för proaktiv. I det andra scenariot, boende i efterfrågande lägen är det istället en planerad utbyggnad i de lägen där det finns högst efterfrågan även om inte området i sig är det mest lämpliga bebyggelseområdet av andra anledningar. I det tredje alternativet, ett växande Hammarö, är grundförutsättningen ett väl planerat Hammarö där hållbar utveckling är i fokus. Här jobbar kommunen istället proaktivt med planeringen och styr utvecklingen till de områden som är bäst lämpade för en utbyggnad. Här ger vi förutsättningar för att det vi kan planera blir så bra som möjligt. I det här kapitlet tar kommunen ställning till hur kommunen ska utvecklas.

Ett växande Hammarö - där människan och miljön står i fokus

Hammarö ska växa genom en proaktiv planering där utbyggnaden huvudsakligen sker i tätorten eller områden med närhet till befintlig infrastruktur. Bebyggelsen kommer koncentreras till den norra delen av ön och det är framförallt flerbostadshus som byggs. I den mån det går bygger vi på redan hårdgjorda ytor eller på områden där infrastrukturen redan finns. Stor vikt läggs på gående och cyklister och bilen får ta mindre plats. De boende i tätorten förlitar sig nästan helt till gång-, cykel- och kollektivtrafik. Det finns cykelpooler och för längre resor där kollektivtrafik saknas finns bilpooler. Det bildas ytterligare ett handelscentrum runt Nolgård som är en naturlig knutpunkt för hela ön, här finns idag redan bytespunkt för kollektivtrafiken och pendlarparkering. Området knyts ihop bättre med den östra delen av kommunen med gång- och cykelvägar och området exploateras med bostäder och förskola. En högre exploatering medför att det går att skapa mervärden i områdena som exempel-

vis aktivitetsparker med medfinansiering av exploaterer. Naturområden som grönområden, parker och skolskogar bevaras och integreras i ny bebyggelse.

Riktlinjer

Här förklarar vi kommunens planeringsstrategier. De ger uttryck för kommunens ambitioner och riktlinjer för kommunens kommande utveckling när vissa avvägningar behöver göras.

Behålla vår närhet och tillgång till skärgården, naturen och kulturmiljön

Hammarö är en skärgårdskommun med vacker natur och attraktivt friluftsliv. Kommunen har närhet och tillgång till skärgård och natur men tillgängligheten kan förbättras. Naturområden som grönområden, parker, skolskogar samt våtmarker bevaras och integreras i ny bebyggelse.

- Ny bebyggelse förläggas på norra delen av ön och den södra delen ska fredas från ytterligare bebyggelse.
- Skärgården ska undantas från vidare exploatering gällande ny bebyggelse som privatiserar eller upplevs privatiserande. Åtgärder för att tillgängliggöra skärgården för allmänheten ska prioriteras.
- Kulturen har varit och är en viktig del i att bygga det moderna, hållbara samhället. Vi måste ta vara på det som varit för att kunna ge utrymme för det som är nytt.
- God och nära tillgång till öppna små gröna rum, gröna områden och naturområden i tätortsbebyggelsen.

Skapa en tätare bebyggelsestruktur av varierad karaktär

På Hammarö ska bebyggelseutvecklingen ske hållbart. Ny bebyggelse sker i redan bebyggda områden, i närhet till befintlig infrastruktur. Bebyggelsen ska ha blandade funktioner för att skapa mångfald och variation, som offentliga rum, bostäder, service och arbetsplatser. För att fler ska ha möjlighet att få det boende som passar dem är det viktigt med blandade boendeformer. Flerbostadshus premieras för att öka variationen i bebyggelsen.

Vi ska säkerställa en trygg livsmiljö med god tillgänglighet för barn och äldre. I infrastrukturen läggs därför stor vikt på gående, cyklande och kollektivtrafik och de prioriteras för att fler ska välja dessa färdsätt framför bilen.

- Utbyggnad av bebyggelse i kommunen sker i de områden fastställda i översiktsplan, fördjupad översiktsplan, planprogram.
- Utbyggnad av skolor, förskolor och infrastruktur som vägar, gång-, cykelvägar och VA är nödvändigt för att bostadsbeståndet ska kunna öka.
- Högre täthet i bebyggelsestruktur, vilket innebär att flerbostadshus premieras, för att uppnå en större variation av boendeformer.
- I bebyggelsen ska en mångfald och variation finnas, med bostäder, verksamhetsområden, skolor och sociala mötesplatser. Det ska finnas en balans mellan det privata och det offentliga.
- Säkerställa korta gångavstånd till samhälls- och basservice samt kommunikationsstråk.
- Säkerställa god framkomlighet och trygghet för gående och cyklisterna i kombination med god tillgänglighet till kollektivtrafik

God livskvalité

Hammarö är en kommun för alla. En kommun där vi kan känna oss trygga och omhändertagna. En kommun där vi möts och umgås tillsammans för att nå social sammanhållning. Vi vill erbjuda bättre tillgänglighet till områden för fritidsaktiviteter men också till områden där man kan få en lugn stund. Barn rör sig också allt mindre idag och gröna områden för spontanlek och idrott minskar. Det är därför viktigt att höja värden på obebyggda områden genom att skapa kvalitativa miljöer, som ger barnen utrymme. Anpassa sedan byggnaderna till platsen för att skapa en attraktiv boendemiljö.

Hammarös bebyggelse måste planeras så att samhället har goda förutsättningar att klara att stå emot störningar och förändring, samt kunna vidareutveckla och återuppbygga viktiga funktioner efter en belastning. Den byggda och naturliga miljön måste kunna stå emot störningar som klimafförändringar, skador från översvämning med mera och kunna anpassas till framtida ändrade behov.

- God tillgång till en mångfald och variation av mötesplatser för informella möten mellan generationer, social tillhörighet och kulturell bakgrund. De ska skapa social

sammanhållning och erbjuda trygghet, tillgänglighet och upplevelser

- Ställa högre krav på exploatörer att säkerställa kvalitetshöjande åtgärder och kompensation för förluster av ekosystemtjänster vid exploatering av nya områden
- Inkluderande, trygga och tillgängliga platser för barn, äldre och funktionshindrade som främjar deras självständighet
- Planera en klimatanpassad bebyggelse och vara restriktiv mot exploatering på befintlig jordbruksmark för att stödja rätten till mat i framtiden
- Planera för låga externkostnader för tredje part, genom trygga livsmiljöer, låga ljudnivåer och minskade luftföroreningar
- Bevara och främja livsuppehållande ekosystem och biologisk mångfald för att få sunda livsmiljöer för människa och miljö

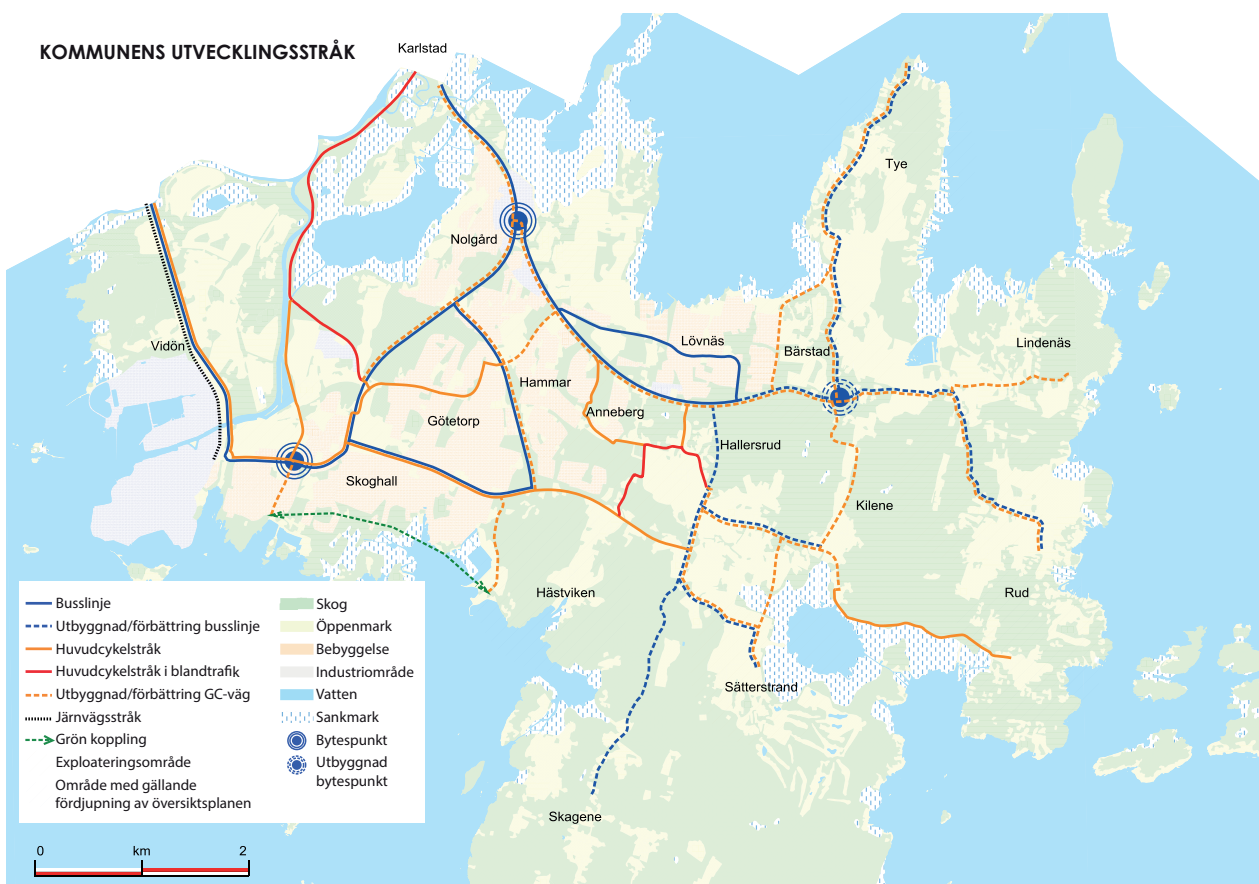
Klimatsmart och resurshushållande bebyggelse

Samhället måste hushålla med resurser, så att användningen av energi, material och vatten blir låg. Att sluta kretslopp samt delad användning av resurser minskar behovet av resurser betydligt. Klimatsmart bebyggelseplanering handlar om att skapa förutsättningar för effektiv energianvändning och ett fossilfritt samhälle.

- Bebyggelsen ska planeras för resurs och energieffektiva transporter av personer och gods. Transporter som använder låg andel markyta ska prioriteras
- Resurserna används effektivt i kretslopp och förnybara energi- och materialresurser används för en klimatsmart planering

Kommunens utvecklingsstråk

På Hammarö ska bebyggelsestrukturen och transportstråken utvecklas i en pärlbandsstruktur, där bebyggelsen förtätas i cirklar (pärlor) längs kollektivtrafik- och cykelstråk. Strukturen skapar förutsättningar för långsiktigt hållbara, snabba och tillgängliga person- och godstransporter. Strukturen ger alla medborgare gångavstånd till grön- eller naturområden samtidigt som samhälls- och basservice nås med kortare restid. Behovet av bilresor ska minska betydande genom att nätet av transportstråk för kollektivtrafik, cykel och gång är logiskt och har

tydliga kopplingar. För cykel och gång planeras god genhet. Strukturen ger också förutsättningar för minskat anspråk av markyta till transporter, även om befolkningen ökar på ön. Godstransporter kan energieffektiviseras genom att ökat nyttjande av befintliga järnvägsstråket mot Karlstad och på de nya cykelstråken på avstånd upp till 20 km.

Gång- och cykeltrafik

För att kunna säkerställa god tillgänglighet, genhet, bekvämlighet och trygghet för gående och cyklister ska de prioriteras vid planering av bebyggelse, infrastruktur och i själva gaturummet. En sammanhängande gång- och cykelinfrastruktur ska uppnås. I tätorterna på Hammarö ska GC-vägar planeras och anläggas, så att avståndet från bostaden till huvudcykelstråk är kortare än 400 meter. Cykelinfrastruktur som cykelparkeringar, vägar, skyltning ska vara enkla att använda och förstå. De ska estetiskt passa in i gatu- och bebyggelsebilderna och gärna bidra till att försköna den lokala miljön. Samhälls- och bas-

service ska ligga i anslutning till huvudcykelstråken, som exempelvis förskolor, skolor, vårdinrättningar och handel. Vid utbyggnad av bebyggelse måste GC-vägar, cykelparkering med mera planeras in först och anläggas så att det blir god tillgänglighet och genhet till huvudcykelstråk och kollektivtrafik.

Kollektivtrafik

Kollektivtrafiken i kommunen behöver utvecklas mer om den ska bli ett attraktivt alternativ till bilen. Kollektivtrafiken behöver förstärkas framför allt på den nordöstra delen av ön samt söderut mot Sätterstrand och Skagene. Möjligheten att ta sig med kollektivtrafiken från öster till väster och vice versa fungerar dåligt så även här bör kollektivtrafiken förstärkas. För att uppnå en hållbar bebyggelseplanering är kollektivtrafiken en av utgångspunkterna. Busslinjernas dragning och placering av hållplatser är viktiga planeringsförutsättningar för såväl befintlig som tillkommande bebyggelse. Det är viktigt att bebyggelseutvecklingen stöder användandet av

kollektivtrafik. Bebyggelsen ska koncentreras till kollektivtrafikstråken för att kollektivtrafiken ska bli samhällsekonomiskt hållbar.

Bebyggelse av bostäder och verksamheter ska i första hand ske utmed kollektivtrafikstråk och nya bostadsområden ska planeras inom upptagningsområdet för kollektivtrafik. Ett avstånd på 400 meter från kollektivtrafikhållplats bör inte överskridas vid planering av nya bostäder och verksamheter.

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är ett social-ekologiskt begrepp (Folke och Berkes, 1998). Det betyder att det handlar om människan och naturen i samspel. När vi pratar om ekosystemtjänster betraktar vi människan som en del av naturen som både skapar och nyttjar ekosystemtjänster.

För att ekosystemtjänster ska kunna integreras i planprocessens olika steg behövs en social-ekologisk systemsyn. Människan är helt beroende av naturen, som ger bland annat mat, rent vatten, syre och lagom temperatur. Naturen på och runt Hammarö är en levande infrastruktur. Att planera för ekosystemtjänster är ett sätt att bygga samhällen som kan hantera förändringar och bättre motstå störningar.

Det finns påtagliga likheter mellan hur ekosystemen och samhällssystemet ser ut. Båda består av en intrikat väv av aktörer som inte bara samverkar med och påverkar varandra, utan dessutom påverkar och är beroende av den fysiska miljön systemet befinner sig i. För att ett ekosystem ska kunna leverera alla de tjänster vi är beroende av, som rent vatten, pollinering med mera, måste systemets aktörer finnas med och dess processer fungera. Ju fler arter som försvinner från ekosystemet desto större är risken att det inte kan leverera sina ekosystemtjänster. Det kan tyckas marginellt att en enda art eller funktion

försvinner ur ett ekosystem, men just på grund av det ömsesidiga beroendet kan det ofta medföra att många andra arter eller funktioner också slås ut. Komplexiteten gör det svårt att förutse dessa kedje-reaktioner och i värsta fall förändras hela ekosystemet och därmed även de tjänster som vi människor är så beroende av. Ofta är värdet av ekosystemens tjänster först uppenbart när de har fallerat. Ju mer påverkat ett ekosystem är, desto lägre blir dess motståndskraft (resiliens) mot kommande förändringar (IPCC, 2014).

Ekosystemtjänster delas vanligtvis in i fyra kategorier och i urbana miljöer är de centrala ekosystemtjänsterna:

Stödjande

Biologisk mångfald, ekologiskt samspel, upprätthållande av markens bördighet och habitat.

Reglerande

Luftkvalitet, bullerreglering, skydd mot extremt väder, vattenrening, klimatanpassning och pollinering.

Kulturella

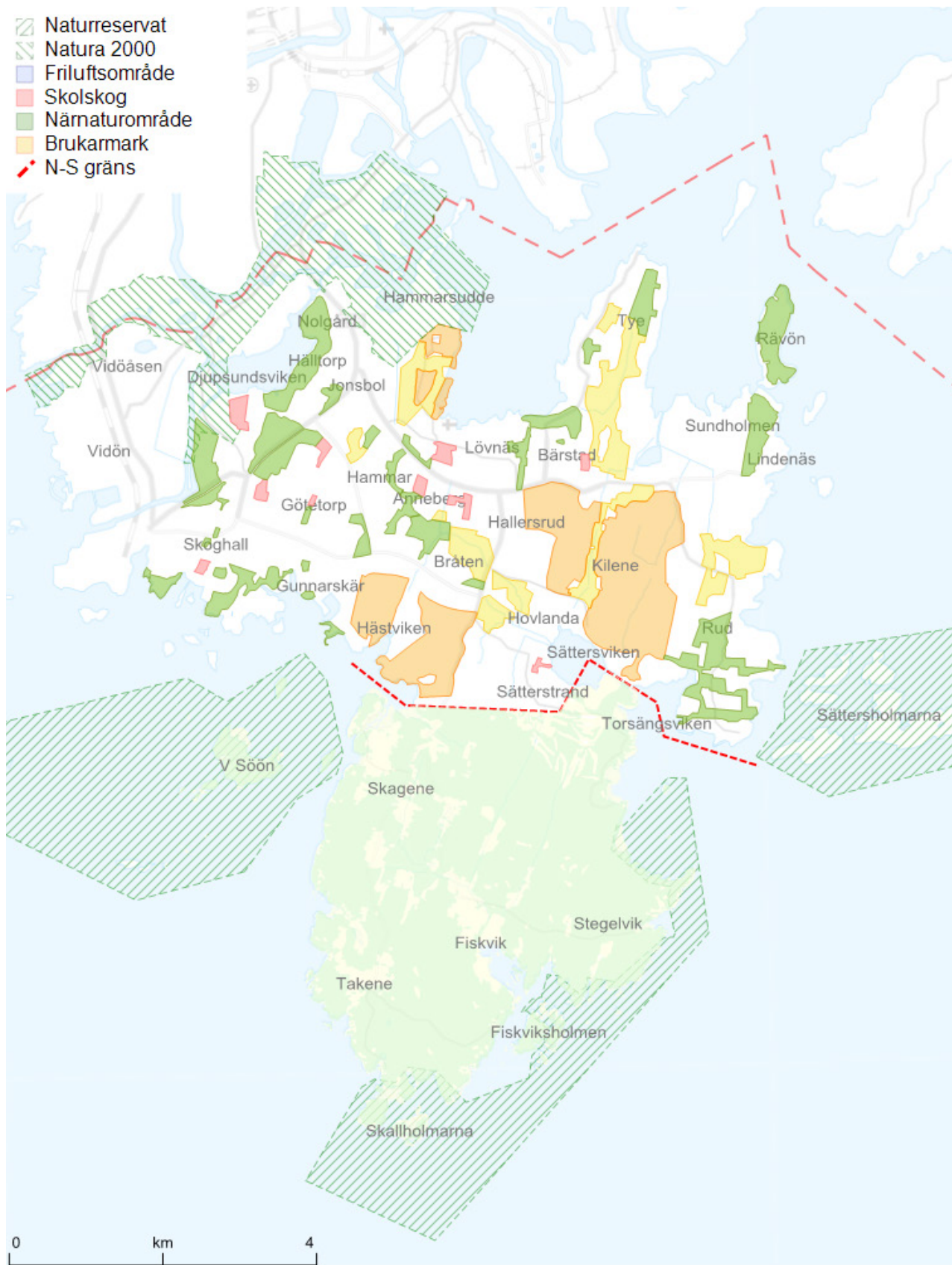
Hälsa, sinnlig upplevelse, sociala interaktioner, naturpedagogik, symbolik och andlighet.

Försörjande

Matproduktion, färskvatten, material och energi.

Kommunen måste se till att planering och verkställande säkerställer en mångfald av funktioner i samhället. De ska sinsemellan fungera samtidigt som den gröna levande infrastrukturen ska kunna leverera tjänster som tillgodoser våra behov. Med en social-ekologisk systemsyn som omfattar både samhälle och ekologi ska vi skapa förutsättningar för ett ekologiska nät i bebyggelsen och på så sätt skapa bra, hållbara miljöer.

Grön- och blåstruktur

Bakgrund

Grön- och blåområden i olika former, som skogsdungar, parker, ängar, dammar, vattenspeglar, insjövikar, är omistliga inslag i vår närmiljö. Viktiga för vår hälsa och trivsel och även för miljön och lokalklimatet. I tätare bebyggelse har grön- och blåområdena ofta betraktats som områden som blivit över och även som reservmark för framtida byggnation. Resultatet av detta är att tätorter ofta mer eller mindre befriats från grön- och blåområden, samt att den kvarvarande gröna miljön styckats upp utan en genomtänkt plan. Flera studier har visat att människors hälsa och välbefinnande förbättras genom utomhusvistelse. Barn som tillbringar mycket tid i naturen har en bättre koncentrationsförmåga, bättre motorik och är generellt friskare än barn som tillbringar dagarna inomhus. Naturupplevelser under tidiga år är också grundläggande för känsla och engagemang för naturen. Man har även sett att tillfrisknande från olika sjukdomar och återhämtning från stress har ett tydligt samband med tillgången till natur. Fysisk inaktivitet är idag också ett av de största hoten mot vår hälsa, samtidigt som friluftsliv utgör en av de vanligaste formerna av fysisk aktivitet i Sverige. Vistelse i skog och mark är alltså av stor betydelse för vår hälsa och det är av stor vikt att ha naturområden i nära anslutning till sin bostad.

Avståndet till naturområdet är avgörande för hur ofta detta besöks, vilket gör att det är extra viktigt att beakta vid planläggning av nya bostäder och verksamheter.

Att ge den tätortsnära naturen ett bättre skydd, inte minst för friluftslivet är även ett led i att uppnå miljökvalitetsmålet *En god bebyggd miljö*. Den fysiska planeringen bör användas som styrmedel för att uppnå detta mål. Även i miljöbalken betonas att grönområden i tätorter och i närheten av tätorterna särskilt ska beaktas vid åtgärder som påtagligt kan skada deras natur- eller kulturvärden. Det räcker dock inte med att det är grönt eller vatten på kartan, naturen bör ha kvaliteter och innehåll som ger upplevelser, stimulerar och väcker intresse. Det bidrar även till att uppfylla det nationella folkhälsomålet om ökad fysisk aktivitet. Detta mål anger att samhället ska utformas så att det ger förutsättningar för en ökad fysisk aktivitet för hela befolkningen. Hammarö kommun har till yta en stor del landsbygd och skärgård. Närheten till Karlstad och en ökande befolkningssmängd gör dock att det råder ett hårt bebyggelsetryck på framförallt den norra halvan av ön. Detta gör att behovet att bevara och värna den naturmiljö som finns där har växt.

Definition av grön- och blåstrukturens områdestyper och ställningstaganden

Grön- och blåtor som bevaras ska bidra i skapandet av ekosystemets olika tjänster. Grön- och blåtor måste vara mångfunktionella med flera tjänster på samma yta. En park kan samtidigt vara en rekreativ miljö, rena dagvatten, kyla bebyggelsemiljön och skapa livsmiljö för pollinatörer och skadedjursbekämpare. Ett vattendrag omhändertar såväl föroreningar som översvämningar och ger samtidigt möjlighet till bad, rekreation, fiske och sinnesro. För att åstadkomma mångfunktionalitet krävs att vi har en detaljerad planering av grönska och vatten, men även planering för att trygga ekosystemens långsiktiga funktion, såsom tillräckligt stora ytor, variation av miljöer och kontakt med omgivande grönområden. Bostadsområdena ska ha tillgång till någon form av grön- och/eller blåområde i sin direkta närhet.

Kommunen har för avsikt att upprätta en natur- och vattenvårdsplan som omfattar den gröna infrastrukturen för att säkerställa naturvärdena, bedöma konflikter och hur det ska upprätthållas.

Närnaturområden

Dessa områden är avsett att tillgodose många funktioner, som en rik variation av upplevelser och aktiviteter och med kvalitéer som främjar ekosystemtjänster. Ekosystemen behöver tätheten, biodiversitet och konnektivitet mellan naturområdena. För kommunens invånare ska de ge daglig rekreation i form av vila, lek, promenader, motion och naturkontakt. Områden ska också fungera för klimatanpassning som exempelvis dagvattenmagasin vid kraftig nederbörd.

Områdena delas upp i två typer: Små gröna och blå rum samt grön- och blåområden. De små gröna och blå rummen ska finnas i den täta bebyggelsen. De kan vara en sammanhängande yta på 0,1 ha till 3 ha, som en liten park, äng, bäck eller dagvattenmagasin med växtlighet. De små gröna och blå rummen kan sammanlänkas med större grön- och blåområden med en storlek på minst 3 ha. Grön- och blåområden kan vara till exempel skog, äng, park, våtmarker, insjövikar. De är naturmiljöer mellan bostadsområden som avskärmar bostadsområden från varandra, samt verka avskärmande och bullerdämpande mot trafikerade vägar.

- Små gröna och blå rum bör nås inom 50-200 m från hemmet och grön- och blåområden bör nås inom 500-1000 m från hemmet.

Skolskog

Ett avgränsat naturområde som disponeras av förskola och grundskola för lektioner och lek på raster. En mer formell definition av skolskog finns från det nationella samverkansprogrammet "Skogen i Skolan" där skolan och markägaren upprättar en överenskommelse där skolan får tillstånd att göra lite mer än vad allemansrätten tillåter, exempelvis bygga eldplats, bygga vindskydd eller kanske avverka några träd.

Det finns sex skolskogar inom kommunen som är med i organisationen "Skogen i Skolan" och har registrerat sin skolskog och det är Götetorpsskolan, Hallersruds förskola, Hammarlunden, Lillängsskolan, Mörmoskolan och Sätterstrands förskola. En skolskog till håller på att ses över; Bärstadsskolan. Merparten av övriga skolor är belägna så att de i sin direkta närhet har någon form av naturområde som kan nyttjas under raster och i undervisningen.

- I de fall det saknas närliggande naturområden och det är svårt att tillskapa detta i direkt anslutning till skolan ska resurserna istället satsas på säkra gång- och cykelvägar till närbelägna naturområden.

Friluftsområden

Ett naturområde större än 100 ha. Inom området finns ordnade stigar, löp- och skidspår, elljusspår och andra inrättningar som kontinuerligt underhålls. Friluftsområdet ska även möjliggöra mer friare naturvistelse med områden utan iordningställda leder och vindskydd.

- Kilenegården ligger på norra delen av Hammarö. Kilenegården är ett stort sammanhängande område med iordningställda leder och som nyttjas av både kommuninvånare och besökare. Detta gör att området inte bör utnyttjas för annan användning än just friluftsyndamål.
- På Hammars udde invigdes 2012 en Pilgrimsled, leden är drygt en kilometer lång och här kan vacker natur upplevas alla årstider, bl.a. växer här många fridlysta orkidéer. I diskussionerna kring denna led finns även planerna på att eventuellt knyta samman den med Klarälvbanan. En eventuell dragning av dessa leder är viktiga att beakta i framtida planer inom detta område.
- Från Edsviken-Lillängshamnen löngs Vänerstranden föreslås en vandringsled fram till Bonäsleden, som knyter samman Skoghalls tätort med Kilenområdet och Bonäsudden i den sydöstra delen av kommunen. Exploatering av naturområdena i anslutning till denna led bör inte tillåtas.

Brukad mark

Mark för åkerbruk, vall och bete. Brukad mark är viktigt för variationen i landskapet med omväxlande öppna och skogsklädda områden.

- Den brukade mark som finns i kommunen bör därför bevaras och kommunens ska vara restriktiv mot annan markanvändning på jordbruksmark.

Södra delen av Hammarö

Eftersom bebyggelsestrycket är stort och kommunens landareal är relativt liten är det ytterst angeläget med en långsiktigt hållbar hushållning av marken. Kommunens södra del består av landsbygdsbebyggelse och stora natur- och rekreationsområden samt ett rikt djur och fågelliv. Detta vill kommunen värna om.

- Bebyggelseutvecklingen sker i den norra delen medan den södra delen ska bevaras som natur- och rekreationsområde.
- Vatten
- Kommunen avser att utveckla vattenvård- och vattenförvaltningsarbetet och genomföra projekt som bidrar till att nå miljö kvalitetsnormerna för vatten, både vad gäller fysisk påverkan och vattenkvalitet, samt inarbeta dessa i den fysiska planeringen.
- En natur- och vattenvårdsplan för kommunen ska upprättas, som tillser att bevarandevärdena i området tas hänsyn till, bevaras och stärks.

Miljökvalitetsnormer

Kommunen ska beakta miljökvalitetsnormerna (MKN) vid all planläggning, lovgivning och tillståndsprövning samt säkerställa att gällande miljökvalitetsnormer följs. Metoder ska utvecklas för regelbunden kontroll av miljökvaliteten. Särskilt åtgärdsprogram ska upprättas om det behövs för att en miljökvalitetsnorm ska kunna följas. Översiktsplanens konsekvenser för MKN redovisas i översiktsplanens miljökonsekvensbeskrivning.

Utomhusluft

Kommunens utvecklingsområden innebär att ny bebyggelse tillkommer. Ett ökat antal människor ökar transportbehovet. Det kan öka utsläpp från motorfordon, vilket påverkar miljökvalitetsnormerna. Kommunen riktlinjer och planerade utvecklingsstråk prioriterar en inriktning som minimera utsläpp från motortrafik.

Buller

Hammarö kommun ska göra utredning/kartläggning av buller i samband med planärenden där behovsbedömningen visar behov av utredning. Åtgärder ska vidtas i de fall utredning visar att omgivningsbuller kan orsaka skadliga effekter på människors hälsa eller naturmiljön.

Vattenförvaltning

Kommunen avser att utveckla vattenvård- och vattenförvaltningsarbetet och genomföra projekt som bidrar till att nå miljökvalitetsnormerna för vatten, både vad gäller fysisk påverkan och vattenkvalitet, samt inarbeta dessa i den fysiska planeringen.

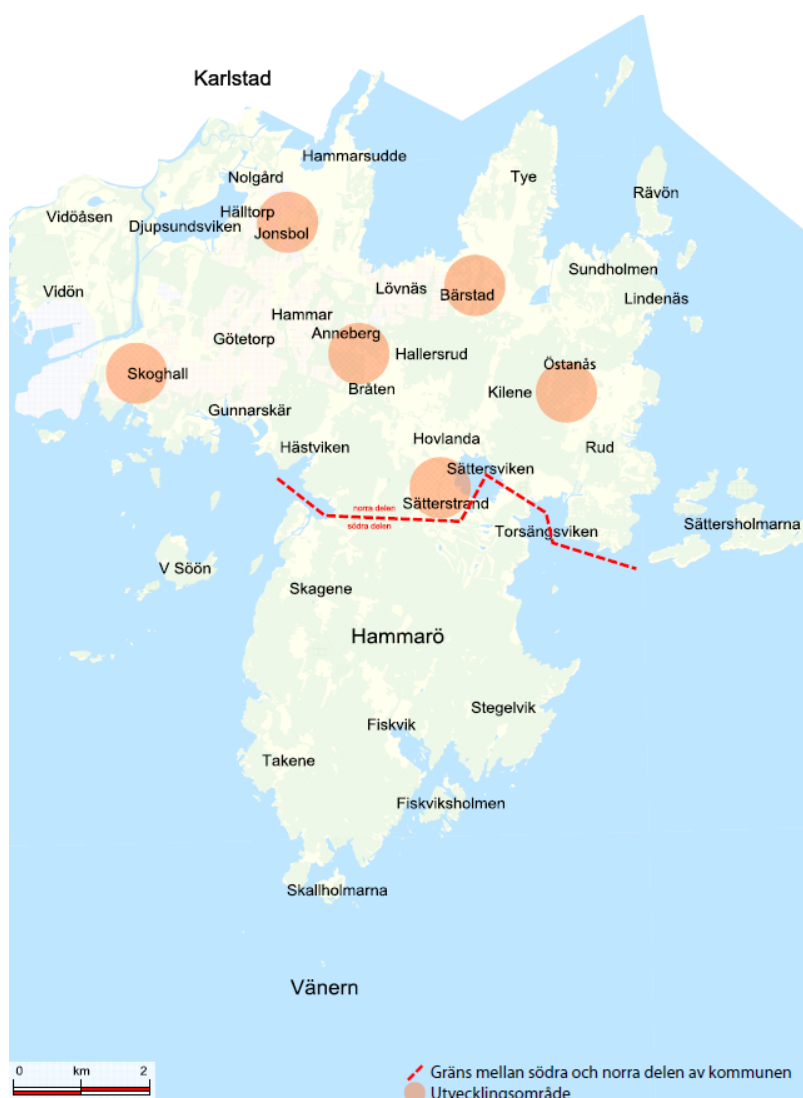
Planerade utvecklingsområden är eller kommer att anslutas till kommunens VA-verksamhetsområden. Kommunen kommer arbeta vidare med frågor kring enskilda avloppsanläggningar, så att brister förbättras och dagens reningskrav uppfylls. Dagvatten ska omhändertas lokalt och vid behov renas innan det når recipient. Kommunen ska vid förändrad markanvändning säkerställa att markområden som är eller misstänks vara förorenade, undersöks och vid behov saneras så att inga risker för miljön och människors hälsa föreligger.

Hammarö kommuns utvecklingsområden

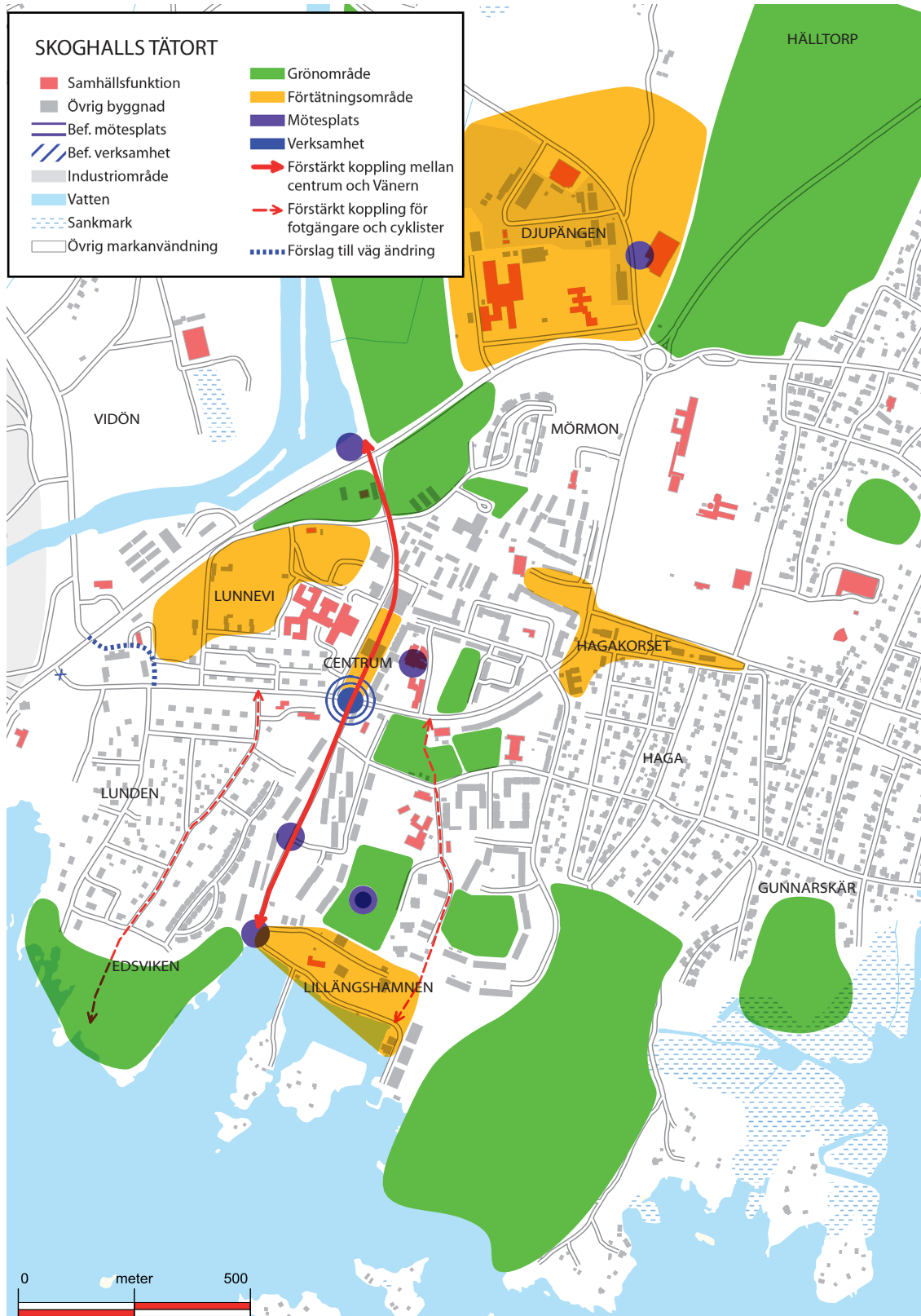
Hammarö kommun är en skärgårdskommun och var man än befinner sig så har man nära till vattnet. Att alla ska kunna uppleva vår vackra skärgård och natur är viktigt för kommunen och därför är ställnings-tagandet att inte exploatera mer kring orörda kuster och södra halvan av Hammarö. Lillängshamnen är en befintlig hamnmiljö placerad centralt i Skoghall där ambitionen är att göra området attraktivare och mer tillgängligt samt att skapa nya bostäder för att ge ännu fler möjligheten att bo i vår fina skärgårdskommun.

Hammarö är en kommun med mycket landsbygd, en landsbygd som vi värnar om, ny bebyggelse ska planeras kring befintlig infrastruktur och södra Hammarö ska fredas från ytterligare bebyggelse.

I arbetet med att ta fram utvecklingsområden i kommunen har de områden med bäst förutsättningar utifrån befintlig infrastruktur och god tillgänglighet prioriterats. Om områdena är lämpliga för bebyggelse, vilken typ av bebyggelse, utformning och områdenas avgränsning är i det här läget inte fastställt utan ska utredas vidare i efterkommande planer.

Skoghalls tätort

Områdets karaktär och utvecklingspotential

Tätort i Hammarö kommun är Skoghall. Området växte fram kring Skoghallsbruket och har en särskild prägel i sin uppbyggnad vars planläggning härstammar från järnbrukstraditionen, och där varje bostadsområde formades av de boendes tjänsteställning. Idag är inte längre bostadsområdena bolagsägda utan privatägda villor, men fortfarande är tätortens strukturella uppbyggnad ett av länets tydligaste exempel på kvardröjande brukstänkande.

Här finns blandad bebyggelse, i form av villor och flerbostadshus med bostadsrätter och hyresrätter. I Skoghall finns ett brett utbud av service, både offentlig och kommersiell. Här finns affärer, vårdcentral, apotek, bibliotek samt flera förskolor och skolor.

Var man än befinner sig i Skoghall har man nära till Vänern och god tillgång till grönområden med olika karaktär, storlek och kvalitet.

I området finns gott om grönområden i form av parker och gröna stråk. Skoghall har ett väl utbyggt vägnät och det finns flera gång- och cykelstråk. Centrala Skoghall trafikeras av tre busslinjer, samt en anropsstyrd busslinje för att ta sig vidare inom Hammarö eller till Karlstad. De avgår tre gånger i timmen dagtid och två gånger kvällstid.

Ställningstagande

Det tagits fram ett Gestaltungsprogram för centrala Skoghall som antogs av kommunstyrelsen 2012, och prioritet för centrum bör vara att förverkliga de åtgärder som lyfts fram i programmet så centrum kan upplevas som en trygg och trevlig plats att vistas och mötas i. Samt att skapa tydligare och fler mötesplatser i centrum och kopplingar mellan centrala Skoghall och Vänern.

Grönområden i tätorten bör bevaras och de som är en del av större stråk och som bidrar till närrekreation i form av rörelse och mötesplatser bör ses över för att öka kvalitén, tillgänglighet och trygghetsaspekten. De mindre grönområden som finns bör kopplas samman med större närnaturområden.

En natur- och vattenvårdsplan för kommunen ska upprättas, som tillser att bevarandevärdena i området tas hänsyn till, bevaras och stärks.

Det finns gott om gång- och cykelstråk men det saknas kopplingar och genhet, vilket gör att det både upplevs svårt att hitta rätt väg och resan blir längre. Detta måste ses över och bli bättre.

En inventering över bil- och cykelparkeringar i centrala Skoghall som visar belägningsgraden på allmänna parkeringar, handelsparkeringar och boendeparkeringar gjordes i slutet av 2016. Inventeringen var en del i projektet Hållbart resande i ett växande Värmland som drivs av Karlstad kommun och Värmlandstrafik och som Hammarö kommun deltar i. Denna inventering visade på att det finns gott om parkeringsplatser i centrala Skoghall och att det under hela dygnet finns gott om lediga parkeringsplatser. Flest lediga platser fanns det på kvällen.

I och med den goda tillgången på parkeringsplatser och också kollektivtrafik finns goda möjligheter att sänka parkeringsnormen i centrala Skoghall i samband med byggnation av nya bostäder. Hur en ny parkeringsnorm kan se ut för området bör ses över.

Då trycket på förskola och skola är stort i kommunen bör man i planeringen utreda om ytterligare behov finns.

Förtätningsområden

I Skoghall finns goda möjligheter att förtäta bebyggelsen inom befintlig tätort. De områden som pekas ut lämpar sig väl för flerbostadsbebyggelse, men typen av flerbostadshus bör anpassas till områdets karaktär. Bostäder här kan med fördel blandas med mindre verksamheter, kontor och handel.

Djupängen

Området ligger norr om Hammarö arena, i anslutning till Mörmoskolan, ca 1 km från centrum. Området utgörs i dag av ängs- och skogsmark, industriområde med bland annat återvinningscentral samt skola och sporthall.

Skogsområdena i väster och i norr är inkluderade i blivande naturreservatet, Klarälvsdeltat, gällande Natura2000 samt i riksintresset för naturvård. I skogen öster om området finns motionsspår. Ett fåtal bostäder, Brukshundklubben och deras träningsanläggning samt kolonilotter finns belägna norr om planområdet. Området gränsar i söder till industrileden.

En nyligen antagen detaljplan finns för del av området med syftet att kunna uppföra ett nytt särskilt boende med 100 platser samt kontor och ev ett café eller restaurang som beräknas stå färdigt sommaren 2020.

Markägare: Hammarö kommun

Ställningstagande

Närnaturområdet väster om Mörmons industriområde intill Klarälven, är utpekade i förstudien "Hammarö våtmarker" som lämplig att utveckla som våtmark. Fördjupad utredning bör utföras.

Lunnevi

Området ligger strax norr om Skoghalls centrum och har idag en idrottsplats på området som används för fotboll och friidrott. I områdets östra del finns ett värmeverk som ägs av Hammarö energi. Norr om Lunnevi finns en småbåtshamn med tillhörande båthus, i söder angränsar området till Lunden ett av de få kvarvarande bruksområdena. Då området ligger i anslutning till centrum är det nära till både kommersiell och offentlig service.

Ställningstagande

En omvandling av området skulle kunna ge en ny alternativ entré till Skoghalls centrum. Området skulle med fördel kunna förtätats med fler bostäder i form av flerbostadshus på upp till åtta våningar.

En förutsättning för att en förtätning på området ska kunna genomföras är att idrottsplatsen får en ny lokalisering.

För området runt Skoghall finns det flera utpekade kulturmiljöer i kulturmiljöprogrammet från 2017. Framförallt är det de tänkta boendeområdet för Lunnevi som är berört. Lunnevi består idag av två stycken 11-manna gräsplaner och en 7-manna gräsplan. Här finns även möjligheter till friidrottsaktiviteter. Likt många andra idrottsplatser från 1930-talet finns det en entrébyggnad med biljettlucka och grind samt kiosk. Lunnevi är välbevarat till sin karaktär och har såväl ett socialhistoriskt som ett samhällshistoriskt värde då platsen utgör en viktig del av idrottsrörelsens tidiga historia i Skoghall. Vid planläggning ska ytterligare utredning kring kulturmiljöns värde göras, samt om möjligt arbetas in i planen.

Då området gränsar till Industrileden kan bullerbe-gränsande åtgärder behövas.

Exploatering ska ske via detaljplan.

Markägare: Hammarö kommun och Hammarö energi

Mörmon (Haga)

Området består idag av flerbostadshus och två bensinmackar. Stor närhet till kommersiell och offentlig service i centrum, skola och idrottsplats.

Ställningstagande

Här finns stor förtätningspotential för fler bostäder i form av flerbostadshus på upp till 6 våningar.

Exploatering ska ske via detaljplan.

Lillängshamnen

Området består idag av en småbåtshamn samt några verksamheter som ett rökeri och en mack. Norr om området finns flera flerbostadshus, både äldre och nyare i olika karaktär. Området har stor potential med fin natur gränsande till vattnet i väster. Tyvärr används inte detta område som en plats för rekreation och mötesplats av så många.

Det pågår ett arbete med att tillgängliggöra området genom att skapa tillgängliga och trygga stråk med tydliga kopplingar mellan centrum och Lillängshamnen. Området är delvis detaljplanerat med syftet att bebygga området med fler bostäder samt lokaler för handel och verksamhet som kommer att lyfta Lillängshamnen och göra området attraktivare och trevligare att besöka.

Öster om det planlagda området i Lillängshamnen finns ett obebyggt område som utgörs av kuperad skogsmark. I norr finns flerbostadshus i tre våningar. Man har närheten till Väneren och Lillängshamnen samt centrum inom behagligt gång- och cykelavstånd.

Ställningstagande

Här finns potential att utöka bebyggelsen med flerbostadshus med liknande bebyggelse med den som finns i området idag.

Lösningar för hur området bäst ska angöras utan att skapa mer trafik i Lillängshamnen bör ses över.

Exploatering ska ske via detaljplan.

Markägare: Hammarö kommun

Nolgård/ Jonsbol

Områdets karaktär och utvecklingsmöjligheter

Nolgård ligger cirka 3 km från Skoghalls centrum. Det är ett område med blandade funktioner, som bostäder, förskola, småindustrier, verksamheter, ett stort utbud av kommersiell service och fina gröna- och skärgårdsmiljöer.

Det finns gott om grönområden i området som består av naturmark. Delar av området ligger inom riksintresse för naturvård och Natura 2000 området Klarävsdeltat.

Bostadsbebyggelsen som finns i området idag är blandad, mestadels friliggande villor men även några flerbostadshus.

Området nås via Skoghallsleden, Lövnäsleden och Hammaröleden. Hammaröleden trafikeras av 9000-17000 fordon varje dag.

Gång och cykelvägar finns till och från området.

Det finns goda möjligheter att resa kollektivt då kommunens enda bytespunkt för kollektivtrafik finns i Jonsbol. Bytespunkten trafikeras av tre busslinjer, samt tre anropsstyrda busslinjer för att ta sig vidare inom kommunen eller till och från Karlstad, varav varje linje går cirka två gånger i timmen.

Ställningstagande

Vid en planläggning av området bör trafiksäkerheten prioriteras och åtgärder för detta vidtas. Trafikmängden på väg 236 som skiljer Nolgård och Jonsbol åt är påtagliga, det finns gång- och cykelstråk för att ta sig till och från området, och för att ta sig mellan Nolgård och Karlstad är det gena och trygga gång- och cykelvägar, däremot att ta sig inom Nolgård/ Jonsbol eller vidare inom kommunen saknas kopplingar och genhet, vilket gör att det både upplevs svårt att hitta rätt väg och resan blir mindre trafiksäker och längre. Prioritet här är lösa en eller flera säkra gång- och cykelövergångar över Hammaröleden.

Utvecklingsområdet gränsar till ett område utpekad för riksintresse för kulturmiljövård, varav en kulturmiljöutredning bör genomföras vid en planläggning av området.

Då området idag är obebyggt bör en etablering av förskola ske i samband med att bostäder byggs. Området ligger strategiskt bra för placering av förskola, då det är ett område där många Hammaröbor passerar samt är ett redan idag naturligt stopp vid bytespunkten och affärerna.

I kommande detaljplanering kommer kommunen redogöra för hur riksintressenas värden kan tillvara tas och utvecklas inom Klarävsdeltat.

En natur- och vattenvårdsplan för kommunen ska upprättas, som tillser att bevarandevärdena i området tas hänsyn till, bevaras och stärks. Vatten, våtmarker, strandängar med mera inom området bör utvecklas för att bevara och återskapa naturliga förhållanden i området.

Förtätningso mråde

Jonsbol

Detta är ett strategiskt bra läge att förtäta. Man har närheten till Karlstad dit många arbetspendlar, man har goda möjligheter att resa kollektivt, närhet till kommersiell service och området gränsar till fantastiska naturområden för rekreation samt närheten till Väner n. Det är också bra att knyta ihop Nolgård- Jonsbol – Lövnäs så att den närhet som faktiskt finns också upplevs.

Området består till största delen av odlingslandskap och gränsar i öster till Hammars udde och Hammar- sviken. Norr om området ligger ICA och COOP, Lövnäs ligger söder om och i väster går Lövnäsleden.

Ställningstagande

Då det finns flera problemställningar i området är det viktigt att man tidigt samråder med Trafikverket och Länsstyrelsen när en utveckling av området är på gång. En planläggning ska startas med ett planprogram där man ser över hela området, dess förutsättningar och utvecklingspotential.

Området gränsar också till ett Natura 2000-område som i dagsläget genomgår en reservatsbildning. Vid planläggning bör en naturinventering genomföras samt utreda om och i så fall hur Natura-2000 området berörs av en exploatering.

I kulturmiljöprogrammet som antogs 2017 är Hammars udde utpekad som kulturmiljö. Vid planläggning ska hänsyn tas till kulturmiljöns avgränsning samt att planen inte ska ha negativ påverkan till det värde som kulturmiljön besitter. Viktigt att bevara kopplingar mot Väner n och Hammars udde.

Behovet vad gäller att ta sig över Hammaröleden tryggt som gående eller cyklist ska ses över och trafiksäkerheten och att vidta åtgärder för detta ska prioriteras.

Området består till viss del av åkermark, kommunen anser att det ligger i samhällsintresse att nyttja del av åkermark närmast infrastruktur och samhällsservice och utveckla området med till exempel förskola och bostäder. Åkermarken närmast Natura 2000-området ska bevaras.

Området kan med fördel bebyggas med blandade hustyper, där småhus och flerbostadshus blandas, samt mindre verksamheter och handel. Området ligger också strategiskt bra för placering av förskola.

Markägare: Privata markägare och Hammarö kommun.

Slängomvägen

Området består idag av skog. Det finns en antagen plan för området som vann laga kraft i maj 2016, vilken innebär att området kommer att exploateras med 8 friliggande enbostadshus. Då kommunal service och infrastruktur finns i området, är området söder om befintlig plan ett strategiskt bra läge att

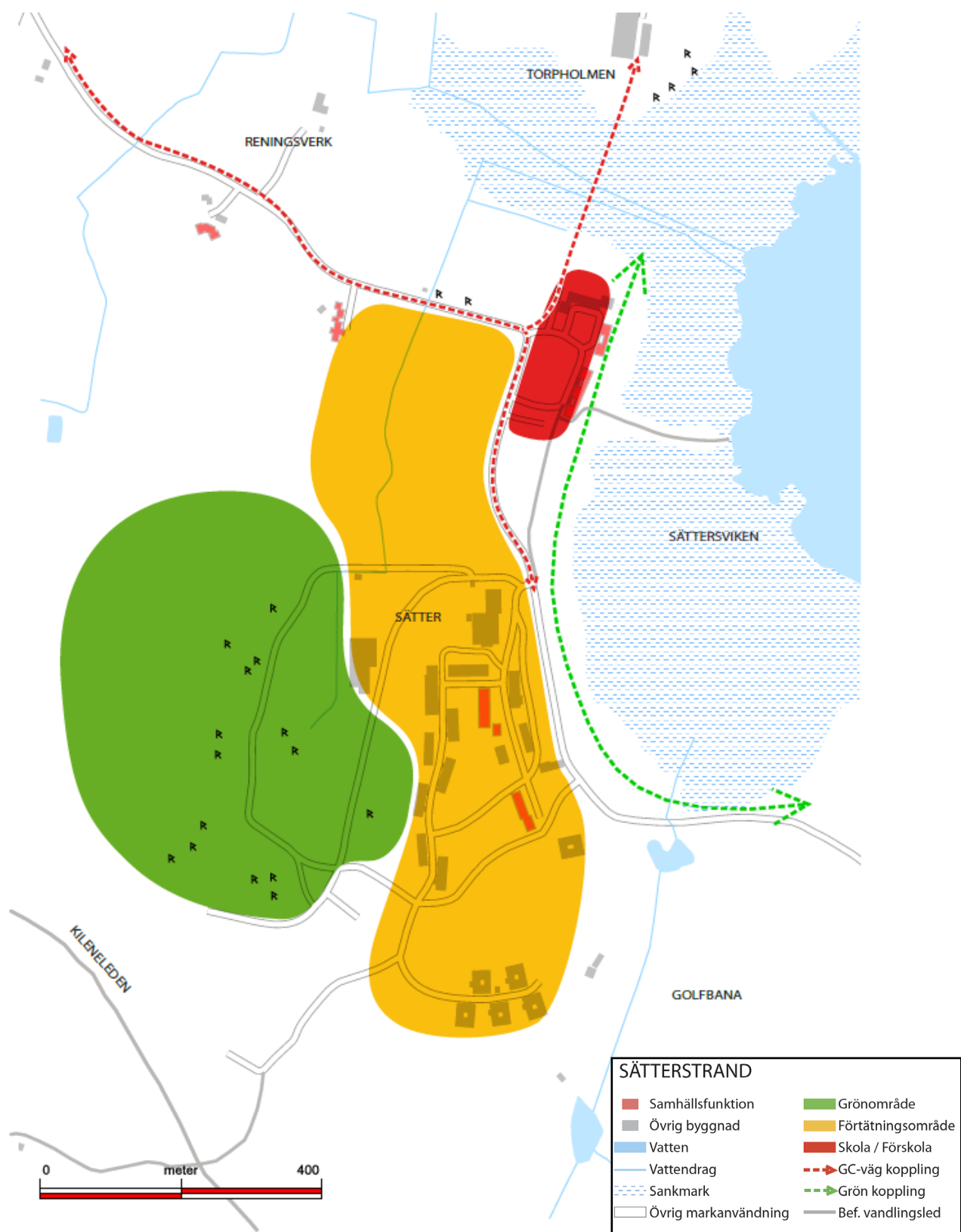
fortsätta förtäta i form av friliggande villor, parhus, radhus eller fyrbohus.

Ställningstagande

Exploatering ska ske via detaljplan.

Markägare: Hammarö kommun och KEWAB
Exploatering AB

Sätterstrand

Områdets karaktär och utvecklingsmöjligheter

5 km öster om Skoghall ligger Sätterstrand. Sätter var från början en av Hammarös större gårdar. Genom en donation på 50-talet kom gården i Landstingets ägor och på 60-talet byggde de ett stort vårdhem där. På 90-talet så avvecklades verksamheten och hyrdes istället ut till försvarsmakten. I slutet på 90-talet så köpte Hammarö kommun fastigheten och 2005 omlokaliserade sig försvarsmakten och flyttade från området. Sedan dess har området bland annat använts för att skapa ett IT-kuster och flertalet företag hyr lokaler i området.

Området angränsar till jordbruket i väst och norr, tallskogen och golfbanan i söder och Sättersviken i öster. Inom området finns en vacker tallskog som växer mellan de befintliga lokalerna och golfbanan. Inom området finns ett flertal byggnader. Totalt uppgår ytan till ca 15 000 kvm för de existerande byggnaderna. Flera av dessa står tomma. Inom området finns det ett flertal företag, en förskola, restauranger och en serverhall. Dessutom finns även det allmänna badhus som är mycket omtyckt inom området. Dock är belastningen för stor för badhusets reningsverk så utredning pågår om man ska utföra en omfattande ombyggnation för att öka kapaciteten för det befintliga badhuset eller om man ska bygga ett nytt badhus och var det i så fall ska ligga.

Området ligger inom riksintresse för naturvård. I förstudien "Hammarö våtmarker" finns Sättersviken med som potentiell våtmark för bland annat ett rikt fågelliv.

Området har nära till natur- och friluftslivsområden, Hammarö golfklubb ligger i direkt anknytning till området och norr om området finns Hammarö ridklubb och Kilnegården.

Kollektivtrafik går mellan Sätterstrand och Jonsbol, dock så är den anropsstyrd.

Förtätningsoinråden

Sätterstrand

Sätterstrand är en av kommunens stora markreserver som lämpar sig väl för förtätning då infrastruktur redan finns utbyggt inom området.

Området kan med fördel bebyggas med flerbostadshus och då gärna en högre bebyggelse. Genom att bygga på höjden kan man skapa fina utblickar mot Sättersviken, Väneren och kringliggande natur. Delar av de befintliga lokalerna skulle

kunna omvandlas och nyttjas som bostäder eller som gemensamhetsutrymmen samt för mindre verksamheter och handel. Även byggnation av par- och radhus är en möjlighet.

Under 2013 var kommunen med i en europeisk arkitekttävling där Sätterstrand var ett av deltagande områden i Europa. Det kom in flertalet förslag på hur området skulle kunna utvecklas som kan ligga till grund för ett kommande planarbete. Exploatering ska via detaljplan där man med fördel först kan ta fram ett planprogram för hela området.

Markägare: Hammarö kommun

Ställningstagande

Det är i första hand redan ianspråktagen mark kring befintliga hårdgjorda ytor och vägnät som ska bebyggas. Restriktiv exploatering av åkermark.

Vid en planläggning av området ska hänsyn tas till Hammarö golfklubb och dess verksamhet.

Kopplingar mot Kilnegården bör förstärkas i samband med att området utvecklas med bostäder.

Genom ökad bebyggelse och ökat befolkningsunderlag kan kollektivtrafiken till Sätterstrand öka och ingå i ordinarie linjetrafik.

Området behöver anslutas till befintliga gång och cykelvägar.

Sättersviken är utpekad som en värdefull våtmark (klass 2), vid en eventuell planläggning av området bör en naturvärdesinventering tas fram för att redogöra för hur våtmarkens kvalitéer ska upprätthållas. I upprättande av en natur- och vattenvårdsplan ska våtmarken tas med. En restaurering av våtmarken bör utföras.

I första hand bör ett planprogram tas fram för området då området antagligen kommer byggas ut i etapper. Genom ett planprogram kan man även tidigt se till områdets förutsättningar och utvecklingspotential, där ska även behovet av ytterligare förskola utredas.

Bärstad

Områdets karaktär och utvecklingsmöjligheter

Bärstad ligger cirka 6 km öster om Skoghalls centrum. Området gränsar i norr till Vänern, i väster till Lövnäs, i söder till Hult i öster till Gråberg.

Området har de senaste åren upplevt en stor exploatering med nya bostäder, skola F-6 och ny förskola för sex avdelningar håller på att byggas.

Bostäderna som finns i området idag är småhusbebyggelse i form av friliggande villor, radhus och lägenheter i tvåplanshus.

Värmlandstrafik trafikerar Löväsleden och Tynäsvägen med linje 911. Linjen har två fasta turer, den ena går på morgonen från Rud genom Tynäs till Jonsbol för byte mot Skoghall eller Karlstad. Den andra kör samma väg tillbaka på eftermiddagen. Två extra turer är anropsstyrda.

Ställningstagande

För norra delen av området finns en fördjupad översiktsplan. Kommunen arbetar också i dagsläget med att ta fram ett planprogram, med syftet att klargöra vad som krävs vid en planläggning av området samt att tidigt skapa dialog med de boende.

Från Lövnäsleden, väg 561, leds trafiken via Tynäsvägen, väg 565, genom Bärstad och sedan vidare ut till Tyehalvön. I och med den ökade bostadsexploateringen på Bärstad och Tyehalvön som skett de senaste åren och den kommande får Bärstadorområdet en hög belastning av genomfartstrafik. Dessutom ligger Tynäsvägen lågt och riskerar att översvämmas vid höga vattenstånd i Vänern, vilket innebär att räddningsfordon och boende inte kan ta sig till eller från Tye. Att få till en ny vägdragning är därför en förutsättning för att områdena ska kunna fortsätta exploateras med nya bostäder.

Då den nordöstra sidan av Hammarö är under stort tryck på nyexploateringar av bostäder ställer detta höga krav på skola och förskola i området och det är viktigt att man vid planläggning av nya bostäder säkrar tillgången på skol- och förskoleplatser. För detta område innebär det främst att möjliggöra utbyggnad av befintlig skola och förskola.

Förtätningsområden

Bärstad 1

Området består idag till största delen av skog med en liten öppnare gräsbeklädd yta i mitten.

Ställningstagande

Området bedöms vara lämpligt för bostäder och centrumbebyggelse med tanke på områdets läge i och med utblickar över Vänern och närheten till park och småbåtshamn. Det innebär att förutom bostäder kan även service i form av handel, samlingslokaler och andra verksamheter med fördel placeras i markplan på nytilkommande bebyggelse.

Området bör utformas som en helhet, dock kan byggnaderna variera i t.ex. höjd och utseende.

Exploatering ska via detaljplan.

Markägare: HSB produktion AB

Bärstad 2

Den västra delen av området är i dagsläget redan till viss del bebyggd medan resterande del av området består av skog. Här finns goda möjligheter att förtäta och man bör ta hänsyn till omkringliggande bebyggelsestruktur med småhusbebyggelse och tomtstorlekarna bör ligga mellan 1000 och 2000 m².

Ställningstagande

Den östra delen av området består idag av skog och bedöms vara lämplig för småhusbebyggelse med tomtstorlekar på ca 1000 m². Exploatering ska via detaljplan

Markägare: OBOS Mark AB och HSB Värmland ek. för.

Hult

Området ligger söder om Lövnäsleden, väg 561, och gränsar i väster till Hägensberg. Området gränsar till enstaka bebyggelse i söder som består av friliggande villor.

Ställningstagande

Här skulle med fördel kunna förtätas med friliggande villor och tomtstorlekarna bör ligga på ca 1000 m².

Området har befintlig infrastruktur då infart till området försörjer Hägensberg samt den nya förskolan och de två enskilda vägar som leder till Hult och Torp som passerar genom området. Dock är anslutningen till Lövnäsleden inte helt tillfredsställande och vid en planläggning av området bör vägar och korsningspunkt ses över.

Exploatering ska ske via detaljplan.

Markägare: HSB Värmland ek. för. och privata markägare.

Anneberg- Bråten

Områdets karaktär och utvecklingsmöjligheter

Området är beläget mellan Annebergsleden och Hovlandavägen och ligger ca 3 km öster om Skoghalls centrum. Området är idag till viss del bebyggt, medan den obebyggda marken består av skogs- och åkermark. Den bebyggelse som finns i området idag består av småhusbebyggelse. Den norra delen av området har byggts ut på senare tid och området är mycket populärt, speciellt bland barnfamiljer.

Närliggande förskolor finns på Lövnäs, Hallersrud och Hammar. Skola F-9 finns på Lövnäs.

Det finns mycket natur i området att vistas i som inbjuder till spontanlek och rekreation. Området i norr nås via Lövnäsleden och i söder via Hovlandavägen. Det finns gång- och cykelvägar till och från området.

På Lövnäsleden förbi Anneberg trafikerar Värmlandstrafik med en busslinje som går med ca 2 dubbelturer i timmen. Ytterligare tre busslinjer trafikerar sträckan men de har bara en avgång vardera samt en anropsstyrda avgångar.

Ställningstagande

Hammarö kommun har ett stort tryck på förskoleplatser och då området redan idag består till stor del av barnfamiljer skulle man med fördel kunna placera en ny förskola i området. Det finns också mycket natur i området som förskolan skulle kunna nyttja. Området ligger strategiskt bra för placering av förskola, då det är ett område där många Hammaröbor passerar.

Vid en eventuell förtätning bör man se över tillfarten till Annebergsvägen då en exploatering av fler bostäder i området ökar trafikmängden och en trafikutredning bör genomföras. Det finns idag i detaljplanen för Rosenlund en cirkulationsplats på Lövnäsleden, strax sydost om Hammarlundens idrottsplats för att ansluta Anneberg; Hallersrud, Rosenlund och Hammarlundens skola.

Viktigt att gång- och cykelvägar inom området prioriteras då förtätning av bostäder sker och med det en ökning av biltrafiken så att man fortfarande kan röra sig tryggt utan bil.

För att minimera bullerpåverkan är det viktigt att tänka på placeringen av ny bebyggelse då både Lövnäsleden och Hovlandavägen är ganska rikt trafikerade.

Förtätningsområden

Anneberg

Området ligger i anslutning till Lövnäsleden och Annebergsvägen. Området består idag av skog och åkermark.

Ställningstagande

Området lämpar sig väl för förtätning då viss infrastruktur finns och kan med fördel bebyggas med villor och mindre flerbostadshus i form av parhus och radhus då närliggande områden till största del består av friliggande villor och man ser ett behov av alternativa boendeformer i området.

En förtätning av området kan också bidra till att området får en bättre trafiklösning i form av ny infart med cirkulationsplats.

Då många barnfamiljer bor i och kring området bör man vid en förtätning samtidigt se över möjligheten för förskola i området.

Exploatering ska ske via detaljplan.

Markägare: Fastighets AB L E Lundberg.

Bråten

Området består idag av skogs- och åkermark. Området ligger norr om Hovlandavägen, mellan Hammar i väst och Hallersrudsleden i öster.

Ställningstagande

Norr om området finns en stor yta bestående av åkermark, viktigt att denna bevaras och frias från exploatering.

Det finns i området viss bebyggelse bestående av friliggande villor och ny bebyggelse ska ske med hänsyn till denna, vilket innebär en komplettering av bebyggelsen i enlighet med befintligt bebyggelsemönster.

Exploatering ska ske via detaljplan eller bygglov som föregåtts av planprogram.

Markägare: Hammarö kommun, Fastighets AB L E Lundberg, HSB Värmland ek. för. samt privata markägare.

Östanås

Områdets karaktär och utvecklingsmöjligheter

Östanås är beläget i Ruds nordvästra del och gränsar i väst till Kilenegården. Östanås är ett område på Rud som till stor del har växt upp de senaste åren. Området består till stor del av skog och en del odlingslandskap som håller på att växa igen. Här finns i dagsläget ett 20-tal bostäder i form av villor och parhus.

De obebyggda delarna av området är skog och igenväxt åkermark. Det västra skogsområdet gränsar till Kilenegårdens friluftsområde. Att naturliga kopplingar mellan Östanås och Kilenegården skapas är viktigt för att öka områdets närhet till rekreation. Hammarö kommun har övertagit ansvaret för väg 561 som är den väg som försörjer Rud. Vägen har dom senaste åren genomgått en del förbättringar men visst arbete kvarstår. Befintliga och nya vägar inom området är och kommer att förbli enskilda.

En separerad gc-väg ska anläggas mellan Rud och Bärstad och vidare till Hallersrud och håller i dagsläget på att planeras i form av att en vägplan tas fram för denna.

Kollektivtrafiken till och från Rud trafikeras av en busslinje med två turer åt vardera hållet per dag, varav en av turerna är anropsstyrd.

Det finns inga förskolor på Rud utan den närmsta ligger på Bärstad.

Förtätningsområden

Östanås

Östanås som idag består av Skogsmark, parhus och några enstaka friliggande villor, har god potential att utvecklas.

Ställningstagande

Det är viktigt att man vid exploatering av området värnar om att bevara områdets naturliga skogskaraktär och inte tar ner mer träd än nödvändigt och att man bevarar lite större gröna områden inom området som bland annat kan ge möjligheter till rekreation, spontanlek och möten.

Då Rud till största del består av friliggande villor skulle detta område med fördel kunna förtätas med en blandad bebyggelse, som småhus och mindre flerbostadshus i skogsmiljö. Många barnfamiljer bor i området och som man vid en fortsatt exploatering av området kan förmodas bli ännu fler är det viktigt

att här se till barnens behov och anlägga en lekplats.

Viktigt att utreda och se över vad Rud som helhet kan behöva när flera nya områden de senaste åren växt fram och ge möjligheterna för de funktionerna inom Östanås, som förskola och kanske någon form av handel.

Om fortsatt förtätning ska kunna ske på Rud behöver man först säkra tillgången på förskoleplatser i kommunen.

Man bör tillsammans med Värmlandstrafik se över möjligheterna att öka möjligheterna att resa kollektivt till och från Rud med ökad turtäthet.

Exploatering ska ske via detaljplan.

Markägare: Hammarö kommun och privata markägare

Övriga områden

Utom detaljplanerat område

För att undvika olämplig etablering samt att kunna nyttja befintlig infrastruktur ska byggande utanför detaljplanerat område lokaliseras i anslutning till befintlig bebyggelse.

Bygglov kan endast prövas om komplettering eller förtätning av ny bebyggelse inte överstiger två hus, vid fler ska planläggning ske. Ansökan om förhandsbesked utom planlagt område skall prövas i detaljplan om den sökta åtgärden överstiger 2 hus eller fler och det är då endast i utpekade utvecklingsområden som ytterligare planläggning kommer att ske.

Bebyggelse ska endast tillåtas om vatten, avlopp och vägar kan anordnas på ett tillfredsställande sätt.

Vid ny bebyggelse bör hänsyn tas till omkringliggande bebyggelse och områdets ursprungliga struktur både vad gäller byggnadens utformning och placering.

Ny bebyggelse ska anpassas till landskapsbilden, kulturmiljön samt befintlig infrastruktur

Höjdsättning på tomter ska anpassas till omkringliggande tomter med bebyggelse samt vägar.

Lägsta nivå på färdigt golv ska vara + 47,00 (RH 2000).

Bygglövsbefriade åtgärder

Utanför detaljplanelagt område och sammanhållen bebyggelse finns vissa lättnader i bygglövsplikten, vilket innebär att mindre åtgärder kan utföras utan bygglöv. Som sammanhållen bebyggelse räknas när minst tre bebyggda tomter gränsar till varandra med ett maximalt avstånd på 100 meter. En åtgärd får inte uppföras närmare gränsen än 4,5 meter om inte berörda grannar har gett sitt medgivande till åtgärden.

Exempel på bygglövsbefriade åtgärder utanför sammanhållen bebyggelse och detaljplan är:

	Byggnadsarea*	Tillbyggnad max
Huvudbyggnad	< 40 m ²	15 m ²
	40–100 m ²	25 m ²
	>100 m ²	40 m ²

Bygglövsbefriade åtgärder för komplementbyggnader i nära anslutning till en och tvåbostadshus:

	Byggnadsarea*	Tillbyggnad max
Huvudbyggnad	<100 m ²	25m ²
	>100 m ²	40 m ²

* Den yta byggnaden upptar på marken

Förutom ovanstående åtgärder får man uppföra murar och plank och anlägga en pool.

Strandskyddsområden

Syftet med strandskyddet är således att främja tillgången till stränder för friluftsliv och motverka privatisering samt bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Strandskyddet på Hammarö varierar från strandlinjen mellan 100 och 300 meter upp på land och ut i vatten. Generellt strandskydd (100 respektive 300 m) gäller utom om genomförandet av detaljplanen för den aktuella platsen har medfört att strandskyddet har upphävts.

Inom strandskyddsområde får inte:

- nya byggnader uppföras eller ändra de som redan finns, så att de kan användas till något annat ändamål

- gräva eller på annat sätt förbereda för sådana byggnationer
- utföra andra anläggningar eller anordningar som strider mot strandskyddets syfte
- utföra ingrepp som väsentligt försämrar livsvillkoren djur och växter, till exempel trädfällning, muddring, bryggor, båthamnar och pirar med mera.

Förbuden gäller dock inte:

- byggnader, anläggningar, anordningar eller åtgärder som inte avser att tillgodose bostadsändamål, om de behövs för jordbruket, fisket, skogsbruket eller renkötseln och de för sin funktion måste finnas eller vidtas inom strandskyddsområdet
- verksamheter eller åtgärder som har tillåts av regeringen enligt 17 kap. 1, 3 eller 4 § eller som omfattas av ett tillstånd enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.

Kommunen får i det enskilda fallet ge dispens om det finns särskilt skäl enligt 7 kap 18 c §.

18 c § Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet får man beakta endast om det område som upphävandet eller dispensen avser

1. redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften,
2. genom en väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering är väl avskilt från området närmast strandlinjen,
3. behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området,
4. behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området,
5. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området, eller
6. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.

Om dispens meddelas, ska kommunen bestämma i vilken utsträckning mark får tas i anspråk som tomt

eller annars användas för det avsedda ändamålet. För att strandskyddet ska kunna upphävas förutsätts att:

- den planerade bebyggelsen bidrar till en sammanhållen utvidgning av stadsmiljön
- stränderna långsiktigt säkerställs som tillgängliga för allmänheten och för växt- och djurlivet
- biotoper och viktiga rekreationsstråk redovisas som parkmark i detaljplan, d v s skyddas från exploatering.

Viktigt att notera är att man för vissa typer av åtgärder utöver strandskyddsdispens även kan behöva ytterligare tillstånd såsom exempelvis bygglov eller marklov.

För åtgärder som sker i vattnet kan det även krävas tillstånd för vattenverksamhet från Länsstyrelsen.

Södra halvan

Hammarö kommun är en kommun som de senaste åren haft ett högt bebyggelsetryck, detta samtidigt som kommunens landareal är relativt liten. Detta innebär att det är ytterst viktigt för kommunen att ha en långsiktigt hållbar hushållning av marken.

Kommunens södra del består av landsbygdsbebyggelse och stora natur – och rekreationsområden samt ett rikt djur och fågelliv. Detta vill kommunen värna om och är en stor bidragande orsak till att kommunen bestämt att ingen ytterligare exploatering ska ske på den södra delen av ön.

I 2 kap 3 § plan- och bygglagen sägs bl a att bebyggelse ska lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till möjligheterna att ordna trafik, vattenförsörjning och avlopp samt annan samhällsservice. Kommunen har ett övergripande ansvar för en långsiktig planering som omfattar bebyggelse, infrastruktur och kommunal service. I detta ansvar gäller det att utveckla en ändamålsenlig och långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur så att mark- och vattenområden utnyttjas och utformas med hänsyn till miljön samt kommuninvånarnas välbefinnande, hälsa och säkerhet och med kommande generationers behov och önskemål i åtanke.

Beträffande kommunens södra del är bedömningen att den inte tål ytterligare exploatering med nyetableringar för bostadsbebyggelse. En av grunderna för den bedömningen är att infrastrukturen med såväl trafiksituation som kommunal service ska vara möjlig att anordna. Den södra kommundelen har redan i dagsläget en infrastruktur som inte uppfyller krav som motsvarar personbelastning för tyngre fordonstrafik och personbilstrafik samt krav på säker gång- och cykeltrafik. En utveckling som medför ökning av trafiken för sophantering och ytterligare tömning av avloppsanläggningar är inte acceptabel med nuvarande infrastruktur. Dock kan en ersättningsbyggnad vara möjlig att uppföra förutsatt att bygganden den ska ersätta är en huvudbyggnad i beboligt skick.

Länsstyrelsen
Värmland

Samhällsbyggnad
Kester Gibson
010 – 224 72 96

YTTRANDE

Datum
2018-04-09

Sida
1(6)
Referens
401-740-2018

Kommunstyrelsen
Hammarö kommun
Box 26
663 21 SKOGHALL

Översiktsplan för Hammarö kommun

ÖP5

Handlingar

Rubricerad översiktsplan har översänts till Länsstyrelsen för granskning enligt 3 kap 14 § PBL. Förslaget är upprättat i januari 2018 och innehåller följande handlingar:

- Översiktsplan 2018 – utställningshandling
- Översiktlig konsekvensbedömning och MKB
- Samrådsredogörelse

Länsstyrelsens roll och förslagets handläggning

Länsstyrelsen har att enligt 3 kap. 16 § plan- och bygglagen (PBL) avge granskningsyttrande av vilket skall framgå om

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken,
2. förslaget kan medverka till att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken,
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Granskningsyttrandet är en del av översiktsplanen och skall fogas till planen då den antagits.

Förslaget har sänts för yttrande till berörda myndigheter samt till berörda enheter inom Länsstyrelsen. Svenska Kraftnät, Lantmäteriet, SGU, Skogsstyrelsen och Vattenfall AB har inkommit med yttranden med anledning

av planförslaget men har inget att erinra mot förslaget. Trafikverket och Försvarsmakten har lämnat synpunkter som sammanvägts i Länsstyrelsens yttrande.

Sammanfattning

Översiktsplanen presenterar en tydlig vision för den framtida utvecklingen av Hammarö kommun, och kommer att ge en god vägledning i kommande detaljplanering, bygglovgivning och andra tillståndsprövningar.

Översiktsplanen har uppdaterats och reviderats efter samrådet och merparten av Länsstyrelsens tidigare synpunkter har tillgodosetts.

Länsstyrelsen vidhåller dock sin synpunkt kring riksintresset för rörligt friluftsliv. Vidare vill Länsstyrelsen uppmärksamma på behovet av särskilt hänsyn till Natura 2000-området Klarälvsdeltat vid utvecklingen av området Nolgård / Jonsbol.

Länsstyrelsen vill också upplysa Hammarö kommun om två nya planeringsunderlag:

- Försvarsmaktens beslut om riksintressen och områden av betydelse för totalförsvarets militära del
- Boverkets nya tillsynsvägledning för översvämning

Riksintressen

Rörligt friluftsliv 4 kap

Enligt 4 kap 1 och 2 §§ miljöbalken är Vänern med öar och strandområden av riksintresse för rörligt friluftsliv med hänsyn till de samlade natur- och kulturvärdena. Avgränsningen av riksintresseområdet preciserades av Länsstyrelsen 1988 och reviderades 1996. Riksintresset omfattar Hammarö kommun i sin helhet.

Redan 1996 lyfte Boverket fram behovet av en samlad översyn av bestämmelserna i nuvarande 4 kap. MB i rapporten Områden av riksintresse enligt 3 kap. NRL. Tio år senare lämnade verket samma synpunkter i rapporten Vad händer med kusten? Under 2017 föreslog Riksintresseutredningen en översyn av riksintressen enligt 4 kap. miljöbalken betänkande Planering och beslut för hållbar utveckling (SOU 2015:99).

Länsstyrelsen delar Hammarö kommuns syn på att riksintresset behöver ses över och har tillstyrkt Riksintresseutredningens förslag att en översyn av bestämmelserna i 4 kap 1–4 §§ genomförs. Regeringen har dock än så länge inte tagit ställning till förslaget och Länsstyrelsen har inte i dagsläget möjlighet att avsätta tid eller resurser för att genomföra en precisering av riksintresset. Samtidigt bedömer Länsstyrelsen att riksintressets nuvarande omfattning inte utgör ett hinder för en utveckling av befintliga tätorter eller av näringslivet i Hammarö kommun.

Natura 2000

Klarälvsdeltat är utpekad som riksintresse för naturvård och omfattas av Natura 2000-bestämmelser enligt 7 kap Miljöbalken. Området är idag inte naturreservat men en reservatsbildningsprocess pågår.

Enligt miljökonsekvensbeskrivningen kan en utbyggnad av utvecklingsområdet Nolgård/Jonsbol riskera att påverka djur- och växtliv samt Natura 2000-området negativt. Länsstyrelsen vill betona vikten av att området utvecklas utan negativ påverkan på skyddade arter eller Natura 2000-områdets värden. Utvecklingen bör ske på ett sätt som i första hand undviker behov av prövning mot artskyddsförordningen eller övriga skyddsbestämmelser. Frågor om påverkan på Natura 2000-området och fridlysta arter behöver utredas tidigt i planeringsprocessen och i samråd med Länsstyrelsen.

Totalförsvaret

Försvarmakten fattade beslut om nu gällande riksintressen och områden av betydelse för totalförsvarets militära del enligt 3 kap 9§ miljöbalken den 30 november 2017 (FM2017-3631:2).

I detta beslut finns ett utpekade lågflygningsområde som är områden med särskilt behov av hinderfrihet, Hammarö kommun omfattas av ett sådant lågflygningsområde. Det går att läsa mer om lågflygningsområden i Försvarmaktens riksintresses katalog på Försvarmaktens hemsida:

www.forsvarsmakten.se/riksintressen

För att kunna bevaka lågflygningsområdet och för att säkerställa att ingen skada sker på de riksintressen som omfattas av sekretess och inte alls kan redovisas öppet på karta, behöver Försvarmakten få in remisser som gäller objekt högre än 20 m utanför tätort och högre än 45 m inom tätort. Kommunen har en bra allmän text om riksintresse för totalförsvaret i utställningsförslaget av översiktsplanen. Texten kan med fördel kompletteras med en text om lågflygningsområdet och området kan också med fördel redovisas i kartunderlaget för riksintressen.

RI Yrkesfiske

Hela Vänern omfattas av riksintresset för yrkesfiske. Kommunen har uttryckt önskemål att riksintressets avgränsning preciseras.

Vänern är Sveriges viktigaste sjöar för det yrkesmässiga insjöfisket. Drygt 60 yrkesfiskare livnär sig på fiske och fiskförädling och de flesta bedriver sitt fiske i stora delar av sjön. Sjön bör betraktas som ett sammanhängande ekosystem med många vikar och vattenområden som är viktiga för fiskbestånden i hela sjön.

Riksintresset fastställdes 2006 och det finns i dagsläget inget pågående arbete för att ytterligare precisera riksintressets avgränsning. Länsstyrelsen vill poängtera att riksintresset och yrkesfisket oftast kan förenas med annan mark- och vattenanvändning i och runt sjön.

Miljökvalitetsnormer

Sedan samrådet har kommunen lagt till ett kapitel om miljökvalitetsnormer (MKN). Dessa tas även upp i miljökonsekvensbeskrivningen. Länsstyrelsen bedömer att planförslaget inte försvårar möjligheten att följa gällande miljökvalitetsnormer. Några av uppgifterna kring MKN luft i konsekvensbeskrivningen skulle kunna uppdateras utifrån de senaste mätningar som Värmlands läns luftvårdsförbund har tagit fram.

Hälsa och säkerhet

Översvämningsrisk och klimatanpassning

Den 28 februari 2018 publicerade Boverket en nationell tillsynsvägledning för översvämning. Tillsynsvägledningen ska skapa förutsättningarna för att ny bebyggelse blir långsiktigt hållbar och att länsstyrelsernas tillsyn är samordnad och förutsebar.

Enligt den nya tillsynsvägledningen ska ny sammanhållen bebyggelse lokaliseras till områden som inte hotas av översvämning. Med detta menas att bebyggelsen ska klara högsta beräknade nivå/högsta beräknat flöde, vilket gäller för såväl Vänern (för Hammarö ligger denna nivå på +47,01 RH2000) som för övriga vattendrag. För enstaka villor, fritidshus, restauranger m.m. gäller att de ska klara en 200-års nivå (+46,42 RH2000). För skyfall bör den årliga sannolikheten för översvämning vara mindre än 1/100.

Vid förtätning och komplettering av befintliga tätorter och strukturer kan det ibland uppstå svårigheter att fullt ut tillämpa de grundläggande utgångspunkterna för planläggning av bebyggelse. Om det inte är möjligt att lokalisera tillkommande bebyggelse på nivåer så att översvämningsrisken undviks bör planen istället reglera bebyggelsens placering eller utförande så att den nya bebyggelsen klarar översvämnningar motsvarande högsta beräknad vattennivå. Om olika typer av skyddsåtgärder används för befintlig eller ny bebyggelse kan detta innebära att markområden som tidigare inte bedömts som lämpliga utifrån risken för översvämning kan göra lämpliga.

Boverkets tillsynsvägledning finns i sin helhet på PBL kunskapsbanken:
<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/lansstyrelsens-tillsyn/tillsynsvagledning-oversvamning/>

Länsstyrelsen menar att översiktsplanens avsnitt om risker, hälsa och säkerhet behöver ses över utifrån Boverkets nya tillsynsvägledning. Detta för att kunna vägleda kommande kommunala beslut när det gäller detaljplanering, planbesked, bygglov och andra tillståndsprövningar. Eventuellt kan även kartmaterial och övriga delar av planen behöver revideras utifrån den nya nationella förhållningsätt till översvämningsrisk.

Trafiksäkerhet vid Nolgård/Jonsbol

Länsstyrelsen vill betona behovet av särskild hänsyn till trafiksäkerhet vid en utveckling av området Nolgård/Jonsbol. Fortsatt planeringsarbete behöver ske i nära samarbete med Trafikverket.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Kommunen har valt att inte peka ut några områden för Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS).

Mellankommunala frågor

Frågor av mellankommunal betydelse har hanterats på ett godtagbart sätt.

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljökonsekvensbeskrivningen ger en bra beskrivning över översiktsplanens miljöeffekter. Handlingarna kommer att behöva uppdaterats utifrån ovanstående synpunkter och eventuella revideringar av översiktsplaner.

Beslut i detta ärende har fattats av Länsråd Johan Blom. Föredragande har varit plan- och infrastrukturhandläggare Kester Gibson. I den slutliga handläggningen deltog också enhetschef Johan Rosqvist och plan- och bostads-samordnare Magnus Ahlstrand.

